

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN
KARAKTERLERİN ÇOCUKLARIN MİZAHİ GELİŞİMİNE
UYGUNLUĞU AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Didem ASLANYÜREK

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ANKARA

2021

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN
KARAKTERLERİN ÇOCUKLARIN MİZAHİ GELİŞİMİNE
UYGUNLUĞU AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Didem ASLANYÜREK

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL**

ANKARA

2021

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN KARAKTERLERİN ÇOCUKLARIN MİZAHİ
GELİŞİMİNE UYGUNLUĞU AÇISINDAN İNCELENMESİ
Didem ASLANYÜREK
Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL

Bu tez çalışması 08.06.2021 tarihinde jürimiz tarafından “Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı”nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

- Jüri Başkanı:** *Prof. Dr. İsmihan ARTAN*
(Hacettepe Üniversitesi)
- Tez Danışmanı:** *Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL*
(Hacettepe Üniversitesi)
- Üye:** *Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI*
(Ankara Üniversitesi)
- Üye:** *Doç. Dr. Zeynep ÇETİN*
(Hacettepe Üniversitesi)
- Üye:** *Doç. Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU*
(Hacettepe Üniversitesi)

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

29 Haziran 2021

Prof. Dr. Diclehan Orhan
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

.. /.. /....

i

Didem ASLANYÜREK

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, **tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında **tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Didem ASLANYÜREK

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının gerçekleştirilmesinde değerli katkılarını, bilgilerini esirgemeyen, heyecanıma ortak olan, bütün sorularıma sabırla, güler yüzünü eksik etmeden cevap veren, yol gösteren, akademik kaygılarımı dinleyen, motive eden, deneyimlerini paylaşan, lisans sürecimden itibaren ilham aldığım çok değerli tez danışmanım ve biricik hocam Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL'A sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmanın analiz kısmında kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen, her soruma cevap veren değerli hocam Arş. Gör. Aslı İZOĞLU TOK'A, süreç boyunca değerli bilgilerini her daim paylaşan, bütün sorularıma yanıt veren değerli hocam Arş. Gör. Samet ATA'ya, çalışmanın metodolojik kısmında bana yol gösterip rehberlik eden değerli hocalarım Arş. Gör. Hanife AVCI'ya ve Arş. Gör. Mümtaz Mutlu UMAROĞLU'na,

Çocuk Gelişimi eğitimi sürecimin her aşamasında bana katkı sağlayan değerli hocalarıma,

Hem akademik hem de manevi destekleri ile her daim yanımda olan canım arkadaşlarıma,

Çalışmamı daha sağlıklı ve rahat koşullarda yürütebilmem için her fedakarlığı yapan canım annem Edibe Sevgi ASLANYÜREK'E, canım babam Yusuf ASLANYÜREK'E, eğitim sürecimin her aşamasında yanımda olan canım abim Murat ASLANYÜREK nezdinde desteğini esirgemeyen geniş ailemin her bir üyesine,

Çok teşekkür ederim.

ÖZET

Aslanyürek D. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların Mizahi Gelişimine Uygunluğu Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2021. Bu çalışma, çevrimiçi ortamda satışı yapılan ve okul öncesi dönem kategorisinde en çok tercih edilen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin çocukların mizahi gelişimine uygunluğunu inceleyebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini çevrimiçi ortamda satışı gerçekleştirilen resimli çocuk kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 23 Kasım 2020 tarihinde çevrimiçi ortamda satışı yapılan ve okul öncesi kategorisinde yer alan en çok tercih edilen bilim, seri ve etkinlik kitapları dışındaki ilk 100 resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmadaki veriler, Johnson (2010) tarafından oluşturulan ve Akıncı (2015) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” ile toplanmıştır. Form, resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları görsel mizahi unsurlar, durumsal mizahi unsurlar ve sözel mizahi unsurlar olmak üzere üç farklı mizahi unsur kategorisinde incelemektedir. Bu çalışma, resimli çocuk kitaplarındaki karakterleri incelemeyi hedeflediğinden karakterler görsel mizahi ve durumsal mizahi unsurlar kategorileri açısından incelenmiştir. Çalışmada nitel yöntem modellerinden, durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler MAXQDA programında analiz edilmiştir. Görsel ve durumsal mizahi unsurlar kapsamında yer alan 25 mizahi unsurun karakterlerde hangi mizah çeşidinin kullandığını daha detaylı inceleyebilmek amacıyla alt kodlar oluşturulmuştur. Toplam 23.097 tane veri kodlanmıştır. Analizler sonucunda resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde durumsal mizahi unsurlardan daha çok görsel mizahi unsurlara yer verildiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimi, Çocuk Edebiyatı, Resimli Çocuk Kitapları,

Mizah, Karakter

ABSTRACT

Aslanyürek D. Investigation of the Characters in Illustrated Children's Books in Terms of Children's Humorous Development, Hacettepe University Graduate School of Health Sciences, Master's Thesis, Ankara 2021. This study is in the most preferred picture books in the preschool category, which are sold online. It was carried out in order to examine the appropriateness of the characters in the humorous development of children. The universe of the research is composed of children's picture books that are sold online. The sample of the study consists of the first 100 illustrated children's books excluding the most preferred science, series and activity books in the preschool category, which were sold online on 23 November 2020. The data in the study was collected with the "Humorous Elements in Illustrated Children's Books Examination Form" created by Johnson (2010) and adapted into Turkish by Akıncı (2015). The form examines the humorous elements in picture children's books in three different categories of humorous elements: visual humorous elements, situational humorous elements and verbal humorous elements. Since this study aims to examine the characters in picture children's books, the characters were examined in terms of visual humorous and situational humorous elements categories. In the study, one of the qualitative method models, the case study model was used. The data obtained as a result of the research were analyzed in the MAXQDA program. Sub-codes were created in order to examine in more detail which type of humor the 25 humorous elements within the scope of visual and situational humorous elements use in the characters. A total of 23.097 pieces of data were encoded. As a result of the analysis, it was observed that the characters in the illustrated children's books include visual humorous elements rather than situational humorous elements.

Key Words: Child Development, Children's Literature, Illustrated Children's Books, Humor, Character

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
ŞEKİLLER	xiii
TABLOLAR	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Kapsam	1
1.2. Amaç	2
1.2.1. Temel Problem	2
1.3. Sınırlılıklar	2
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Çocuk Edebiyatı	3
2.2. Çocuk Edebiyatının Amacı ve İşlevsel Özellikleri	3
2.3. Çocuk Edebiyatında Resimli Çocuk Kitapları	5
2.4. Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri	6
2.4.1. Biçimsel Özellikler	6
2.4.2. Resimlendirme Özellikleri	7
2.4.3. İçerik Özellikleri	8
2.5. Resimli Çocuk Kitaplarının Gelişim Alanları ile İlişkisi	9
2.5.1. Resimli Çocuk Kitapları ve Dil gelişimi	10
2.5.2. Resimli Çocuk Kitapları ve Bilişsel Gelişim	10
2.5.3. Resimli Çocuk Kitapları ve Sosyal-Duygusal Gelişim	11
2.5.4. Resimli Çocuk Kitapları Fiziksel ve Motor Gelişim	12
2.6. Gelişim Evrelerine Göre Çocukların Resimli Kitaplarla Tanıştırılması	12
2.6.1. 1.Evre: Çocuğun Görsel ve Dilsel Uyaranlarla Tanıştırılması	13
2.6.2. 2.Evre: Çocuğun Resimli Kitaplarla Arkadaşlık Kurması	13
2.6.3. 3.Evre: Çocukta Kitap Sevgisinin Oluşturulması	13
2.7. Çocuk Edebiyatında Karakter Kavramı	13
2.8. Çocuk Edebiyatında Karakter Türleri ve Özellikleri	14

2.8.1. Kapalı (Geliştirilmemiş) Karakterler	14
2.8.2. Açık (Geliştirilmiş) Karakterler	15
2.8.3. Devingen ve Durağan Karakterlerin Özellikleri	15
2.9. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterler ile Özdeşim Kurma	16
2.10. Çocuk Edebiyatı ve Gelişim Kuramları	17
2.10.1. Erikson'un Psikososyal Kuramı	17
2.11. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	17
2.11.1. Vygotsky'nin Sosyalkültürel Bilişsel Kuramı	18
2.12. Mizah	18
2.13. Mizahın İşlevsel Özellikleri/Gelişime Katkıları	19
2.14. Mizah Kuramları	21
2.14.1. Uyumsuzluk Kuramı	21
2.14.2. Üstünlük Kuramı	21
2.14.3. Psikoanalitik Kuram/Rahatlama Kuramı	22
2.15. Çocukların Mizah Gelişimi	22
2.15.1. Marta Wolfstein (1954)	22
2.15.2. Paul E. McGhee ve Mizah Evreleri	22
2.16. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar	27
3. GEREÇ VE YÖNTEM	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Araştırmanın Evreni	32
3.3. Araştırmanın Örnekleme	32
3.4. Veri Toplama Süreci	33
3.5. Veri Toplama Yöntemi	33
3.6. Veri Toplama Aracı	34
3.7. Veri Analizi	36
3.8. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	37
4. BULGULAR	40
4.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Künye Bilgilerine İlişkin Bulgular	40
4.1.1. İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Basım Yıllarına Göre Dağılımı Nasıldır?	40
4.1.2. Resimli Çocuk Kitaplarının Türkçe veya Türkçe'ye Çevrilmiş Olup Olmamlarına Göre Dağılımı Nasıldır?	41

4.1.3. İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurların Türkçe ve Türkçe'ye Çevrilen Kitaplara Göre Dağılımı Nasıldır?	42
4.2. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlere İlişkin Mizahi Bulgular	43
4.2.1. Görsel Mizahi Unsurlara Ait Bulgular	43
4.2.2. Fiziksel Deformasyon Unsuruna Ait Bulgular	47
4.2.3. Uçuk Abartı Unsuruna Ait Bulgular	55
4.2.4. Abartılı Küçültme Unsuruna Ait Bulgular	60
4.2.5. Durumsal Mizahi Unsurlara Ait Bulgular	68
4.2.6. Rol Değiştirme Unsuruna Ait Bulgular	71
5. TARTIŞMA	81
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	90
7. KAYNAKLAR	92
8. EKLER	97
EK-1 ETİK KURUL ONAYI	
EK- 2 RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ DURUMLARI İNCELEME İZİN BELGESİ	
EK- 3 TURNİTİN DİJİTAL MAKBUZ	
EK- 4 ORJİNALLİK RAPORU	
EK- 5 RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ DURUMLARI İNCELEME FORMU	
EK- 6 ÖRNEKLEM GURUBUNDA YER ALAN RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI	
9. ÖZGEÇMİŞ	113

SİMGELER VE KISALTMALAR

TYB: Türkiye Yayıncılar Birliği

ŞEKİLLER

	Sayfa
Şekil 4.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Türkçe veya Türkçe'ye Çevrilmiş Olup Olmamlarına Göre Dağılımı	41
4.2. Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurların Türkçe ve Türkçe'ye Çevrilen Kitaplara Göre Dağılımı	42
4.3. Görsel Mizahi Unsurlar Frekans Dağılımı	43
4.4. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Görsel Mizahi Unsurlar Açısından Yüzde (%) Dağılımı	44
4.5. Kavramsal Tutarsızlık Unsuruna İlişkin Resimler	45
4.6. Fiziksel Deformasyon Unsurunun Frekans Dağılımı	47
4.7. Fiziksel Deformasyon Unsuru Açısından Yüzde (%) Dağılımı	48
4.8. Fiziksel Deformasyon Unsurunun Özellik Çıkarma Açısından Yüzde (%) Dağılımı	49
4.9. İnsanlarda Özellik Çıkarılmasına İlişkin Resimler	50
4.10. Hayvanlarda Özellik Çıkarılmasına İlişkin Resimler	51
4.11. Fiziksel Deformasyon Unsurunun Özellik Ekleme Açısından Yüzde (%) Dağılımı	52
4.12. Hayvanlara Özellik Ekleme Unsuruna İlişkin Resimler	52
4.13. Nesne/Varlıklara Özellik Ekleme Unsuruna İlişkin Resimler	53
4.14. İnsanlara Özellik Ekleme Unsuruna İlişkin Resimler	54
4.15. Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Frekans Dağılımı	55
4.16. Uçuk Abartı Unsuru Yüzde (%) Dağılımı	56
4.17. Hayvanlarda Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Resimler	57
4.18. İnsanlarda Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Resimler	58
4.19. Nesne / Varlıklarda Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Resimler	59
4.20. Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Frekans Dağılımı	60
4.21. Abartılı Küçültme Unsuru Yüzde (%) Dağılımı	61
4.22. İnsanlarda Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Resimler	62
4.23. Hayvanlarda Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Resimler	63
4.24. Nesne/ Varlıklarda Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Resimler	64
4.25. Karikatürleştirme Esprisi Unsuruna İlişkin Resimler	65
4.26. Kostüm Unsuruna İlişkin Resimler	66
4.27. Maskeleye Unsuruna İlişkin Resimler	67
4.28. Durumsal Mizahi Unsurlara İlişkin Frekans Dağılımı	68
4.29. Durumsal Mizahi Unsurlar Yüzde (%) Grafiği	70

4.30. Rol Değiştirme Unsuru Frekans Dağılımı	71
4.31. Rol Değiştirme Unsuru Yüzde (%) Grafiği	72
4.32. Hayvanların İnsanlarını Yaptıklarını Yapmasına İlişkin Resimler	73
4.33. İnsanların Hayvanların Yaptıklarını Yapmasına İlişkin Resimler	74
4.34. Sürpriz Durum Unsuruna İlişkin Resimler	75
4.35. Aşağılama Unsuruna İlişkin Resimler	76
4.36. –Mış Gibi Oyun Unsuruna İlişkin Resimler	77
4.37. Vücutun Bölümleri Ya da İşlevlerine Yönelik Kullanılan Komik Sözler Unsuruna İlişkin Resimler	78
4.38. Başkasını Taklit Unsuruna İlişkin Resimler	79
4.39. Görsel ve Durumsal Mizahi Unsurlar	80

TABLULAR

	Sayfa
Tablo 2.1. Bilişsel Gelişim ve Mizah Gelişimi	23
4.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Basım Yıllarına Göre Dağılımı	40
4.2. Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurların Yayınevlerine Göre Dağılımı	43

1. GİRİŞ

1.1. Kapsam

Yaşamın ilk yıllarındaki deneyimlerin, edinilen alışkanlıkların yaşamın yetişkinlik yıllarını önemli derecede etkilediği düşünülmektedir. Yaşam boyu gelişim sürecinde gelişimin en hızlı olduğu çocukluk çağında çocukların okudukları, dinledikleri veya kitabın görsellerini izlediği resimli çocuk kitaplarının çocukların yaşamında önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Sever (2019) 0-6 yaş, yaşam boyu devam edecek olan öğrenme süreçlerinin temellerinin olduğu, 6-12 yaş ve üzeri yaşları ise bu öğrenme süreçlerinin desteklendiği dönemler olarak bildirmiştir. Aktarımına göre, bu dönemlerde çocuklara hitap eden kitapların onları sınırlı çevreleri dışına çıkararak başka yaşamları tanıyabilme, karakterleri gözlemleyebilme ve rol-model alabilme fırsatı sunar. Bu doğrultuda, bu kitapların çocukların toplumsallaşma süreçlerine de katkı sunacağını bildirmiştir (1). Lukens ve ark. (2018) resimlerin bazı zamanlar ikinci bir hikâye içerebileceğinden söz etmişlerdir. Bu bağlamda resimli kitapların okuyuculara yazılı metnin sunduğu bakış açısından farklı bir perspektif sunabileceği düşünülebilir. Resimler ve sözcüklerin ayrı hikayeler oluşturmasının yanı sıra, birlikte kusursuz bir bütünün parçaları olduğunu ve okuyuculara farklı bakış açılarını göz önüne sergileyebilme olanakları olduğunu da vurgulamışlardır. Nitekim onlara göre, resimli çocuk kitaplarında yer alan görsel metinleri okumak, yazılı metni okumaktan çok daha fazla zaman alabilir (16).

Sever (2019), çocukların okudukları, dinledikleri kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurabileceklerini, onların kişilik özelliklerine öykünebileceklerini belirtmiştir. Bu nedenle, kitaplarda yer alan karakterlerin, çocukların insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin deneyimler edinmelerinde önemli rolleri olduklarını aktarmıştır. Çünkü, kitapta yer alan karakterlerin iyi geliştirilmiş niteliklere sahip ise, çocukların okumaya ve kitaplara olan ilgisi artmaktadır (25).

Ünlü mizah uzmanı Don Nilsen (1993), “Mizah, çocuk ve ergen edebiyatının çok önemli bir yönüdür.” diyerek mizah unsurun çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinde yer almasının önemini aktarmıştır (100).

Zbaracki, mizahın çocukları okuma sürecine entegre eden bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca mizahın çocukların okuduklarını, dinlediklerini paylaşmaları

yönünde teşvik ederek sosyal etkileşimlerde bulunmalarına katkı sunabileceğini eklemiştir (99). Sever, kitabın biçimsel, içerik ve dil özelliklerinin yapılandırılması gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada, kitabın özelliklerinin çocukların gelişim düzeyine uygunluk göstermesinin ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır (25).

Bu sebeplerle resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde bulunan mizahi unsurlar ve bunların çocukların mizahi gelişimine uygunluğu çocukların kitap sevgisinin, kitap okuma alışkanlıklarının temelini oluşmasında büyük önem arz etmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin çocukların mizahi gelişimine uygunluğu açısından incelenmesinin ailelere, alanda çalışan profesyonellere ve yazarlara farklı bir bakış açısı kazandırması yönüyle önemlidir.

1.2. Amaç

Teknolojideki ilerlemeler ve değişen dünya koşulları nedeniyle çevrimiçi ortamda yapılan kitap alışverişlerinin arttığı Türkiye Yayıncılar Birliği (TYB) 2020 Kitap Pazarı Raporu'nda bildirilmiştir (101). Alanyazın ve bu artış göz önünde bulundurulduğunda, çevrimiçi ortamda çok tercih edilen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin çocukların mizahi gelişimine uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2.1. Temel Problem

Çevrimiçi ortamda, en çok tercih edilen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterler çocukların mizahi gelişimine uygun mudur?

1.3. Sınırlılıklar

- Bu araştırmada çevrimiçi ortamda kitap satışı yapılan ve en çok tercih edilen ilk 100 kitap ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma, örneklem grubunu oluşturan resimli çocuk kitapları ile sınırlandırılmıştır.
- Örneklem grubunda yer alan resimli çocuk kitaplarının hepsinin aynı yayınevinden olmaması bu araştırmanın sınırlılıkları kapsamındadır.

2. GENEL BİLGİLER

“Çocuk edebiyatı size, yüreğinizi açarak
okumayı yeniden öğretebilir.”

Katherine Rundell

2.1. Çocuk Edebiyatı

Sever (2018)'e göre çocuk edebiyatı, yaşamın ilk yıllarından başlayıp, büluğ çağını da kapsayan, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak, düşünce ve duygu dünyalarına nitelikli görsel ve dilsel uyarılar sağlayan eserlerin genel ismidir (1). Tüfekçi Can (2014)'a göre, çocuk yazını çocukluk çağında bulunan bireyler için kaleme alınan, çocuğun sosyal-duygusal, bilişsel ve dil gelişimi alanlarındaki düzey ve gelişimlerini göz önünde bulunduran, çocuğun ilgi, yeteneklerini keşfetmesine katkı sağlayan, içinde bulunulan zamanın ve kültürün değerlerini bireylere aktaran aynı zamanda farkındalık yaratarak, güçlü bir estetik duygu oluşumuna katkı sunan bir edebi tarzdır (4). Çiçek (2017), yaşamın belirli alanlarında nasıl ki çocuk bakımı, çocuk beslenmesi, çocuk eğitimi var ise çocukların bilişsel, sosyal-duygusal alanlarda gelişimini destekleyecek, ilgi ve yeteneklerini keşfetmesini sağlayacak faaliyetlerin de bulunması gerektiğini vurgulamıştır. Bu durumu etkin kılan aracın ise çocuk edebiyatı olduğunu bildirmiştir (2). Karagül (2019)'a göre, bireyin deneyimleri kendi yaşamı ve çevresindekilerin yaşamı ile sınırlıdır. Ancak, çocuk edebiyatı ile bu sınırlı çevrenin dışına çıkarak çocuk, farklı yaşamları, karakterleri, duygu ve düşünceleri gözlemlene ve deneyimleme fırsatı elde eder (3). Şirin'e göre ise çocuk edebiyatı, yaşamın belirli bir dönemi ile sınırlı kalmayan, çocuğun yaşamı, dünyayı tanımasını ve anlamasına katkı sunan, anadili ile etkileşim içinde olmasını sağlayarak okuma kültürünün önemli kaynağı olan, zihinsel, sosyal-duygusal ve dil gelişimlerinin yanı sıra sanat-estetik yönünden de uyarılar sağlayabilen bir alandır (5).

2.2. Çocuk Edebiyatının Amacı ve İşlevsel Özellikleri

Çocuk edebiyatı, çocukluk çağındaki bireyin, estetiğe ilişkin bir farkındalık oluşturmasını, eğitici özelliği olan bir bakış açısını kazandırmayı hedefler (6). Sarıyüce (2012) çocuk edebiyatının amaçlarını; keyifli vakit geçirme, eğlenme,

bilgileri sezinetme olarak ifade etmiştir. Ancak başat amacın, çocuklara estetik kültür kazandırma ve duygu eğitimi olduğunu vurgulamıştır (10). Gezici (2020)'ye göre, çocuk edebiyatının işlevleri;

- Çocuğun hayal gücünün gelişmesine,
- Edebi niteliği olan eserlerle erken yaşta tanışabilmesine,
- İçinde bulunduğu kültürden farklı kültürlerin olduğunu keşfetmesine,
- Estetik beğeni düzeyinin gelişmesine olanak sağlamasına,
- Problem çözme stratejilerinin oluşarak gelişmesine katkı sunması şeklinde aktarmıştır (7).

Sevgisunar (2017) yaşam güçlükleri ve kederleri ile başa çıkabilmede, çocuk edebiyatının bireylere, model alma ya da geliştirme fırsatı sunarak öğretici bir işleve sahip olduğunu vurgulamaktadır (8). Çocuk edebiyatının en önemli temel işlevi, çocuklara okuma sevgisini kazandırmaktır. Okuma fiilini, alışkanlığa dönüştüren çocukların kendilerini tanıma, çevresindeki bireyleri gözlemlenme, böylece bireylerle arasındaki ortak ve farklı yönlerini keşfederek hem kendi kişiliğini hem de çevresindeki bireylerin kişiliğini tanıyıp anlayabilmesine katkı sunabilir. Bu doğrultuda, çocuğun okuma alışkanlığı ile anadilini öğrenip geliştirmesine bağlı olarak, çevresindeki bireyler ile ilişkilerini güçlendirme ve bulunduğu topluma uyumunu sağlayacak toplumsal becerileri kazanmasını sağlayabilme yönünde olanak sağlayacağı öngörülmektedir. Bu işlevlerin yanı sıra çocuk edebiyatının, çocukların yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunlara cevaplar oluşturan kaynaklar olmalarının ve bu kaynakların çocuklara farklı kültür, yaşam ve insan ilişkilerini tanıtarak yaşam çevresini genişletebileceğini düşünülmektedir (1).

Gönen (2014) ise, çocuk edebiyatının işlevlerini; çocuğun yaratıcı düş gücünü geliştirebilen, görsel algı, dil ve kavram gelişimine olanak sağlayan, ruhsal gereksinimlerini karşılayabilen, bilgi ve kelime dağarcıklarının artmasına destek sunan kaynaklar olarak ifade etmektedir (9). Dilidüzgün (2018), çocuk ve gençlik edebiyatının işlevlerini, bireylerin yazınsal duyarlılığının gelişmesi, okuma alışkanlığı kazanmaları ve kimliklerinin oluşmasına katkı sağlamak olarak bildirmiştir. Aktarımına göre, bireysel ve kültürel olarak gelişimi tamamlamak, çocuk ve gençlik edebiyatı ürünleri ile mümkündür. Bu sebeple, çocuk edebiyatına, çocuk gelişiminde büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir (82).

2.3. Çocuk Edebiyatında Resimli Çocuk Kitapları

Yavuzer (2019) resmi, özellikle küçük yaşlardaki çocuklar için kelimeler ve cümlelere kıyasla daha güçlü bir ifade aracı olarak belirtmiştir (83). Külük (2013), sözel anlatım olanaklarını arttıran başat unsurun görsel bir uyaran olarak resim olduğundan söz etmektedir. (11). Resimli çocuk kitaplarının, çocukların gelişim alanlarına ve duyularının gelişimine destek sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca kitaplarda yer alan resimler aracılığıyla, olay örgüsü çocuklara sezinletilebilir ve iletilmek istenen mesajlar çocuklara aktarılabilir (12). Erdem ve ark. (2017) resimli çocuk kitaplarının, çocukların yaşamları sırasında karşılaşılabilecekleri olumlu ve olumsuz duygulara yer vermesine bağlı olarak onları gerçek hayata hazırlayabileceklerini ve başa çıkma stratejilerini geliştirebilmelerine destek sağlayabileceklerini bildirmişlerdir. Bu bağlamda, resimli çocuk kitaplarının sosyal-duygusal becerilerin gelişimine katkı sağlayabilecek önde gelen araçlar olduğunu vurgulamışlardır (13). Yaşamın ilk yıllarında gelişimin hızlı ve desteklenmesi gereken bir süreç olduğu söylenebilir. Çocukların zihinsel, benlik, kimlik gelişimlerine resimli kitapların katkı sunmada etkin bir araç olduğunu ifade eden Uğurlu (2013), resimli kitaplarda yer alan resimlerin önde gelen bir okuma şekli olmasının yanı sıra olay örgüsü sırasında verilen bilgileri görsel olarak ifade eden önemli araçlar olduğunu belirtmiştir (14). Ziya ve Erhat (2013)'a göre, resimli çocuk kitapları birtakım kültürel değerleri barındırarak okuyuculara yansıtır. Bu bağlamda onlara göre resimli çocuk kitapları, çocuğun benlik oluşumunda yer alan ilk kültürel araçlardır (17). Yu (2012)'nin aktarımına göre, resimli çocuk kitapları, çocukların gelişiminde etkin bir öneme sahip olan, görsel bilgiyi tanımlama, işleme, gruplandırma ve organize etme gibi bilişsel süreçleri kapsayan görsel algı becerilerinin gelişimine fırsat sunar. Resimli çocuk kitapları, görsel deneyimler sunarak, çocukların görsel algı ve duyu gelişimi süreçlerini destekler (18). Sever (2018)'in aktarımına göre, çocukların keşfetmeden hazır bilgiye erişmesinin yerine, düşünceleri, durumları farklı perspektiflerden ele almalarını sağlayacak becerilerinin gelişimine katkı sağlanmalıdır. Bunun gerçekleşmesinin temel koşulu da duyu algılarının gelişimine desteklemek sunmaktır. Duyuları farklı yönlerden geliştirmenin ve eğitmenin en etkin araçlarının ise resimli çocuk kitaplarıdır (1).

2.4. Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocukların kitaplarla ilgili ilk deneyimlerinin onların daha sonraki alışkanlıklarının oluşmasında önemli bir etmendir. Bu bağlamda, çocukların nitelikli ve eğlenceli kitaplar ile bir bağ kurma olanakları olursa kitaplarla ilgili bu ilk deneyimleri olumlu olmaktadır. Böylece bu süreç onların gelişim, öğrenme ve okuma alışkanlıklarına önemli olumlu katkılar sunabilmektedir. Fakat çocukların kitaplarla ilk deneyimleri olumsuz olursa ilgili kazanımların elde edilmesine de olumsuz yansımaktadır. Bu sebeple resimli çocuk kitaplarının hazırlanması, yayımlanması sırasında bazı unsurlara dikkat edilmesinin önemli bir husus olduğu düşünülmektedir (84). Güleç ve Geçgel (2017), bu özellikleri “Biçimsel Özellikler”, “Resimlendirme Özellikleri” ve “İçerik Özellikleri” başlıkları şeklinde kategorize etmiştir (23).

2.4.1. Biçimsel Özellikler

- **Şekil ve Boyut:** Resimli çocuk kitaplarında şekil ve boyut açısından çeşitlilikler mevcuttur. Bazı kitaplar, küçük çocukların kavrayabilmesi için daha küçük boyutlarda tasarlanmıştır. Bazı resimli çocuk kitapları ise oyuncak şeklinde olabilmektedir. Örneğin, dinazor, araba, telefon, kedi, çiçek vb. şeklinde oluşturulan kitaplar da vardır. Ek olarak, okulöncesi dönemdeki çocuklara göre hazırlanan kitaplar genellikle dikdörtgen ve kare şekillerinde hazırlanmaktadır. Kitabın hazırlanması sırasında, kitabın şekli, metni ve resimleri arka planda bırakmamalıdır. Bu sebeple, kitabın şekline göre, resimler ve metinler özenle yerleştirilmelidir (23, 84).
- **Ciltleme:** Resimli çocuk kitaplarında, kitabın ciltlenmesinin kalitesi önemli bir husustur. Çocuklar, kitapları incelerken yetişkinler kadar dikkatli olamayabilirler. Bu sebeple kitaplar, zaman içerisinde aşınabilir, yıpranabilirler. Bu sorunun ortaya çıkmasını engel olabilmek adına kitap ciltlenirken en iyi tekniklerden yararlanılması gerektiği söylenebilir (84).
- **Kapak:** Çocuk kitaplarının kapakları, kitabın içeriği ile uyumlu olmalı, çocukların ilgisini çekecek niteliklere sahip olmalıdır (85).
- **Kâğıt:** Kitaplar aracılığıyla çocukları duyuşsal anlamda da desteklemek mümkün olabileceğinden kitaplarda yer alan kağıtların yapısının önemli

olduğu düşünölmektedir. Kağıtlarda yer alan yazıların mürekkebinin dağılması, sayfaların kolay yırtılabilir olması, yazıların okunaklı olmaması gibi etmenler kitabın niteliğini olumsuz etkileyen unsurlar olduğu varsayılmaktadır. Bu sebeple kitapta kullanılacak kâğıdın, gramajının yüksek, mat kuşe ya da 1.hamur kâğıt kullanılması gerektiği düşünölmektedir (23).

- **Sayfa Düzeni:** Kitabın özellikle ilk ve son sayfalarının görsel unsurlar açısından zengin olması gerekmektedir. Yan yana yer alan iki sayfanın tamamını kaplayan bir görselin okuyucunun ilgisini çekebilecek bir görsel şölen niteliğinde olabilir. Ancak görsellerden biri sağ tarafta yer alan sayfayı kaplayıp sayfanın arkasında devam ettiğinde hikâyede süreklilik duygusu yaratabilir (84).
- **Harf karakteri-Punto:** Resimli çocuk kitaplarında kullanılan yazı tipinin çocuğa göre olması önem taşımaktadır. Kullanılan yazı tipinin boyutu (puntosu) büyük olmalı, resimlere uygun olacak şekilde yerleştirilmelidir. Çocuklar, harf karakterlerinin büyük ya küçük olduklarının ayrımını yapabilecekleri şekilde yazı tipi ve boyutu kullanılmalıdır. Kullanılan yazı tipinin kitap içerisinde tutarlık göstermesi gerekmektedir. Ayrıca, kitapta aktarılmak istenen duyguların ve mesajların okuyucuya iletilmesine katkı sunmalıdır (84).

2.4.2. Resimlendirme Özellikleri

- **Renk:** Kitaplarda olayın geçtiği ortamı, karakterlerin hissettikleri duyguları, olay örgüsünün aktarımını okura iletebilmesini sağlayan unsurdur. Renk, resimli çocuk kitaplarında farklı formlarda yer alabilmektedir. Renkler; soluk, doygun, opak veya saydam şeklinde olabilmektedir (26).
- **Çizgi:** Resmin oluşmasını sağlayan ve sınırlarını belirleyen unsurdur. Böylece oluşan görsel öğeler kitapta olması gereken duygu ve hareketliliğin oluşmasına katkı sunabilmektedir (26, 84).
- **Kompozisyon ve Alan:** Nitelikli bir kompozisyonda hangi unsurlar bulunması gerekiyorsa resimli çocuk kitaplarında yer alan kompozisyonun

da benzer bir kaygı ile oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Giriş, gelişme, sonuç/düğüm, çözüm gibi bölümler çocukların ilgilerine, gelişimsel özelliklerine dikkat ederek oluşturulması gerekmektedir. Kompozisyonda, görsel öğelerin niteliğini ön plana çıkaran unsurların denge, oran, uyum ya da uyumsuzluk olduğu varsayılabılır. Bu bağlamda, bu unsurların oluşturduğu bütün ya da birbiri ile olan ilişkisi resimli çocuk kitaplarının niteliği açısından önem taşımaktadır (26, 85).

2.4.3. İçerik Özellikleri

- **Konu:** Resimli çocuk kitaplarında yer alan konular, çocukları düşündürürken aynı zamanda eğlenmelerini, keyif almalarını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Konular, güncel olmalı, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır (23).
- **Tema:** Yaşam, yaşama ilişkin unsurlar, insanlar ile ilgili mesajlar barındırır. Bu mesajların doğrudan öğüt verme amacı gütmeyen, çocuklara olay akışı içerisinde sezinletilerek aktarılması daha uygundur. Resimli çocuk kitaplarında yer alan temalar, çeşitlilikler, farklılıklar gösterilir. Hoşgörü, cesaret, azim gibi temalar örnek olarak verilebilir (16).
- **Karakterler:** Karakterler erişilmez özelliklere sahip olmayacak şekilde, abartılmadan verilmelidir. Karakterler, problem çözme stratejileri geliştirebilen, olaylara hâkim olabilen ve çocukların rol-model alabileceği niteliklere sahip olması gerektiği düşünülmektedir (84).
- **Üslup ve Dil:** Çocuk kitaplarında anlatım açık olmalıdır. İfadeler karmaşıklıktan uzak, son derece yalın olmalıdır. Konuşma dilini esas alan anlatımda, yazım ve noktalama kurallarına da oldukça dikkat edilmelidir (85).
- **Ortam (Yer ve zaman):** Okuyucuların, hikayelerin meydana geldiği zamanı ve yeri bilmesi hikâyeye ilişkin ilgilerinin artmasına sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca, zaman ve mekân unsurlarının, okuyucunun hayal gücünü kullanmasına da katkı sunacağını varsayılmaktadır (23).

2.5. Resimli Çocuk Kitaplarının Gelişim Alanları ile İlişkisi

Balat ve ark. (2017)'nin belirttiğine göre, metin ve resimlerin birbirini tamamladığı nitelikli resimli kitapların çocukların eğlenceli zaman geçirmesinin yanı sıra, gelişim alanlarının hepsine olumlu katkılar sağlayarak, gelişimlerini desteklemesini sağlayacaktır (30). Yıldız ve ark. (2016)'nın aktarımına göre, çocukların dünyayı tanıma ve keşfetmeleri sürecinde çevreleri tarafından sunulan zengin uyaranlar ile etkileşim halinde bulunmaları önem arz etmektedir. Bu sebeple, çocuklara sunulacak olan zengin uyaranlar arasında önde gelen unsur resimli çocuk kitaplarıdır. Bildirimlerine göre, kitapların içerisinde yer alan resimler kitabı sıradan bir görünümünden kurtararak, ilgi çekici hale getirmektedir (19). Resimli çocuk kitaplarının, çocukların ilgisini aktif tutmasının yanı sıra, metne zenginlik katarak çocukların eğlenerek öğrendiği etkin bir ortamın oluşmasını sağladığı böylece gelişimlerinin desteklendiği Altun (2018) tarafından aktarılmıştır (20). Kara (2019), kitaplarda yer alan resim ve metnin birbirini tamamlayan öğeler olduğunu belirtmiştir. Okulöncesi dönemdeki kitapların içeriğindeki görsel öğeler, yazılı metinden daha fazla yer almaktadır. Bu doğrultuda oluşturulan eserlerin, yaratıcı bir perspektif hassasiyeti ile ele alınmasının çocuğun çevreyi, yaşamı tanıma ve anlamlandırma süreçlerini destekleyecektir. Resimli çocuk kitapları çocukların birçok gelişim alanını; sosyal, bilişsel ve duygusal yönden etkileyerek çeşitli kazanımlar sağlamaktadır (21).

Bayraktar ve Ersoy (2018)'un aktarımına göre okul öncesi dönem, çocukların benliğinin geliştiği ve gelişimsel alanlarda birçok becerinin temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu sebeple, bu dönemde çocuklara sunulan bilginin, kazandırılan alışkanlıkların birçoğunun hayatının sonraki aşamalarını belirlemekte etken olduğu varsayılmaktadır. Çocuğun gelişiminin temellerinin atıldığı bu yaşam evresinde, sunulan olanakların en önemli parçasının kitaplar olduğunu bildirmişlerdir (22). Güleç ve Geçgel (2017)'e göre, okulöncesi dönem sosyal ve toplumsal ilişkilerin başladığı dönem olduğundan çocuk evin dışındaki hayatı keşfederken birtakım sorularla karşı karşıya kalabilir. Bu sorulara, çocuklar resimler ve metin aracılığıyla cevap bulabilecektir. Resimli çocuk kitaplarının çocukların kendilerini ifade edebilmelerinde etken bir araç olduğunun da kabul edildiğini belirtmişlerdir (23).

2.5.1. Resimli Çocuk Kitapları ve Dil gelişimi

Montag ve ark. (2015)'nin aktarımına göre, doğumdan kısa bir zaman sonra, ailelerin çocuklara kitap okunmasının dil gelişimi açısından önem taşıyan bir uyarıcı kaynağıdır. Resimli çocuk kitaplarının, çocukların kelime dağarcıklarının zenginleşmesine katkı sunmakla beraber, yaşamın ilerleyen yıllarında okuma sürecine de yararları olacağını vurgulamışlardır (24). Strasser ve Seploca (2007)'ya göre, okuryazarlık becerileri, becerilere soyutlanarak odaklanmak yerine, ilgi çekici bir resimli çocuk kitabı kullanılarak geliştirilebilir. Bu bağlamda resimli çocuk kitaplarının çocukların gün içerisinde buldukları faaliyetlerinin bir parçası olmasına özen gösterilerek dil gelişimleri, fonolojik farkındalıkları, okuma-yazma için gerekli olan beceri ve eğilimlerinin geliştirilmesine olanak sağlayabileceklerini bildirmişlerdir (15). Yazınsal iletişim, çocukların anlama becerilerini ve kavramsal yetkinliğini arttırarak; anladığını yorumlayabilme, farklı anlamlar yaratabilme yetilerini desteklemektedir. Bu süreç çocuğun dil gelişimine katkıları sunarak, çocuğun ana dilinin kullanımını geliştirebilir (25). Çocukların öğrenme sürecinde pasif değil faal olduklarından resimli kitaplarda yer alan görsel ve dilsel mesajları anlamaya yönelik sürecin kavramsal birikimlerini devindirecek geliştireceği düşünülmektedir (26).

2.5.2. Resimli Çocuk Kitapları ve Bilişsel Gelişim

Sever (2019), bilişsel süreçlerin kompleks bir yapıya sahip olduğunu ancak bu yapı içerisinde düşünce ve dil unsurlarının öncelikli bir öneme sahip olduğunu aktarmıştır. Bilişsel süreçler, yaşamın ilk yıllarından itibaren desteklenmesi gereken ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir (1). Anlar ve ark. (2008), hayattaki deneyimlerin beyin hücreleri arasındaki bağlantıları oluşturmada belirleyici olduğunu belirtmişlerdir (27). Oghi ve ark. (2010) ebeveynleri ile resimli çocuk kitapları okuyan çocukların, frontal loblarındaki herhangi bir aktivasyon yaratıp yaratmadığını incelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre, hikayeleri video kayıttan dinleyen çocukların frontal lobu pasif olarak görüntülenirken, ebeveynleri ile resimli kitap okudukları zaman aralığında, frontal lobun aktivasyonu daha fazladır (28). Samur ve Arıkan (2018)'a göre çocukların yaşamlarının ilk evresinden itibaren çevrelerini keşfetme isteği ve merakını ebeveynlerinin uygun araçlarla desteklemesi halinde

eleştirel düşünme yetilerinin geliştirecektir (29). Karagül (2018), nitelikli resimli çocuk kitaplarının, çocukların kendi içsel dünyalarına benzer ya da farklı dünyaları tanımalarına, geniş bir perspektif ile sunarak çocuğun çevresine ve hayata dair deneyim, duyarlılık kazandıracığına böylece bilişsel olarak olgunlaşabileceklerine katkı sunacağını bildirmiştir (32).

2.5.3. Resimli Çocuk Kitapları ve Sosyal-Duygusal Gelişim

Harper (2016)'ın belirttiğine göre nitelikli resimli çocuk kitapları, çocukların sosyal-duygusal gelişimini birçok yönden etkilemektedir. Çocuklara, nitelikli resimli çocuk kitapları okumanın işlevlerini şöyle aktarmıştır;

- Çocukların kendilerinin ve yakın çevrelerindeki kişilerine duygularına yönelik farkındalık oluşturur.
- Hoşgörülü birey olmaya ve empati duygusunun gelişmesine teşvik eder.
- Ahlaki gelişimi güçlendirir.
- Çocukların var olan düşünce ve duygu mekanizmalarını devindirerek geliştirir.
- Zorluklar ile başa çıkmada stratejiler oluşturmaya rol-model olur.
- Sosyal-duygusal duyarlılıklarını arttırarak, öz düzenlenmelerini geliştirmeye katkı sunar (31).

Erdem ve ark. (2017), resimli çocuk kitapları sayesinde, çocukların olaylar karşısında hangi duyguları hissedebileceklerine dair farkındalıklarının oluşmasına katkı sunarken aynı zamanda bu duyguları sözcüklerle nasıl adlandıracıklarına ilişkin de bir bilinç sağlayacağından söz etmişlerdir (32). Okuyan ve Gedikoğlu (2012)'nin aktarımına göre, çağdaş yaşamın önemli bir hususunu oluşturan çevre bilincini oluşturmada da resimli çocuk kitaplarının önemi büyüktür. Yazılı ve görsel öğelerin zenginliği ile resimli çocuk kitaplarını, bu bilincin oluşturulması sürecinde başat unsur olarak bildirmişlerdir (33).

Jackson ve Heath (2017), çocukların zorluklarla karşı karşıya kaldıklarında bunlarla baş edebilecek yaşam deneyimine ve bilişsel olgunluğa sahip olmadıklarından olumsuz duygular hissedebileceklerini belirtmişlerdir. Kendi kültürleri ve içinde bulunduğu toplumun yaşam formlarına uygun nitelikte hazırlanmış resimli çocuk

kitaplarının çocukları güçlendirme ve öz kimliklerini geliştirmede bir müdahale stratejisi olarak önerildiğini aktarmışlardır. Ek olarak, çocuklara çocuk edebiyatı ürünlerinde kendi kültürlerini barındıran unsurlara yer verilmesinin çocukların kendi kültürünü tanımaları için fırsat sunan başat araçlar olduğunu, bunların sunulduğu takdirde çocukların kültürel bilinç, saygı ve topluluk duygusu oluşumuna katkı sunabileceğini de aktarmışlardır (34).

2.5.4. Resimli Çocuk Kitapları Fiziksel ve Motor Gelişim

Sutherland ve Arbuthnot (1986)'dan aktaran Kılınç (2020), fiziksel gelişimi, çocuğun niteliksel ve niceliksel olarak değişimlerini ifade ederken; motor gelişimi, hareketlerdeki yaşam boyu meydana gelen değişiklikler olarak tanımlamıştır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların;

- Kitaplarda yer alan, canlıların taklitlerini yaparak ya da tekrarlı aktivitelere yer vererek çocukların okuma becerilerinin gelişmesinde temel bir unsur olduğunu,
- Şarkılarla ya da parmak oyunlarla bedenlerini kullanmalarını sağlayabileceğine,
- Baş ve işaret parmağını kullanarak sayfaları çevirdiğinde “kerpeten tutuşu” güçlendirebileceğine,
- Kitabı eliyle kavrama, tutma ve sayfaları çevirme becerileri ile kaba motor ve ince motor becerilerinin gelişimini sağlayabileceğini
- Canlıların isimlerini, bedenlerini kullanarak öğrenebilmelerine ve becerilerini geliştirebileceğine katkı sunabileceği belirtmektedir (7).

2.6. Gelişim Evrelerine Göre Çocukların Resimli Kitaplarla Tanıştırılması

Uluğ ve Bayraktar (2014)'ın bildirimine göre çocukların gelişimsel özelliklerine paralel bir şekilde hazırlanan ve sunulan kitaplardan çocuklar hem daha çok keyif alır hem de kazanımları daha fazla olur. Bu sebeple çocuklara gelişim evrelerine paralel kitaplar sunmanın önemli olduğu düşünülmektedir (84). Sever, bu evreleri aşağıda alt başlıklar şeklinde bildirmiştir (26).

2.6.1. 1.Evre: Çocuğun Görsel ve Dilsel Uyaranlarla Tanıştırılması

Yaşamın ilk evrelerinde, çocukların duyularını aktive edecek, sözcüklerin çizgilerin ve renklerin oluşturduğu zengin görsel uyaranları çocuklara sunmak önem arz etmektedir. Çocuklar, dilsel döneme tek sözcüklü anlatımla yaklaşık 12 ay civarında geçerler. 24-36 ay aralığında ise bilişsel ve dil gelişim alanlarındaki hızlanma ile çocuklar 3-5 kelime ile duygu ve düşüncelerini anlatabilirler. Bu dönemde çocuklara, gelişimlerine paralel olarak, kavramları, çizgi ve renkler ile görselleştiren, ilgilerini çekerek keyif almalarını sağlayacak ve oyun isteklerini yanıtlayacak, resimli oyuncak kitaplarla buluşturmak gerekmektedir.

2.6.2. 2.Evre: Çocuğun Resimli Kitaplarla Arkadaşlık Kurması

Zengin görsel ve dilsel anlatım olanaklarına sahip kitaplarla desteklenen çocukların 3 yaşında karmaşık cümleleri ifade edebilecek bir birikime sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Sever tarafından bu evre, çocukluğun “sorma-bilme” evresi olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemdeki çocukların, kendilerine okunan eserler aracılığı ile hayal ve düşünce dünyasına çıkmalarının gelişimlerine katkı sunabileceği öngörülmüştür. Bağımsız bir benlik duygusunun geliştiği bu yaşam evresinde çocuklara, benlik gelişimlerine katkı sunacak, yaşamı ve insanı anlama eylemine yönelik kitaplarla arkadaşlık kurmasına sağlayacak eserlerin sunulması önem taşımaktadır.

2.6.3. 3.Evre: Çocukta Kitap Sevgisinin Oluşturulması

Bu evrede (4-5-6 yaşlarında), çocukların kitaplarla kurmuş olduğu arkadaşlık bağının kitap sevgisine dönüşmesi gerekmektedir. Nitelikli, zengin görsel uyaranlar ile desteklenmiş, özdeşim yapabilecekleri kahramanların olduğu kitaplara çocukların istekle katılacağı öngörülmektedir. Çünkü hayal kurma ve öğrenme duygularına yanıt veren bu kitaplar ile bir sevgi duymaya başlayacaktır.

2.7. Çocuk Edebiyatında Karakter Kavramı

Karakter bireyi, diğer insanlardan ayıran sosyal, duygusal ve bilişsel niteliklerin bütünü olarak tanımlanabilir. Daha spesifik olarak edebiyatta veya çocuk

edebiyatında, bir kişiyi, kişileştirilmiş bir nesne ya da canlıyı ifade etmek için kullanılabilir (16). Karataş (2014), karakter kavramını, kitabın kurgusundaki olayı başlatan, geliştiren, kurgudaki hareketliliği sağlayan ve diğer unsurlar ile bağ kuran kişiselleştirilmiş bir varlık olarak ifade etmektedir. Kitaplarda yer alan karakterler insan olabileceği kadar diğer nesnelere ve canlılar arasından da seçilerek oluşturulması gerekmektedir (35). Çocukların kitapları izlerken, dinlerken veya okurken olay örgüsünde yer alan karakterler ile özdeşim kurabileceği düşünülmektedir. Karakterin yaşamında gelişen olaylar ile kendi yaşamında bağlantılar kurabileceği varsayılmaktadır (86). Çocuklar kitaplarda yer alan karakterler aracılığıyla, yaşam sırasında karşılaşabilecekleri olaylarla ilgili nasıl bir tutum sergileyebilecekleri üzerine bilgiler sezinleyebilirler. Ayrıca çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına uygun kitaplardaki karakterlerin, çocukları etkileyerek yeni okumalara teşvik edebileceği düşünülmektedir (1).

2.8. Çocuk Edebiyatında Karakter Türleri ve Özellikleri

Sever, çocuk edebiyatında karakter türlerini iki grupta kategorize etmiştir;

- Kapalı (Geliştirilmemiş) Karakterler
- Açık (Geliştirilmiş) Karakterler.

2.8.1. Kapalı (Geliştirilmemiş) Karakterler

Kapalı karakterler, temel karakter özelliklerinin daha iyi anlaşılması sağlamaktadır. Ancak bu karakterlerin özellikleri yüzeysel olmakla beraber çocuklara insanın yaşam gerçekliğini kavratmakta yetersiz kaldığı düşünülmektedir (1). Lukens ve ark. (2018), kapalı karakterleri “düz karakterler” olarak tanımlamışlardır. Aktarımlarına göre, kapalı/düz karakterler, her ne kadar ana karakterden önem olarak geri planda kalsalar da hikayedeki dinamizmin en önemli parçalarıdır. Bu karakterlerin bütün yönleri ile gelişmediklerini ancak ana karakterin davranışlarını ve ilişkilerini gözlemleyebilmek için hikâyenin akışına ve devinimine destek olduğunu vurgulamışlardır (16).

2.8.2. Açık (Geliştirilmiş) Karakterler

Açık karakterler, bütün özellikleriyle tanıtılan, inandırıcı nitelikleri ile ön plana çıkan, okurun da iyi gözlemleyebildiği ve tanıdığı karakterdir (1). Lukens ve ark. (2018) bu karakteri “değişken karakter” olarak tanımlamışlardır. Açık/değişken karakterler, bütün yönleri ile geliştirilmiş, görünüşünden eylemlerine kadar bildiğimiz, tahmin edebildiğimiz karakterlerdir (16).

2.8.3. Devingen ve Durağan Karakterlerin Özellikleri

Devingen Karakterler

Devingen karakterler, hikayenin akış süresince dinamik olan, değişen, hareketlilik içinde olan karakterler olarak tanımlanmaktadır. Aktarımlarına göre ilgili karakter, utangaç bir yapıdan özgüvenli bir yapıya dönüşebilir ya da hikayenin başında bencil bir özellik gösterirken hikayenin akışının ilerlemesi ile daha fedakar özellikleri olan bir karaktere dönüşebilmektedir. Yani karakterin, değişimle ilgili çeşitliliği ve ihtimalleri çok olmakla beraber, karakterin temel bir değişim yaşaması söz konusudur (16). Çocuk edebiyatı okurları, olumsuz durum ve olayları yaşayabilen karakterler tanıyarak, insan ve çocuk doğasının gerçekliğine yaklaşabilmelidir. Bir karakter, başarısızlıklar da korkular da yaşayabilir önemli olan olumsuz koşullara karşı çözümler üretebilmesidir. Akıl ve mantık çerçevesinde hareket ederek uygun stratejiler geliştirebilen, çocuk okurun özdeşim kurabileceği devingen karakterler oluşturulabilmesi önem arz etmektedir (1).

Durağan Karakterler

Durağan karakterler, hikâye boyunca hiç değişmeyen karakterlerdir. Arka planda kalan bu türdeki karakterler az bir değişim geçirseler bile, okur tarafından fark edilmeyen ya da önemsenmeyen karakterlerdir. Hatta bu karakterlerin, değişimlerinin dikkat dağıtıcı bile olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple hikâyede olay akışının merkezinde yer almayan bu karakter türünün değişiminin pek de ihtimal dahilinde olmayabileceği bildirilmektedir (16).

2.9. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterler ile Özdeşim Kurma

Karaaslan ve ark. (2017)'nin aktarımına göre, çocukların resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin davranış biçimleri, meslekleri, cinsiyet rollerini benimsemelerinde önemli bir yere sahiptir (43). Bulut (2018) ise, çocukların sevimli bulduğu hayvan karakterlere öykülerde kahraman olarak yer verildiğine ve bu kahramanlar ile çocukların bir duygusal bağ kurarak, özdeşim durumunun gerçekleşmesine olanak sağladığı bildirilmiştir (36). Çınar (2015), özdeşimin en çok görüldüğü dönemi, okulöncesi dönem olarak aktarmakla beraber, özdeşimi yaşam boyu devam eden bir olgunlaşma ve savunma sistemi olarak tanımlamaktadır (37). Yılmaz (2016), kitaplarda yer alan karakterlerin, çocuklara ulaştırılmak istenen mesajları aktarmakla beraber çocuğun karakterinin gelişiminde de önemli olduğunu ifade etmektedir (38). Almerico ve Tampa (2014) karakter eğitimini, çocuklara iyi karakterin niteliklerinin ve özelliklerinin sezinletilmesi olarak tanımlamıştır. Çocukların ise iyi karakterler hakkında bilgi edinebilecekleri yolun nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinden geçtiğini vurgulamışlardır (41). Young ve ark. (2013), antik çağlardan beri gençlerin ahlak ve değerlerini geliştirmenin bir yolu olarak karakter eğitimine önem verilen bir husus olduğunu ifade etmişlerdir. Çocukların, evrensel nitelikli kitapları okumalarını hem kendilerinden çok farklı hem de kendilerine benzeyen karakterleri de tanımlarını sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Böylece çocukların karakter gelişimlerinin de güçlendirebileceğini aktarmışlardır (39). Helterbran (2009), çocukların insanlardaki benzerliği, aynılığı da görmesi gerektiğini ancak farklılıkların da var olduğunu ve bu farklılıkların insanların deneyimine zenginlik kattığını da bilmelerinin önemini ifade etmiştir (40). Mar (2018) hikayelerin, karakterler ve karakterlerin etkileşimleri ile ilgili olduğunu, bu durumun ise çocukların sosyal- bilişsel yeteneklerini geliştirmenin yanı sıra gerçek dünyada yer alan akranlarının da daha iyi anlaşılmasına katkı sunacağını aktarmıştır (42).

2.10. Çocuk Edebiyatı ve Gelişim Kuramları

2.10.1. Erikson'un Psikososyal Kuramı

Erikson'a göre insanlar psikososyal dönemler içerisinde gelişmektedir. Gelişimsel değişim de yaşam boyu devam etmektedir. Erikson, yaşamın ilk yıllarındaki deneyim kadar geç yıllardaki deneyimin de önemli olduğunu bildirmiştir (49). Bu bağlamda, yaşamın erken yıllarında deneyimlerin ve sosyal süreçlerin önemli olduğunu vurgulayan Erikson'un psikososyal teorisi kapsamında çocuk edebiyatı ürünleri olan çocuk kitaplarının öneminin yadsınamayacağı düşünülmektedir. Sever (2018), Erikson'un psikososyal dönemleri arasında yer alan ve okulöncesi döneme karşılık gelen "Güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş), Özerkliğe karşı Utanç ve Kuşku (1-3 yaş), Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3-5 yaşlar arası)" dönemlerin çocuğun, güvenli bir ortam içerisinde özerk ve girişimci bir kişilik geliştirebilmesi için kritik dönemler olduğunu aktarmıştır. Bu dönemlerde çocukların gelişimsel olarak desteklenmeleri gerektiğini bildirmiştir (26).

2.11. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Santrock (2011), Piaget'in bilişsel kuramının temelinin, çocukların yaşamı tanıma ve anlamlandırma aşamalarında bilişsel olarak dört farklı evreden geçtiklerini bildirilmiştir. Aktarımına göre, okul öncesi dönemi kapsayan duyumotor (0-2 yaş) dönemde, bebeklerin çevrelerinden gelen duyuşsal deneyimler ve fiziksel hareketlerinin birleşimi ile dünyayı algılama ve tanıma anlayışı gerçekleştirdikleridir. İşlem öncesi dönemde (2-7 yaş) ise çocuğun dünyayı kelimeler ve imgelerle algılamaya başlayarak, fiziksel ve duyuşsal deneyimler ile algılamının ötesine geçmektedirler (44). Çocuklar işlem öncesi dönemde, kendilerini sembol ve sözcükler ile anlatmakta yol kat etmektedirler. Dolayısıyla görsel ve dilsel uyaran olan resimli çocuk kitapları ile çocukların tanışmasının gelişimsel olarak önem arz ettiği düşünülmektedir. Kitaplar; görme, dokunma, işitme gibi çeşitli duylara seslenmenin yanı sıra yaratılan kurmaca gerçeklik ile de çocukların hayal güçlerinin gelişmesine kaynaklık etmektedir (26).

2.11.1. Vygotsky'nin Sosyalkültürel Bilişsel Kuramı

Senemoğlu (2018), Vygotsky'in, çocuğun bilişsel gelişiminde sosyal çevresinin önemli olduğunu ifade ettiğini bildirmiştir. Aktarımına göre, çocukların kazandıkları becerilerin, kavramların, edindiklerin tutum ve davranışların kaynağı buldukları sosyal çevre olduğudur. Bu bağlamda, çocukların bilişsel gelişiminde yetişkinlerin kendileriyle iş birliği yapmalarının önemli olduğunu vurgulamıştır (45). Çocuğun gelişiminde bu denli önemli olduğu ifade edilen sosyal çevrede çocuklara nitelikli uyarılar sunmanın öneminin çok olduğu söylenebilir. Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocuğun farklı duyularına hitap edecek, yetişkinlerle etkileşim halinde bulunabileceği resimli kitapların varlığı çocukların sosyal- bilişsel beceri ve gelişimlerinde destek sağlayacak önemli araçlar olduğu çıkarımı yapılabilir.

2.12. Mizah

Yardımcı (2010)'a göre mizah, insanları eğlendiren, keyifli vakit geçirmesine katkı sunabilen, yaşamın anlamsız ve gülünç unsurları ilgili değerlendirme yapılabilen bir beceridir. Aktarımına göre mizah, kişilerarası iletişimi güçlendirmesinin yanı sıra bireylerin kendilerini eksik ve yetersiz gördükleri durumlarda bile gülme eyleminin gerçekleşmesini sağlayabilir (46). Samson ve Gross (2012) mizahı, bireylerin duyguları ile başa çıkma stratejisi olarak tanımlamışlardır (47). Öğüt Eker (2014)'in belirttiğine göre mizah, bireyin kendi duyguları ile yüzleşmesini sağlayan, yaşamı anlamlı kılan ve sıradanlıktan kurtaran yöntemdir (48). Arslan (2016)'ın bildirimine göre mizah, bireylerin eğlenmesini, gülmesini, rahatlamasını sağlayan bir unsur olarak yaşamda önemi yadsınamayacak olan bir öğedir. Mizah sayesinde birey, sosyal yapı içerisinde kendisini yakın hissettiği topluluğa seslenebilir (49). Martin (2007) mizahı; bilişsel süreçler, sosyal ilişkiler, iletişim ve biyolojik süreçleri de kapsayan karmaşık bir unsur olarak tanımlamıştır. Doğumdan kısa bir süre sonra mizahın gelişmeye başladığını, çocukluk dönemi boyunca hatta yetişkinliğe kadar da mizah gelişiminin devam ettiğini belirtmiştir. Mizahı oluşturan bilişsel süreçler; bellek, kavram oluşturma, yaratıcılık, dil ve problem çözmedir. Sosyal ilişkiler ve iletişim sürecinin öğeleri, duygular ve oyundur. Beyin ve vücudun diğer bölgelerine uzanan süreçler ise mizahın biyolojik süreçlerini oluşturmaktadır (50). Bergen ve Rousta (2019) mizahı; var olan dili, kavram ve fikirlerle kahkahayı ortaya çıkaran diğer unsurları birleştiren bir süreç

olarak tanımlamışlardır. Aktarımlarına göre, mizah aracılığıyla çocuğun oyundan bağımsız olmayan dünyasının ve yaşam anlayışının, incelenebileceğini hatta bu sürecin dönüştürülebileceğini vurgulamışlardır (51). Bilokcuoglu ve Debreli (2018)'nin aktarımına göre mizah, insanların ifadelerinde yer alan evrensel ama bir o kadar da özgün bir unsur olmakla beraber, sınıf ortamında etkin ve etkili bir öğretim aracıdır. Mizah öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumlu bir şekilde etkilediği için, öğrenmeden elde edilebilecek çıktıları da kolaylaştıracağını bildirmişlerdir (78).

2.13. Mizahın İşlevsel Özellikleri/Gelişime Katkıları

Orekoya ve ark. (2014), mizahın öğrenmeye ilişkin motivasyonu arttırdığı, öğrenme ile ilgili kaygının azalttığını ve eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturulmasına katkı sunduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda mizahın, bilişsel ve sosyal alanlarda gelişimsel yararları olduğunu vurgulamışlardır (52). Aierenti (2016), mizahın işlevlerini, bazen paylaşılan bir bilginin vurgulanmasına, onaylanmasına katkı sunarak kişilerarası iletişimi güçlendiren bir olgu bazen de anlık eğlenceyi ifade etmeye yarayan bir araç olarak bildirmiştir (53). Gnevek ve ark. (2018) mizahın işlevini, yaşamın problemlerine çözümler üreten bir bilişsel- duyuşsal faaliyet olarak tanımlamışlardır (54). Oshima (2018), insanları değişik perspektiflerden bakmasını sağlayan olan mizahın işlevlerini şu şekilde aktarmıştır;

- Toplumsal ve kültürel beklentilerin bireyler tarafından anlaşılmasına ve yeniden oluşturulmasına katkı sunar.
- Toplumda yer alan kurallar dışında kalan düşüncelerin de kavramsallaşmasına olanak sağlar.
- Okul ortamlarında, mizahın öğrencileri motive ederek öğretmen-öğrenci ilişkilerinin iyileştirilmesine yardımcı olur.
- Bireylerin zihinsel esnekliğe teşvik ederek iletişim ve kültürün yeniliklerini anlamlarına daha sonra da benimsemelerine katkı sunar (55).

Martin (2019)'un aktarımına göre mizahın işlevleri ise, kişilerarası gerilimi azaltarak ilişkileri kolaylaştırmak, başkalarını güldürmek gibi sosyal açıdan uyum ve destek sağlamaktır (56). Esseily ve ark. (2016) çocukları güldürmenin bilişsel kapasitelerinin (algılama, motive olma, dikkat veya bellek) gelişmesine katkı sunduğunu bildirmişlerdir. Ek olarak yaptıkları araştırmaya katılan, 18 aylık 53 bebek,

komik grupta ya da kontrol grubunda yer alarak kendilerinin ulaşamayacağı oyuncağa uzanan ebeveynlerini gözlemlemiştir. Belirttiklerine göre araştırmanın sonuçları her ne kadar bebeklerin bireysel farklılıklarından kaynaklanan (sosyal kapasiteleri, dopamin salınımları ve mizaç) durumlar açısından tartışmaya açık olsa da mizah içeren komik grupta yer alan bebeklerin, gülmeyen veya kontrol grubunda yer alan bebeklere göre önemli sayılabilecek ölçüde daha sık hedef eylemler üretmişlerdir (57). McMahon (2017), çocukların sınıf içerisinde, mizah içeren hikayeler yaratmalarına teşvik edilmelerinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Mizahi deneyimlerden gelen neşe ile çocukların sosyo-bilişsel yeteneklerinin ve ruhsal benliklerinin gelişmesine katkı sunacağını ifade etmiştir (58). Wardhana ve Hati (2017)'nin aktarımlarına göre, dil yapısı ve işlevi bakımından farklı perspektiflerden bir dil oyunu olarak kabul edilen mizah; bir çocuğun zekasını geliştirebilmenin yanı sıra hislerini de yumuşatabilen güçlü yapıya sahiptir (59). Karaman (2016) mizahı, bireylerin eylemleri, düşünceleri ve duyguları ifade etme formu olarak tanımlamıştır. Mizahın birçok işlevi olduğunu da eklemiştir. Bildirimine göre mizahın bilişsel ve duyuşsal olarak farklı kategoriler halinde sıralanacak işlevleri vardır. Duyuşsal açıdan işlevlerini bireyleri eğlendirmesi, güldürmesi ve onlara özgüven sağlamasıdır. Bilişsel açıdan işlevleri ise yaratıcılık, problemleri ve söylenenleri çözümüleme, stresle başa çıkma gibi unsurlardır. Bu doğrultuda, çocuk kitaplarında yer alan mizahi öğelerin, çocuklara duyuşsal ve bilişsel olarak uyarılar sağlamasının yanı sıra çocukların günlük yaşam içerisinde kendilerini mizahi formlarla ifade etmelerine olanak sunabilen bir araç olduğunu vurgulamıştır (60). Samur ve Arıkan (2018), çocuk okurlar için tasarlanmış kitaplarda yer alan mizahi öğelerin çocukların yaratıcı çözüm önerileri becerilerinin gelişimine, okuma kültürünün oluşumuna katkı sağladığını ve çocuk ile kitap arasında etkin bir bağ oluşturulması süreçlerinde etkili olacağını bildirmişlerdir (29). Gezer ve Çelik (2017)'in aktarımlarına göre mizah, bireylerin iletişimlerinin daha derin ve sağlıklı ilişkiler kurmalarına uygun bir ortam oluşturmasının yanı sıra bireylerin rahatlamasına da katkı sunmaktadır (61). Johnson (2010), mizahın işlevlerinin eğlenmeden çok daha fazlası olduğunu vurgulayarak sevmeyi ve insanları bir araya getirmeye sağlayan bir unsur olduğunu bildirmiştir (68).

2.14. Mizah Kuramları

2.14.1. Uyumsuzluk Kuramı

Öğüt Eker (2014)'in aktarımına göre uyumsuzluk kuramı temelini iki veya daha çok durumun uyumsuzluğuna, birbirine benzemeyen yönlerinin birleşimine dayanır. Herhangi bir durumun akışı içerisinde, duruma tanık olan bireylerin beklentisine uygun olmayacak şekilde gerçekleşen durumlar bireyleri şaşırtmakla beraber şoke olmalarına neden olmaktadır. Beklentilerinin aksi yönde gelişen duruma tanık olan kişiler bu duruma tepkileri gülmek ile meydana gelmektedir. (48). Psikolog Hans Rysenck (1942)'den aktaran Martin ve Ford (2018) ilgili kuramla ilgili açıklama yapan bilim insanlarının görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir: 18.yy yazarlarından olan James Beattie, gülme eyleminin birbiri ile uyumsuz, uygunsuz veya tutarlı olmayan durum ve olayların bir araya gelmesi ve zihnin bunların arasında bir ilişki kurması ile meydana gelmektedir. Birbiriyle tutarsız, çelişkili durum, duygu ve tutumların bir araya gelmesi ile gülme eylemini ortaya çıkarmaktadır (62). Meyer (2000)'den aktaran Yardımcı (2010)'a göre birbirinden farklı fikir, olay ve eylemlerin beklenmedik şekilde entegre edilmesi ile mizah oluşmaktadır. Bu kurama göre mizah, bireyler uyumsuz durumlar karşısında öncelikle tedirginlik duymaları gerekip gerekmediğini kontrol eder eğer tedirginlik oluşturacak bir durum yok ise mizah meydana gelir. Bireylerin bu durumlar arasındaki farkı gözlemleyebilmeleri için eylem, durum ve tutumların normal halini bilmelidir. Bu bağlamda, bilişsel becerilerinin bunu değerlendirme yeterliliğine sahip olması gerektiğini görüşüne dayanmaktadır (51).

2.14.2. Üstünlük Kuramı

Bu kuramın temeli, bireyin kendisinde olmayan olumsuz durumları bir başka bireyde görmesinden aldığı haz, bireylerin kötü durumlara düşmesinden duyulan mutluluk, diğer bireylerde var olan fiziksel deforme ya da çirkinliklerin kendisinde olmaması durumuna hissettiği memnuniyetin yanı sıra rasyonel olmayan eylemlere gülme şeklinde yer almaktadır (48). Üstünlük kuramına göre, birey sosyal konumu ile ilintili olarak değerlendirilir. Komik gelen bir olay ardından bir bireyin diğer bireye

karşı kazandığı bir başarı olarak nitelendirilmektedir. Yani birey, komik duruma düşen insanlardan kendini bağımsız tutarak, üstünlük duygusuna bürünmektedir (51).

2.14.3. Psikoanalitik Kuram/Rahatlama Kuramı

Freud'un aktarımına göre, mizah bireylerde bastırılmış olan enerjinin açığa çıkmasına katkı sunmaktadır. Bastırılmış olan bu enerji mizah yoluyla sosyal olarak açığa çıkabilmektedir (51). Rahatlama kuramında ise, birey tehlike arz eden durumun ortadan kalkması ile o tehlikenin yok edilmesi anlamına geldiğinden bireylerde rahatlama hissi oluştuğu bildirilmiştir. Bu bağlamda, organizmada yer alan fazla enerji dışarı aktararak, rahatlama meydana gelir bunun tepkisel olarak cevabı ise gülme eylemi ile meydana gelir böylece önemli bir ihtiyaç giderilmiş olur (53).

2.15. Çocukların Mizah Gelişimi

2.15.1. Marta Wolfstein (1954)

Mizah, Wolfstein tarafından olumsuz bir deneyimin olumlu bir deneyime dönüştürülmesindeki yöntem olarak tanımlanıyor. Wolfstein, bu olumsuz deneyimleri, çocukların yetişkinlerle karşı karşıya kaldıklarında yaşadıkları hayal kırıkları, maruz kaldıkları kısıtlamalar ve suçlu hissettikleri durumlar olarak aktarmaktadır. Wolfstein, çocukluk dönemindeki mizahı, çocuklara bir zamanlar kaygı veya endişe veren duygular ile ilişkilendirmiştir. Örneğin, tuvalet alışkanlığı edinimine ilişkin kaygıları olan bir çocuk, sfinkter kontrol endişelerine yönelik şakalar üretir. Wolfstein, çocukların mizah içeriklerinin bastırılmış olan duygularının dışavurumu olduğunu aktarmıştır (96-99).

2.15.2. Paul E. McGhee ve Mizah Evreleri

Goldstein ve Ruch (2018)'un aktarımına göre, McGhee'nin, çocukların mizah anlayışı ile bilişsel gelişimlerinin birbiri ile ilintili olduğudur. McGhee bu bağlamda, Piaget'nin bilişsel gelişim teorisinden de esinlenmiştir. McGhee'ye göre, çocuk tarafından başlatılan ilk mizahın yaklaşık iki yaş civarlarında, sembolik düşünme becerilerinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum çocuğun, -miş gibi oyunlar sırasında rol yapma bağlamı ile ilişkilendirir. Martin ve Ford (2018)'un

aktarımına göre, McGhee'nin mizah modelinde, çocukların bilişsel becerilerinde yetkinlik kazandıkça, geliştirilmiş oldukları beceriler doğrultusunda birbiri ile uyumsuz oyunlar yaratarak mizah ürettikleridir (62). Aşağıdaki tabloda Piaget'nin bilişsel gelişim evreleri ile McGhee'nin mizah gelişimi aşamalarının paralel oluşuna ilişkin bir tabloya yer verilmiştir (63).

Tablo 2.1. Bilişsel Gelişim ve Mizah Gelişimi

Yaş	Piaget'nin Bilişsel Gelişim Evreleri	McGhee'nin Mizah Gelişim Evreleri
18-24 ay	Duyu-Motor Evresi Çocuk bu evrede, kelimeler, resimler ve jestler ile semboller kullanabilir ve rol yapabilir.	1.Evre: (18-20 ay): Nesnelere Yönelik Uyumsuz Eylemler Çocuk bu evrede, nesneyi normal kullanımlarına aykırı olacak şekilde kullanarak, komik bir şekilde manipüle edebilir ve bu sürprizler gülmesine kahkaha atmasına neden olur. 2.Evre: (20-24 ay): Olay ve Nesnelerin Uyumsuz Olarak İsimlendirilmesi Çocuklar bu evrede, dil gelişimindeki ilerlemelere bağlı olarak dili eğlenmek çevresindekilerin ilgisini çekmek için kullanır. Uyumsuzluk yaratan sözlü ifadeler yer verirler. Saçma kelimeler, tekerlemeler gibi.

2-7 Yaş	<p>İşlem Öncesi Dönem: Bir önceki aşamada yer alan sembolik kullanımlar ve rol yapma eylemleri bu aşamada artan gelişimsel becerilere bağlı olarak daha karmaşık şekilde kullanılabilirler. Sınıflara ayırma ve kategorize etme gibi becerileri bu aşamada yapabilirler.</p>	<p>3.Aşama: Kavramsal Tutarsızlık</p> <p>Çocuk bu aşamada, sözcüklerin ve nesnelerin özelliklerinin olağan halinden farklı bir formda kullanarak mizah yaratabilmektedir. Çocuk, kavramsal tutarsızlık aşamasında şakalar yapmaktan ve duymaktan hoşlanmaktadır. Örneğin, “tık tık” şakaları bu duruma örnek verilebilir. Ayrıca çocuklar bu aşamada, gelişimsel becerilerinin ilerlemesine bağlı olarak daha yetkin bir şekilde yerine getirebildikleri beden koordinasyonları ve tuvalet kazaları hakkında şaka yapmaktan hoşlanırlar.</p>
7-11 yaş	<p>Somut İşlemler Dönemi: Bu evrede çocuk, mantıklı düşünebilir, somut sorunları çözebilmek için zihinsel işlemleri kullanabilir. Bu evredeki bir çocuk bir durumu birden çok yönü ile ele alabilir, uzamsal kavramları, nedenselliği ve sayıları anlayabilir.</p>	<p>4.Evre: Çoklu Anlamlar Evresi:</p> <p>Çocuk bu evrede, kelimelerin çift anlamlı olabileceğini anlayabilir. Başka bireylerin hataları, vücut sesleri çocuklar için bu evrede komiktir.</p>

McGhee, mizahın bireylerin hayata karşı olumlu bir tutum ve tavır geliştirmesinde önemli bir araç olduğunu, bireylerin var olan stresleri ile başa çıkmalarına da katkı sunduğunu bildirmiştir (64). Mallan (1993)’ın belirttiğine göre

McGhee'nin mizah gelişimi kuramındaki temel öge uyumsuzluktur. Bireyler tarafından normal olarak nitelendirilen bir duruma uygun olmayan bir durum ortaya çıktığında bir uyumsuzluk ortaya çıkar. Böylece, bireyler bu uyumsuzluğa bağlı olarak çıkan tuhaf ve beklenmedik sonuç karşısında gülerler (65). McGhee (2010), stres anında mizahı hayatında aktif tutabilen bireylerin, diğer bireylere göre daha esnek ve dirençli olduklarını bildirmiştir. Aynı zamanda aktarımına göre, Freud da bireylerin yaşamındaki stresle başa çıkmalarında sağlıklı bir araç olarak mizahın önemini vurgulamıştır (66).

McGhee (2011) mizahın, temelde fikirlerle oynamak görüşünden yola çıkarak çocuklar için entelektüel bir oyun formudur. Çocukların gelişimsel sürecinde önemli bir öge olarak yer aldığını bildirmiştir. Bu bağlamda, mizahın çocukların gelişimsel süreçlerinde şu şekilde belirtmiştir;

- Çocukların öz saygılarını arttırmaktadır.
- Yaratıcı düşünme yetilerini geliştirmektedir.
- Sosyal çevreleri ile kurdukları etkileşimi güçlendirebilmektedir.
- Yaşam hakkındaki bilgilerini güçlendirerek daha sağlam bir hale getirebilmektedir.
- Sözcük dağarcıklarına katkılar sunarak çocukların okuma süreçlerine bir hazırlık sağlamaktadır.
- Hatta okuma süreçlerine de katkı sunacağını bildirmiştir (67).

Evre 1 : Nesnelere Yönelik Uyumsuz Davranışlar (18-20 ay)

McGhee (1979), 18-20 ay aralığını kapsayan bu evreyi “Nesnelere Yönelik Uyumsuz Davranışlar” olarak adlandırmıştır. Bu evrede bir çocuk, nesneyi temel işlevinden farklı bir şekilde kullanarak, oyunlar oynayabilir. Çocuk, kullandığı nesnenin gerçekteki işlevi ile taklit ettiği işlevi arasındaki farkı anlayabilir ve bu mizahtan keyif alabilir. Örneğin, çocuk bir kaşığı telefonmuş gibi kullanabilir ve bundan keyif alabilir. Çünkü bunun “-miş gibi oyun” olduğunun ve nesneyi temel işlevinden farklı olduğunun bilincindedir (95).

Evre 2: Nesnelere ve Olayların Uyumsuz Bir Şekilde Adlandırılması (20-24 ay)

McGhee'ye göre çocukların mizahın gelişimindeki ikinci evre “nesnelere ve olayların uyumsuz bir şekilde adlandırılması” evresidir. Bu evrede çocukların dil gelişimindeki ilerlemelere paralel olarak, sözlü mizah yaratırlar. Bir şeyi isminden farklı bir şekilde adlandırarak bir uyumsuzluk yaratırlar ve bundan keyif alırlar. Örneğin, bir kurbağayı aslan olarak adlandırabilir, kapıyı pencere olarak isimlendirebilir. Çocuk bu evrede aynı zamanda, kafiyeli ifadeler kullanmayı sever (95, 96).

Evre 3: Kavramsal Uyumsuzluk (2-7 yaş)

McGhee (1979), çocukların gelişimindeki ilerlemelere paralel olarak ortalama üç yaşında ortaya çıkan kavramsal düşüncenin, çocukların mizah anlayışına da birtakım yenilikler katacağını ifade etmiştir. Çocukların bu aşamada temel olarak kavramlarla oynamaya başladığını bildirmektedir. Aktarımına göre, çocukların bu aşamada, hayvanlara, nesnelere ve insanlara ait kimi özelliklerin, yönleri yanlış isimlendirerek, bazı yönlerini çarpıtarak, bunlara karşı birtakım farklılıklar yaratmayı komik bulmaktadırlar. Örneğin, bir ineğin (inek şeması) dört ayağı, karakteristik bir kafası vardır, büyüktür, ot yer ve “möö” diye ses çıkarır. Gördükleri ve kavramsal kategoriler halinde onlara anlatılanlar yoluyla deneyimlediği ve oluşturduğu inek kavramı ne bir insana ne de bir kanaryaya benzer. Kavramsal kategorilerin bu gelişimi, 3 ila 6 yaş arasındaki çocukları, bu tür ayırt edici kategori özelliklerine dayanan uyumsuzluklarla özellikle eğlendirir. Örneğin, küvette banyo yapan, dişlerini fırçalayan, doğum günü partilerine katılan bir inek, çocuğun bilişsel olarak ayırt ettiği “inek” kategori özellikleri ve oluşturduğu “inek şemaları” ile uyumsuzdur. Çocuklar bu evrede, bu uyumsuzluğun oluşturduğu mizahtan keyif alırlar. Okul öncesi dönemdeki çocuklar gelişimlerinde yeni ilerlemelerden dolayı diğer yaş gruplarındaki çocuklardan daha çok kendilerine komik gelen mizahi uyumsuzluklar vardır. Bu mizahi uyumsuzluk da, *bu yaş grubuna yönelik resimler aracılığıyla görsel mizah; insanların, hayvanların ve nesnelere fiziksel olarak değiştirilmesini içerecektir. Bu fiziksel değişiklikler; fiziksel deformasyon, fiziksel özellikleri ekleme, fiziksel özellikleri çıkarma gibi değişiklikleri kapsamaktadır. Tek gözlü bir adam, iki ayaklı bir deve, kuyruksuz bir kedi fiziksel özellikleri çıkarma kategorisine dahilken, üç*

kuyruklu bir köpek, kaşları olan bir kurbağa, kirpikleri olan bir ördek fiziksel özellikleri ekleme kategorisine dahildir. Birine var olan şemalardan çok daha uzun bir şekilde ya da çok daha kısa bir şekilde yer vermek, devasa boyutlarda yer vererek boyutların çarpıtılması okulöncesi dönemdeki çocukların bu mizahlardan çok keyif alarak gülme ile sonuçlanabileceği aktarılmıştır (96).

Diğer bir görsel mizah aracı mutfak önlüğü giyen bir ayı, keman tutan bir fare, şapka takan bir aslan, güneş gözlüğü takan bir zürafa ya da köpek kulaklı bir adam gibi insan ve hayvan kategorileri arasındaki özelliklerin birinden, bir diğerine aktarılması unsurlarını içerir. Palyaço kostümleri gibi kostümler, takma bıyıklar, maskeler, karnaval karakterleri görselleri, karakterlerin oluşturdukları görüntülerin komik bir değer katmasına, eğlenceli ve şenlik hava oluşturulmasına katkı sunmaktadır (96).

Evre 4: Çoklu Anlamlar Evresi (7-11 yaş)

Bu evrede çocuk, bilişsel gelişim becerilerinin artmasına paralel olarak bir durumu farklı yönlerden analiz edebilmek için bilişsel ve akıl yürütme becerilerini kullanılır. Kültürel etkiler, sosyal etkiler çocukların mizahı nasıl tanımladıklarına ve mizaha nasıl tepki vereceklerine etkilemekte olduğu düşünülmektedir (95). Çocuğun gelişimsel becerileri arttıkça, karmaşık mizah türlerini yaratma ve bu mizahları takdir etme anlayışları ilerleme gösterdiğinden yetişkinlerin mizah anlayışına aşamalı olarak yaklaştığı bildirilmektedir (96). Bu bağlamda bu evreden itibaren, çocukların artan bilişsel gelişimleri doğrultusunda, yetişkinlerin mizah anlayışına yaklaştığı söylenebilir.

2.16. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Savaş (2014) tarafından yapılan araştırmada, Türkçe dersinde kullanılan mizahın öğrencilerin başarısına etkisi incelenmiştir. Deneysel türde yapılan bu çalışmanın örneklem grubunu, 7.sınıfta öğrenim gören 27'si deney grubunda, 29'u kontrol grubunda yer alan toplam 56 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 2008-2009 eğitim-öğretim yılı sırasında kullanılan Türkçe ders kitabındaki şubat ve mart aylarında işlenen konuların içeriği ile ilintili olan akademik başarı testi ile toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ders sırasında mizah (resim, karikatür, fıkra, espri vb.) ile öğretimin yapıldığı deney grubu öğrencilerinin Türkçe başarı

testinden aldıkları puanlar ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanları arasında, deney grubu öğrencilerinin yararına olacak şekilde bir farklılık ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Türkçe dersi sırasında kullanılan mizahın öğrencilerin akademik başarıları arttırdığı bildirilerek diğer öğretmenlerin de ders sırasında mizahı kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (69). Berger ve ark. (2014) tarafından yapılan çalışmada mizahın, çocukların ve deneysel bir model kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanması çocuk ve ebeveynlerin hastaneye yatış sırasında ve ameliyat öncesinde anksiyete skorları, kan basıncı, basınç düzeyleri değerlendirilmiş ve toplanmıştır. Daha sonraki adımda ise kontrol grubu normal bakım alırken deney grubu hastanedeki çalışanların tuhaf giyindiği, çocuklar ve ebeveynlere değişik hediye ve kostümlerin verildiği bir bakım hizmetine dahil olmuşlardır. Araştırmanın bulgularına göre ameliyattan önce, mizah içerikli müdahale alan çocukların ve ebeveynlerin kaygı puanları kontrol grubundaki hastalara göre oldukça düşük gözlemlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda mizahın, çocuklar ve ebeveynlerdeki kaygıyı gidermede oldukça etkili bir araç olduğu bildirilmiştir (71). Şakiroğlu ve Kılıç (2019) tarafından yapılan çalışmada 7. sınıf öğrencilerinin yazma becerileri üzerinde mizah temelli etkinliklerin etkisi incelenmiştir. Araştırmanın 2016-2017 eğitim ve öğretim yılının ikinci döneminde 7. sınıf eğitimine devam eden 40 öğrenci oluşturmuştur. Deneysel türde yapılan bu çalışmada kullanılan veri toplama aracı “Yazılı Anlatım Değerlendirme Formu” olarak bildirilmiştir. Araştırma dahilinde olan Türkçe konuları, deney grubunda bir uzman rehberliğinde hazırlanmış mizahi etkinlikler (anılar, komik kısa filmler, karikatürler, komik öyküler) eşliğinde işlenirken, kontrol grubunda ise ders Türkçe dersi kapsamında hazırlanmış normal etkinlikler ile işlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, deney grubunun yararına olacak şekilde anlamlı farklılık yaratan sonuçlar elde edilmiştir. Bu doğrultuda, mizah temelli etkinliklerin öğrencilerin yazma becerilerinde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (72). Oruç (2007), ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde kullanılan mizahi eylemlerin öğrencilerin tutumları ve akademik başarıları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Deneysel araştırma deseninde olan bu araştırmanın verileri, öğrencilerin akademik düzeylerini ölçen bir test ve öğrencilerin ilgili dersle alakalı ilgi durumlarını belirlemek amacıyla “Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, mizahi etkinliklerin

ve eylemlerin olduğu deney grubu ve normal eğitim şeklinde devam edilen kontrol grubu arasında deney grubunun yararına olacak şekilde sonuçlara ulaşılmıştır. Bir başka deyişle, temelinde mizahın olduğu eğitim ve öğretimin öğrencilere önemli olumlu katkılar sağladığı bildirilmiştir (73).

Pala ve Gönen (2018) tarafından yapılan çalışmada, resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurlar incelenmiştir. Betimsel araştırma deseninde olan çalışmanın verileri, Johnson tarafından geliştirilen ancak araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, uzman görüşlerinin rehberliğinde belirlenmiş 2003-2015 yılları arasındaki, 54 Türkçe ve çeviri çocuk kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, çalışma grubu kapsamında incelenen kitapların gelişimsel olarak çocukların mizah anlayışına uygun olduğu fakat az da olsa gelişimsel olarak daha ileri düzeydeki çocukların mizah anlayışına paralel mizahi öğelere rastlanıldığı bildirilmiştir (74). Recepoğlu ve Recepoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretimlerine devam eden öğrencilerin mizah tarzları ve stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. İlişkisel araştırma modelinde olan araştırmanın çalışma grubunu, farklı liselerde eğitimine devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın bulgularına göre, öğrencilerin stresleri ile baş etme tarzları ile mizahi tutumları arasında anlamlı istatistiksel farklılıklar elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen verilere göre bir başka ifadeyle, öğrencilerin özgüvenli oluş halleri ile yıkıcı, saldırgan mizah arasında negatif yönde farklılıklar olduğu bildirilmiştir (75). Hamzadayı ve Çetinkaya (2013) tarafından yapılan çalışmada, çocukların gelişimlerdeki bazı işlevsel olan (toplumsal, duyuşsal, işlevsel) faktörlerin, Aytül Akal’ın eserlerindeki mizah unsur ögesi çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma modelinde olup doküman analizi ile incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Aytül Akal’ın eserlerindeki mizahi unsurların, ilgili gelişim alanlarında bahsedilen işlevsellikler açısından yazar tarafından etkili bir şekilde işlediği bildirilmiştir. Yapılan incelemeler doğrultusunda Akal’ın eserlerinde yer alan karakterlerin neredeyse tamamına mizahi nitelikler kazandırdığı belirtilmiş olup, çocukların kitaptaki karakterler ile özdeşim kurduğu varsayıldığında, mizahi nitelikler ile donatılmış olan karakterlerin çocuklar açısından olumlu modeller olabilecekleri aktarılmıştır (76). Dirican ve ark. (2020) tarafından

yapılan çalışmada resimli çocuk kitaplarında yer alan sözel mizahi öğeler incelenmiştir. Betimsel modelde olan araştırmanın çalışma grubunu, Türk yazarlar tarafından hazırlanan ve 2008-2018 yılları arasında yayımlanan, mizahi nitelikli 67 tane resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, kitaplarda yer alan sözel mizahi öğelerin genel olarak okulöncesi dönemdeki çocukların mizahi gelişim evrelerine uygunluk gösterdiği ancak fazla olmasa da okul çağı çocuklarının mizah gelişim evreleri ile paralel sözel mizahi öğelere rastlanıldığı belirtilmiştir (77). Katipoğlu ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada matematik dersinde yer alan konuların öğretiminde mizahi nitelikli ve eğlenceli karikatürlerin kullanılmasının, öğrencilerin matematik dersine ilişkin başarı ve kaygılarına bir etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Yarı deneysel çalışma modelinde olan araştırmanın örneklem grubunu, 6.sınıf eğitimlerine devam eden 42 öğrenci oluşturmuştur. Deney grubundaki öğrencilere matematik dersinin işlenmesi sırasında mizahi nitelikli ve eğlenceli karikatürler sunarken, kontrol grubundaki öğrencilerle ise normal eğitime devam edilmiştir. Araştırmanın verileri, öğrencilerin matematik akademik başarılarını ölçen test ve kaygı düzeylerinin belirlenebilmesi sağlayan ölçek aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde, mizahi nitelikte ve eğlenceli karikatürlerin sunulduğu öğrencilerin, olağan bir eğitim alan öğrencilerden daha başarılı olduğu aktarılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin herhangi bir uygulama yapılmadan önceki matematikteki akademik başarıları benzerken, deney grubuna sunulan mizahi içerikli, eğlenceli karikatür uygulamalarından sonra, deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıktığı bildirilmiştir. Ayrıca, deney grubundaki öğrencilerden elde edilen bu çıktılar neticesinde, matematik öğretimi sırasında kullanılan bu yöntemlerin öğrencilerin kaygı düzeylerini azaltmaya da katkı sunduğu belirtilmiştir (79). Sim (2015) tarafından yapılan çalışmada, kronik hastalığı olan çocuklar için mizah temelli bir müdahale programı geliştirilmiştir. Araştırma deneysel desende olup, çalışmanın örneklem grubunu 33 atopik dermatit (egzema) ve tip1 diyabetli hastalığı olan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunda yer alan 33 çocuğun 17'si deney grubunda yer alırken 16'sı kontrol grubunda yer almıştır. Deney grubunda yer alan çocuklara 60 dakikadan oluşan ve 6 hafta süren oturumlara katılmışlardır. Deney grubunda kullanılan mizahi nitelikli materyallerin türü ve konusu çocuklar ve

ebeveynleriyle yapılan bir anket sonucundaki yanıtlara göre oluşturulmuştur. Mizah temelli müdahale programı hem uygulanmadan önce hem uygulandıktan sonra çocukların davranış profili puanları, stres ve dayanıklılığını içeren ölçütler yer almıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, deney grubunda yer alan çocuklara uygulanan mizah temelli müdahale programı sonrasında kontrol grubuna göre, dayanıklılıkta artış gözlemlenmişken, davranış problemlerinde anlamlı istatistiksel farklar oluşturacak bir azalma olduğu bildirilmiştir (80). Yolcu ve ark. (2018) tarafından yapılan bir araştırmada fen bilimleri dersinde yer alan bir ünitenin işlenmesi sırasında kullanılan mizah içerikli ders teknikleri ve materyallerinin işlevselliği öğrenciler tarafından alınan geri bildirimler çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 7.sınıf ortaokul eğitimine devam eden 30 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma, nitel araştırmanın durum çalışması deseni ile yapılmış olup, araştırmanın verileri uzman görüşü alınarak hazırlanan görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ders sırasında mizahi nitelikli tutumların ve etkinliklerin, öğrencilerin derse ilişkin tutumlarında, başarılarında ve motive olmalarında olumlu bir katkı sunduğu bildirilmiştir. Araştırma çerçevesinde öğrencilerden alınan geri bildirimlere göre, mizahi öğelerle zenginleştirilmiş bir dersin öğrencilerin ders sırasında etkin ve faal katılımlarına katkı sunmaktadır. Ancak öğretmenlerden alınan geri bildirimlere göre, öğretmenlerin öğrencilerle aynı görüşte olmadıklarını, mizahi öğelerle desteklenen dersin işleyişinin kontrolünün sağlanmasının zorlaştığını belirtmişlerdir. Fakat hem öğretmenler hem öğrenciler dersin daha keyifli geçtiği hususunda hemfikirlerdir (81).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama süreci, veri toplama yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik açıklanacaktır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların Mizahi Gelişimine Uygunluğu Açısından incelenmeyi hedefleyen bu çalışmada nitel yöntem modellerinden, durum çalışması modeli kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018) durum çalışmasını, bir ya da birden fazla durumu sınırları dahilinde bütüncül olarak analiz edebilme şeklinde tanımlamıştır (87). Creswell (2013), nitel araştırma modellerinden olan durum çalışmasının derinlemesine bir anlayışa sahip olmasının ona ayırıcı bir nitelik kazandırdığını bildirmiştir. Bu bağlamda, araştırmacının ilgili konuya ilişkin derinlemesine bir araştırma yapabilmesi için, görsel-işitsel gereçler, mülakatlar, gözlemler ve dokümanlar gibi çeşitli verilerden yararlanılabileceğini ifade etmiştir (89).

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, 2020 yılında internet üzerinden satışı yapılan resimli çocuk kitapları oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, 23 Kasım 2020 tarihinde internet üzerinden satışı yapılan ve en çok tercih edilen ilk 100 okulöncesi resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubuna dahil olan kitapların içerisinde seri, etkinlik ve bilim kitaplarının olmamasına özen gösterilmiştir. Bu niteliklere sahip olan kitaplar, araştırmacı tarafından belirlenerek sıralamaya dahil edilmemiş, araştırmaya uygun niteliklere sahip kitaplar ile 23 Kasım 2020 tarihinde en çok tercih edilen ilk 100 resimli çocuk kitabı listesi oluşturulmuştur.

3.4. Veri Toplama Süreci

Resimli Çocuk Kitaplarında Mizahi Unsurları Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu'nun Türkçe uyarlamasını yapan araştırmacıdan, yapılacak olan araştırmada kullanılabileceğine dair izin alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. 23.11.2020 tarihinde, internet üzerinden satışı yapılan ve en çok tercih edilen ilk 100 resimli çocuk kitabı belirlenmiştir. En çok tercih edilen ilk 100 resimli çocuk kitabı listesi oluşturulurken; etkinlik, bilim ve seri kitapların sıralamaya dahil edilmemesine özen gösterilmiştir. Liste oluşturulurken, her ne kadar seri, etkinlik ve bilim kitapları sıralamaya dahil edilmemiş olsa da gözden kaçabileceği ya da internet üzerinden tespit edilemediği ihtimaline karşı, listeye en çok tercih edilenler sırası gözetilerek 12 kitap fazladan eklenmiştir. Listede yer alan kitaplar, internet üzerinden sipariş edilmiştir. Bütün kitaplar araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir, örneklem grubuna uygun olmadığı tespit edilen kitapların yerine 23.11.2020 en çok tercih edilen kitap listesi gözetilerek uygun olan kitaplar eklenmiştir. Her kitap için hem form ile beraber verilerin kaydedildiği hem de kitaptaki resimlerin yer aldığı ayrı ayrı dosyalar oluşturulmuştur. Her bir kitapta yer alan mizahi unsurlar ilgili dosyadaki mizahi unsurun yanına sayfa numarası ile birlikte kaydedilmiştir. Mizahi unsurlar forma kaydedildikten sonra, ilgili kitabın resimleri de dosyaya eklenmiştir. Kitaplarda yer alan unsurlardan herhangi birini, araştırmacının fark etmeme ihtimaline karşı kitaplar tekrar incelenerek, mizahi unsurların kaydedildiği formda bir eksik olup olmadığı kontrol edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerdeki mizahi unsurları ve bunların çocukların mizahi gelişimine uygunluğunu incelemeyi hedefleyen bu araştırmada, veri toplama yöntemi olarak, “Doküman İncelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Payne ve Payne (2004), doküman incelemesi yöntemlerini; araştırmada kullanılacak olan kaynakları ilgili gruplara ayırarak araştırabilmek, yorumlayabilmek ve tanımlayabilmek amacıyla kullanılan teknikler olarak ifade etmişlerdir (90). Yıldırım ve Şimşek (2018), nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinin tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi araştırmada

kullanılacak birden çok veri toplama yöntemlerinden biri olabileceğini belirtmişlerdir (87).

3.6. Veri Toplama Aracı

Resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerdeki mizahi unsurları belirlemeye yönelik olan bu çalışmada, Johnson (2010) tarafından geliştirilen ve Akıncı (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan, "Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu" kullanılmıştır (88). Akıncı (2015), formun uyarlanmasında kültürel, dil gibi uygunluk unsurlarını göz önünde bulunduklarını fakat maddelerin de var olan anlamlarını kaybetmemeleri için dil eş değeri ve çeviri çalışmaları yaptıklarını aktarmıştır. Orijinal dili İngilizce olan formun Türkçe'ye uyarlanmasında her iki dili de hâkim olan bir çevirmen, çocuk edebiyatı alanında uzman aynı zamanda İngilizceye hâkim bir uzman ve araştırmacı olmak üzere toplam üç kişi tarafından çeviri çalışmaları yapıldığı ifade edilmiştir. Aktarımına göre, çeviri alanında uzman iki kişi ve araştırmacının birbirinden etkilenmemesi amacı ile bireysel olarak yapılmıştır. Bireysel olarak yapılan çeviriler sonucu ortaya çıkan üç ayrı formda hangi ifadelerin daha uygun olacağını belirlenebilmesi amacıyla çocuk edebiyatı alanında uzman üç kişiden destek alınmıştır. İlgili ifadeler alanında uzman kişiler tarafından belirlendikten sonra orijinali ile belirlenen ifadelerin yer aldığı uyarlanmış formun dilsel eş değeri çalışmaları yapıldığı bildirilmiştir. Bu nedenle, araştırmanın örneklem grubunda da yer alan "Mutsuz Kedi Dila" isimli çocuk kitabı çocuk gelişimi, çocuk edebiyatı ve okul öncesi alanında akademisyen yedi kişiye ulaştırıldığı ifade edilmiştir. Önce Türkçe formu iki hafta ara ile de İngilizce formu kitaba göre kodlamaları uzmanlardan talep edildiği belirtilmiştir. Kitapta yer alan mizahi unsurların bulunup bulunmama durumuna göre akademisyenler, "yok:0", "var:1" olacak şekilde kodlamaları yapmışlardır. Bu kodlamalar sonucunda, iki durumlu, iki değişken arasındaki ilişki düzeyini ölçen Phi korelasyon katsayısı ölçülmüştür (92). Ölçümler sonucunda formun İngilizce ve Türkçe uyarlaması arasında yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif bir ilişki çıktığı aktarılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda, dilsel eşdeğerliliğin sağlanabildiğinin düşünülebileceği ifade edilmiştir. Formun Türkçe uyarlaması ve orijinalinden elde edilen verilerin korelasyonu 0,876 ($p < 0.001$) olarak ölçülmüştür (88).

Bu form, resimli çocuk kitaplarında mizahi unsurları üç farklı kategoride incelememektedir. Bunlar; görsel mizahi unsurlar, durumsal mizahi unsurlar ve sözel mizahi unsurlardır. Bu araştırma kapsamında, resimli çocuk kitaplarındaki “karakterleri” incelemeyi hedeflendiğinden karakterler, görsel mizahi unsurlar ve durumsal mizahi unsurlar açısından incelenecektir. Görsel mizahi unsurlar ve Durumsal mizahi unsurlar kategorileri aşağıdaki gibi gösterilir (88).

Görsel Mizahi Unsurlar

- Kavramsal Tutarsızlık,
- Fiziksel Deformasyon;
 - Özellik Ekleme;
 - İnsanlarda Özellik Ekleme,
 - Hayvanlarda Özellik Ekleme,
 - Nesne/Varlıklarda Özellik Ekleme,
 - Özellik Çıkarma
 - İnsanlarda Özellik Çıkarma,
 - Hayvanlarda Özellik Çıkarma.
- Karikatürleştirme Esprisi,
- Uçuk Abartı;
 - İnsanlarda Uçuk Abartı,
 - Hayvanlarda Uçuk Abartı,
 - Nesne/Varlıklarda Uçuk Abartı.
- Abartılı Küçültme;
 - İnsanlarda Abartılı Küçültme,
 - Hayvanlarda Abartılı Küçültme,
 - Nesne/Varlıklarda Abartılı Küçültme.
- Maskeleme ve
- Kostüm.

Durumsal Mizahi Unsurlar

- -Mış Gibi Oyun,

- Sürpriz Durum,
- Dokunma içerikli Fiziksel Oyun,
- Gaf Yapma,
- Kaba Şaka,
- Vücudun Bölümleri ya da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler
- Abartılı Eylem Komedisi,
- Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah,
- Özdeşleme,
- Rol Değiştirme;
 - İnsanların, hayvanların yaptıklarını yapması,
 - Hayvanların, insanların yaptıklarını yapması.
- Parodi,
- Aşağılama,
- Sosyal Gaf,
- Başkasını Taklit,
- Muziplik,
- Freud Sürçmesi
- Kötü Şaka ve
- Anektod unsurlarından oluşmaktadır

3.7. Veri Analizi

Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurları İnceleme Formu ile elde edilen verilerin analizinde, nitel araştırma veri analizi yöntemlerinden “İçerik Analizi” kullanılmıştır. Büyüköztürk ve ark. (2014), içerik analizini; belli kurallar çerçevesinde oluşturulmuş kodlamalarla bir metnin özetlenerek daha küçük içerik kategorileri formuna dönüştürülmesini sağlayan sistematik ve yinelenebilir teknik olarak ifade etmişlerdir. Bildirimlerine göre içerik analizi, bir küme içerisinde yer alan metin ya da metin gruplarının içerisindeki kavramların ya da sözcüklerin varlığını tespit etmeye yönelik yapılmaktadır. Ek olarak, araştırmacıların, sözcük ya da sözcük gruplarının varlıklarını, anlamlarını ve ilişkilerini belirleyip analiz ederek ilgili metinlerdeki mesajlara ilişkin çıkarımlar yapabildiklerini aktarmışlardır (91). Kitaplardan elde

edilen veriler, MAXQDA istatistiksel paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından, her bir kitap için oluşturulmuş olan mizahi unsurların yer aldığı formlar programa aktarılmıştır. Ardından, görsel mizahi unsurlar ve durumsal mizahi unsur kategorilerinin alt kodları oluşturulmuştur. Derinlemesine ve detaylı bir analiz yapılabilmesi için, gerekli olan alt kodlar; insanlar, hayvanlar ve nesne/varlıklar olacak şekilde üç farklı grup için ayrı ayrı oluşturulmuştur. Örneğin, görsel mizahi unsurlar kategorisinin alt kodu olan “Fiziksel Deformasyon” unsuru hem özellik ekleme hem de özellik çıkarmayı içermektedir. Kitaplarda yapılan gözlemler sonucunda özellik eklemenin; insanlarda, hayvanlarda veya nesne/varlıklarda olabileceği gözlemlenmiştir. Bu sebeple, gerekli olabilecek ve derinlemesine incelenmesi mümkün olan bu alt kodlar olabildiğince ilgili olan gruplara ayrılarak incelenmeye çalışılmıştır. Yapılan kodlamalar sonucunda hem kategorilerin hem alt kodların sıklık tablolarına ve yüzde grafiklerine ulaşılmıştır.

3.8. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda inanırlık, pozitivizmde (olguculuk) iç geçerlik kriterine karşılık gelmektedir (93). Bu araştırma kapsamında inanırlığı (iç geçerliliği) arttırmak amacıyla araştırmacı tarafından;

- Çalışmanın örneklem grubunu oluşturan kitapların hepsi teker teker baştan sona okunarak, her kitabın adı ile mizahi unsurların yer aldığı bir metin dosyası ve kitaptaki resimlerin yer aldığı resim dosyası oluşturulmuştur.
- Her kitabın sayfası- baştan sona olacak şekilde- detaylı bir şekilde incelenmiş ve belirlenen mizahi unsurlar, metin dosyasının içerisinde yer alan ilgili unsurun karşısına yazılarak sayfa numarası ile birlikte kaydedilmiştir.
- Her kitabın sayfası –baştan sona olacak şekilde- resimlerde tespit edilen mizahi unsurların fotoğrafı da çekilerek ilgili kitabın resim dosyasına kaydedilmiştir.
- Kitaplarda yer alan mizahi unsurlar, sözel ifadelerle ve resimlerle kaydedildikten sonra kitaplar, unsurların yer aldığı dosyalarla eş zamanlı olarak tekrar incelenerek elde edilen veriler teyit edilmiştir.
- Veriler, 100 kitabın her biri için ayrı ayrı hazırlanmış olan mizahi unsurların yer aldığı metin dosyaları ile birlikte analizin yapılacağı MAXQDA

programına aktarılmış, detaylı bir inceleme yapabilmek için kategoriler ve alt kodları olabildiğince gruplara ayrılmıştır.

- Veriler kodlandıktan sonra, mizahi unsurların yer aldığı kodlanmış metin dosyaları bir gün arayla olacak şekilde baştan sona 2 kere kontrol edilmiştir.

Nitel araştırmalarda aktarılabilirlik, pozitivizmde (olguculuk) dış geçerlik kavramına karşılık gelmektedir (93). Bu araştırma kapsamında, aktarılabilirlik (dış geçerlilik) ayrıntılı betimleme ile sağlanmaya çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018), ayrıntılı betimlemeyi; elde edilen verilerin ilgili temalara göre yeniden düzenlenerek, verilerin doğasına sadık kalarak ve yorum katmadan okuyucuya aktarılabilmesi olarak tanımlamıştır (87).

Nitel araştırmalarda güvenilirlik, pozitivizmde (olguculuk) güvenilirlik kriterine karşılık gelmektedir. Güvenirlik; bulguların, yorumlamaların güvenilir ve tutarlı bir süreçte nasıl belirlendiğini ele alır (93). Bu araştırma kapsamında güvenilirlik verilerin araştırmacı tarafından benzer süreçlerde tutarlı bir şekilde elde edilmesi ile sağlanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu”na kaydedilmiş, bu süreç örneklem grubundaki her kitap için gerçekleştirilmiş ve tutarlılık sağlanmıştır. Kitapların analizi üç ayda tamamlanmıştır. Bütün verilerin forma detaylı bir şekilde kaydedilmesine özen gösterilmiştir. Veriler, mizahi unsurların yer aldığı metin formu ve ilgili resimlerin yer aldığı resim dosyası olacak şekilde klasörlere tekrar incelenebilecek şekilde kaydedilmiştir.

Nitel araştırmalarda teyit edilebilirlik, pozitivizmde (olguculuk) nesnellik kriterine karşılık gelmektedir. Nitel araştırmalarda teyit edilebilirlik çerçevesinde, araştırmacıdan elde ettiği verileri mantıklı bir şekilde açıklayabilmesi ve sürekli teyit edebilmesi beklenir. Teyit edilebilirlikte dışarıdan bir uzman incelemesi ham verilere ilişkin bir değerlendirme yapabilir (87, 93). Bu araştırma kapsamında, veriler hem MAXQDA programına hâkim hem de alan uzmanı tarafından verilen kontrol edilmiştir. 100 kitap için en çok tercih edilenden en az tercih edilene doğru sıralanmış olan ve mizahi unsurların kaydedilmiş bir şekilde yer aldığı ham verilerin yer aldığı dosyalar uzman tarafından seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Christensen ve ark. (2015) seçkisiz örnekleme, yaygın ve eşit olasılıklı olan bir seçim yöntemi olarak tanımlamışlardır (94). Uzman tarafından, rastgele söylenen sayılara karşılık

gelen on beş kitaptaki mizahi unsurların yer aldığı form ve MAXQDA programında yapılan kodlamalar eş zamanlı olarak kontrol edilmiştir. Bu bağlamda, uzman sayesinde hem verilerin yansız bir şekilde forma kaydedildiği hem de programa doğru bir şekilde kodlandığı teyit edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgulara yer verilecektir.

4.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Künye Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen 100 adet resimli çocuk kitabının basım yılları, kitabın yerli ya da yabancı olup olmadığı, mizahi unsurların incelenen yerli ve yabancı kitaplara göre dağılımı, mizahi unsurların incelenen kitapların yayınevlerine göre dağılımlarına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

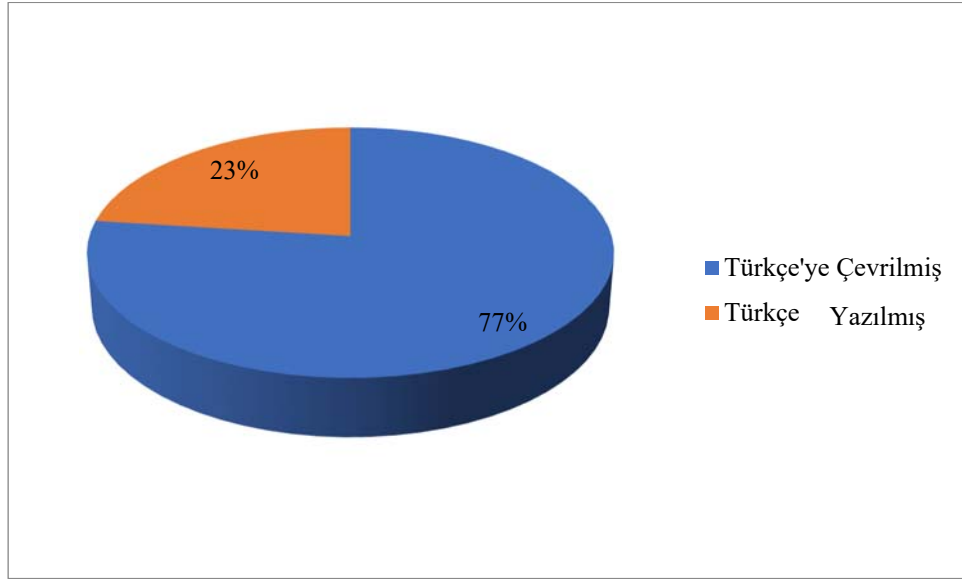
4.1.1. İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Basım Yıllarına Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 4.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Basım Yıllarına Göre Dağılımı

Kitapların Basım Yılı	f
2008	1
2009	2
2010	1
2012	5
2014	1
2015	2
2016	10
2017	7
2018	14
2019	20
2020	37
Toplam	100

Tablo 4.1.'e göre, incelenen resimli çocuk kitaplarının büyük çoğunluğu 2016-2020 yılları arasında basılmıştır. İncelenen kitapların en çok 2020 yılında basılmış olduğu (%37) çok düşük bir oranının (%1) 2008, 2010 ve 2014 yıllarında basılmış olduğu görülmektedir.

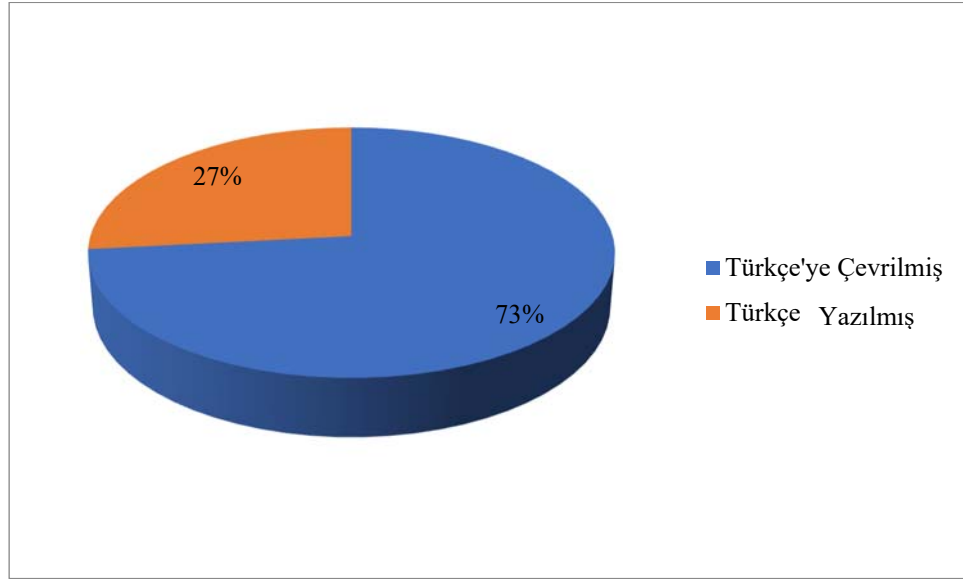
4.1.2. Resimli Çocuk Kitaplarının Türkçe Yazılmış veya Türkçe'ye Çevrilmiş Olup Olmamlarına Göre Dağılımı Nasıldır?

Şekil 4.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Türkçe Yazılmış veya Türkçe'ye Çevrilmiş Olup Olmamlarına Göre Dağılımı

Şekil 4.1.'e göre incelenen resimli çocuk kitaplarının %77'si Türkçe'ye çevrilmiş kitaplardan oluşurken, %27'si Türkçe yazılmış kitaplardır.

4.1.3. İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurların Türkçe ve Türkçe'ye Çevrilen Kitaplara Göre Dağılımı Nasıldır?

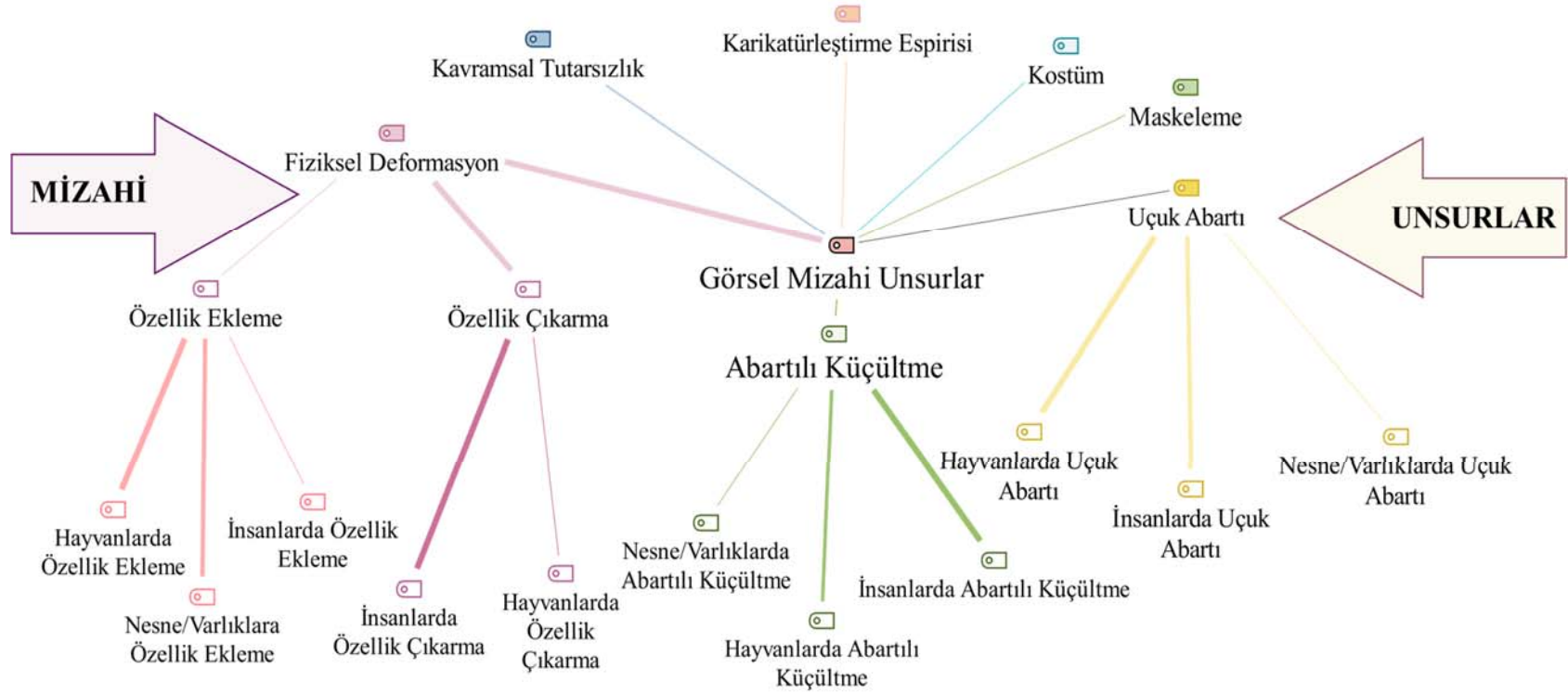

Şekil 4.2. Resimli Çocuk Kitaplarındaki Mizahi Unsurların Türkçe Yazılmış ve Türkçe'ye Çevrilen Kitaplara Göre Dağılımı

Şekil 4.2.'ye göre incelenen resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurların dağılımı Türkçe yazılmış kitaplarda %27, Türkçe'ye çevrilmiş kitaplarda %73'tür.

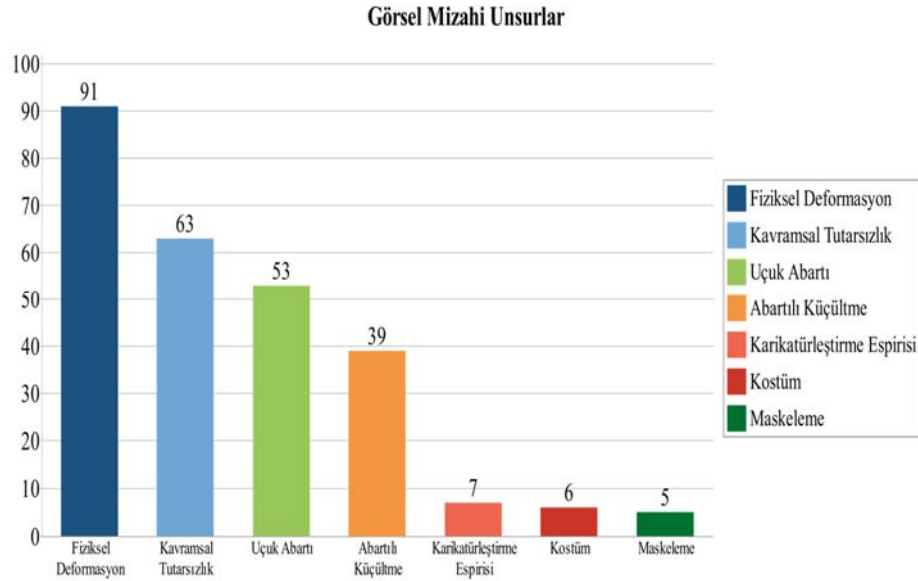
4.2. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlere İlişkin Mizahi Bulgular

4.2.1. Görsel Mizahi Unsurlara Ait Bulgular

Şekil 4.3. Görsel Mizahi Unsurlar Frekans Dağılımı

Şekil 4.3' e göre resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin görsel mizahi unsurlar açısından frekans (sıklık) tablosu yer almaktadır. Görsel mizahi unsurlar; kavramsal tutarsızlık, fiziksel deformasyon, karikatürleştirme esprisi, uçuk abartı, abartılı küçültme, maskeleye ve kostüm unsurlarından oluşmaktadır. Şekil 4.3'e göre resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde görsel mizahi unsurlardan “fiziksel deformasyon” unsurunun frekansının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Şekil 4.4. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Görsel Mizahi Unsurlar Açısından Yüzde (%) Dağılımı

Şekil 4.4'e göre incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin görsel mizahi unsurlar açısından, en yüksek orana sahip mizahi unsurun (%91) “Fiziksel Deformasyon” olduğu görülmüştür. Bu unsuru takiben en çok görülen görsel mizahi unsurlar en çoktan en aza doğru sıralama şöyledir;

- %63 oranı ile “Kavramsal Tutarsızlık” unsuru,
- %53 oranı ile “Uçuk Abartı” unsuru,
- %39 oranı ile “Abartılı Küçültme” unsuru,
- %7 oranı ile “Karikatürleştirme Esprisi” unsuru,
- %6 oran ile “Kostüm” unsuru
- %5 oran ile “Maskeleye” unsuru görülmüştür.

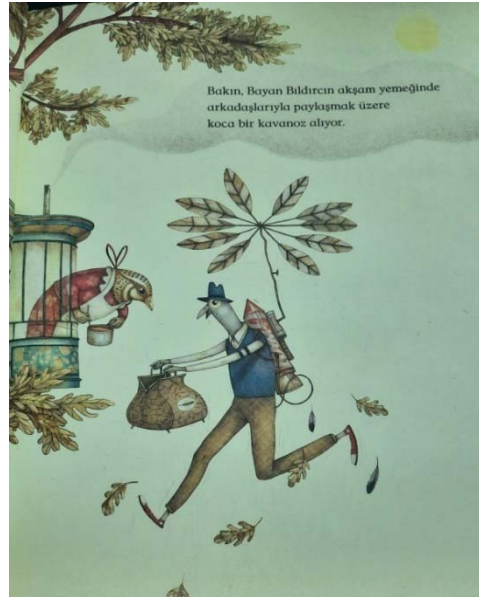
Resim 1, Hayvanlar Senfonisi s.1

Resim 2, Şu Yaramaz Tavşanlar, s.13

Resim 3, Komik Hayvan İsimleri Bakanlığı, s.9

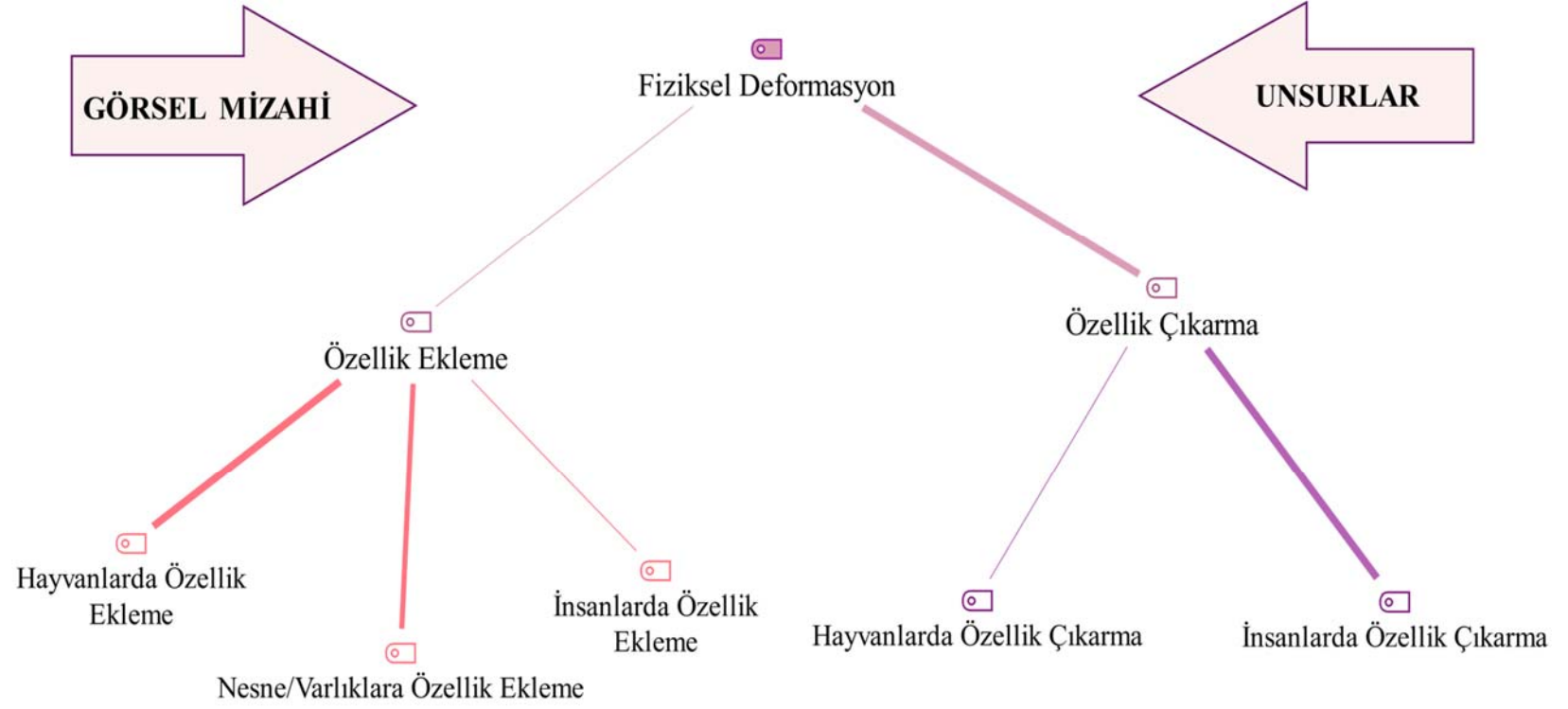
Resim 4, Bir Kavanoz Mutluluk, s.6

Şekil 4.5. Kavramsal Tutarsızlık Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.5'te yer alan birinci resim, örneklem grubunda yer alan “Hayvanlar Senfonisi” adlı kitaba aittir. Bu resimde, elinde baton tutan bir fare yer almaktadır. Burada, birbiriyle uyuşmayan ilgisiz bir durum yer almaktadır. Baton, orkestra şefinin müzisyenleri yönlendirmek için kullandığı bir çubuktur ve bu durum insanlara özgüdür. Farenin orkestra şefi olması, müzisyenleri yönetmesi olağan bir durum olmadığından bu mizahi unsur, “Kavramsal Tutarsızlık” unsuru dahilinde değerlendirilmiştir. İkinci resim, örneklem grubunda yer alan “Şu Yaramaz Tavşanlar” adlı kitaba aittir. Bu resimde, kitaplar taşıyan bir tavşan yer almaktadır. Kitap okumak,

kitap taşımak insanlara ait eylemlerdir. Bir tavşanın kitap tutması olağan bir eylem olmadığından bu mizahi unsur, “Kavramsal Tutarsızlık” unsuru kapsamında değerlendirilmiştir. Üçüncü resim, örneklem grubunda yer alan “Komik İsimler Bakanlığı” adlı kitaba aittir. Bu resimde, yaka kartı takan bir denizanası yer almaktadır. Yaka kartı, bazı kişisel bilgilerini yer aldığı, insanların kendileri tanıtmak amacı ile taktıkları nesnedir. Denizanelerinin yaka kartı takması, karşılaşılan olağan bir durum değildir. Denizanasının yaka kartı takması birbiri ile uyumsuz durumlar olduğundan bu mizahi unsur, “Kavramsal Tutarsızlık” unsuru dahilinde değerlendirilmiştir. Dördüncü resim, örneklem grubunda yer alan Bir Kavanoz Mutluluk” adlı kitaba aittir. Bu resimde, Bayan Bildircinin elbise giydiği, mutfak önlüğü taktığı, elinde tava ve kaşık yer aldığı görülmektedir. Bunlar insanlara özgü eylemlerdir. Kuşların böyle eylemler yaptığı olağan bir durum olmadığından bu unsurlar, “Kavramsal Tutarsızlık” unsuru dahilinde değerlendirilmiştir. Yine dördüncü resimde, Bay Güvercin’in şapka takması, gömlek, süveter, pantolon, ayakkabı giymesi, iş çantası tutmuş olması, sırtında makine taşıyor olması, insanlara özgü eylemlerdir. Bu eylemleri kuşların yapması olağan bir durum olmadığından, birbiriyle uyumsuz durumlar yer aldığından bu unsur, “Kavramsal Tutarsızlık” unsuru dahilinde değerlendirilmiştir.

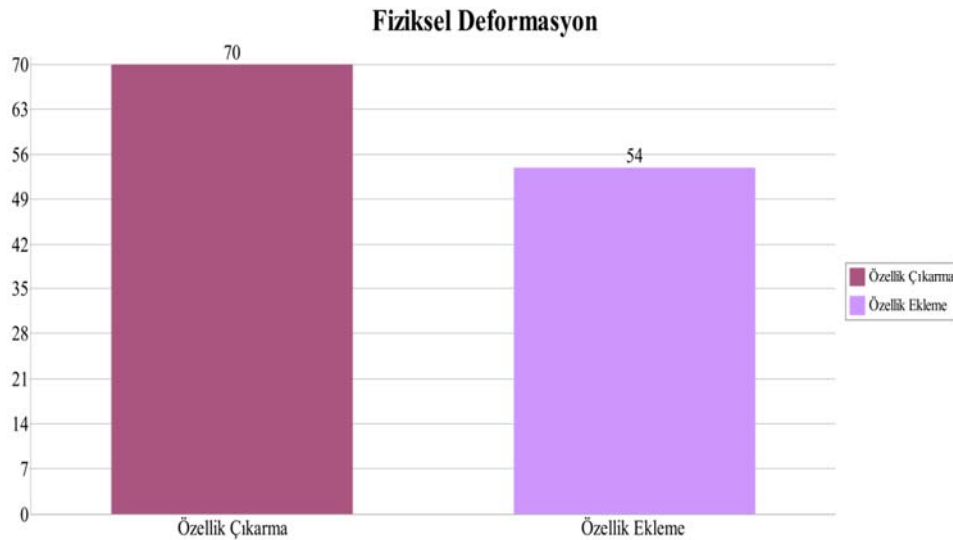
4.2.2. Fiziksel Deformasyon Unsuruna Ait Bulgular

Şekil 4.6. Fiziksel Deformasyon Unsurunun Frekans Dağılımı

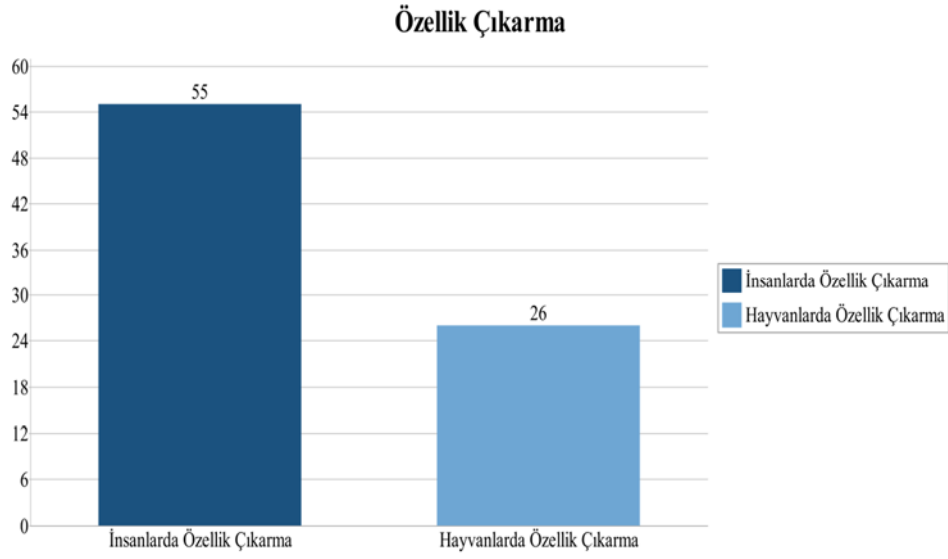
Şekil 4.6.' ya bakıldığında görsel mizahi unsurlardan, fiziksel deformasyon unsuruna ait frekans (sıklık) tablosu görülmektedir. Bu tabloda, fiziksel deformasyonun iki alt unsuru olan; “Özellik Ekleme” ve “Özellik Çıkarma” unsurlarından, “Özellik Çıkarma” sıklığının daha fazla olduğu görülmektedir. Özellik Çıkarmanın iki alt kodu; Hayvanlarda Özellik Çıkarma ve İnsanlarda Özellik Çıkarma olduğu görülmektedir. Bu iki alt kod arasında, “İnsanlarda Özellik Çıkarma” unsurun frekansının daha fazla olduğu, “Hayvanlarda Özellik Çıkarma” unsurunun daha az frekans aralığına sahip olduğu görülmektedir.

Özellik Ekleme alt unsurunun üç alt kodu; “İnsanlarda Özellik Ekleme”, Hayvanlarda Özellik Ekleme”, “Nesne/Varlıklarda Özellik Ekleme” olduğu görülmektedir. Bu üç alt kod arasında, en yüksek frekansa sahip olan alt kodun, “Hayvanlarda Özellik Ekleme” olduğu görülmektedir. Bu alt kodu takiben en yüksek frekansa sahip alt kod; “Nesne/Varlıklarda Özellik Ekleme” unsurudur. En az frekans değerine sahip olan alt kodun ise, “İnsanlarda Özellik Ekleme” unsuru olduğu görülmektedir.

Şekil 4.7. Fiziksel Deformasyon Unsuru Açısından Yüzde (%) Dağılımı

Şekil 4.7' ye göre görsel mizahi unsurlardan, Fiziksel Deformasyon unsurunun alt unsurları olan; Özellik Çıkarma, incelenen kitaplar arasında %70 oranında görülürken, Özellik Ekleme %54 oranında görülmüştür.

Şekil 4.8. Fiziksel Deformasyon Unsurunun Özellik Çıkarma Açısından Yüzde (%) Dağılımı

Şekil 4.8'e göre görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyonun alt unsuru olan Özellik çıkarmanın iki alt kodu; "İnsanlarda Özellik Çıkarma ve Hayvanlarda Özellik Çıkarma unsurudur. Şekil 4.8'e göre, "İnsanlarda Özellik Çıkarma incelenen kitaplar arasında %55 oranında görülmüştür. Hayvanlarda Özellik Çıkarma ise, incelenen kitaplar arasında %26 oranında görülmüştür.

Şekil 4.9. İnsanlarda Özellik Çıkarılmasına İlişkin Resimler

Şekil 4.9.'da yer alan beşinci resim örneklem grubunda yer alan, “Ben Yapmadım” adlı kitaba aittir. Bu resimde, kitapta yer alan anne ve baba karakterleri yer almaktadır. Anne ve baba karakterlerinin, kirpikleri, burun delikleri ve el parmak tırnaklarının olmadığı beşinci resimde görülmektedir. İnsanların kirpikleri, burun delikleri, el parmak tırnakları onların özellikleri arasında sayılır. Bu özelliklerin bu karakterlerde yer almaması, onlardan özellik çıkarıldığı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, bu unsur; görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik çıkarma- insanlarda özellik çıkarma alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir. Şekil 4.9.'da yer alan altıncı resim örneklem grubunda yer alan, “Eyvah Mutfakta Fil Var!” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan karakterin ayakları olmadığı görülmektedir. Karakterin ayaklarının olmaması ile insanlarda var olan bir özelliğin kaldırıldığı çıkarımı yapılabilir. Bu bağlamda bu unsur, görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik çıkarma- insanlarda özellik çıkarma alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

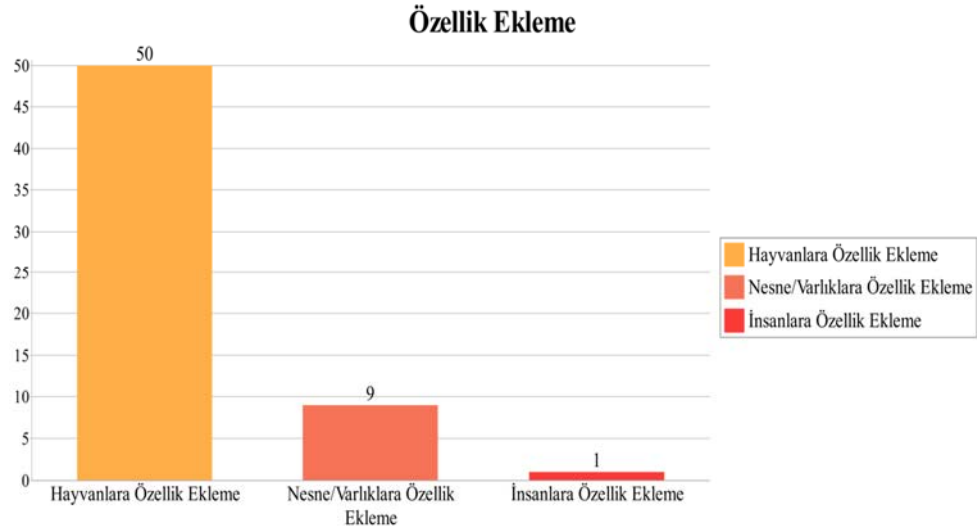
Resim 7, Frederick, s.1

Resim 8, İnek Möli Asla Unutmaz, s.7

Şekil 4.10. Hayvanlarda Özellik Çıkarılmasına İlişkin Resimler

Şekil 4.10.'da yer alan yedinci resim örneklem grubunda yer alan, “Frederick” adlı kitaba aittir. Bu resimde yer alan farenin, parmakları yer almamaktadır. Ancak, farelerin bedeninde yer alan dört ayağında parmaklar bulunmaktadır. Bu doğrultuda Şekil 4.10.'da yer alan bu unsur; görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik çıkarma- hayvanlarda özellik çıkarma alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.10.'da yer alan sekizinci resim, örneklem grubunda yer alan “İnek Möli Asla Unutmaz” adlı kitaba aittir. Resimde, koyun Mela'nın burun delikleri olmadığı görülmektedir. Ancak, koyunların burun deliklerinin olması fiziksel özelliklerinden biridir. Resimde, bu özelliğe yer verilmediğinden bu unsur; görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik çıkarma- hayvanlarda özellik çıkarma alt kodları dahilinde değerlendirilmiştir.

Şekil 4.11. Fiziksel Deformasyon Unsurunun Özellik Ekleme Açısından Yüzde (%) Dağılımı

Şekil 4.11.' e göre görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyonun alt unsuru olan Özellik Eklemenin üç alt kodu; “Hayvanlara Özellik Ekleme, Nesne/Varlıklara Özellik Ekleme ve İnsanlara Özellik Ekleme” dir. Tablo 4.2.8.'e göre, Hayvanlara Özellik Ekleme incelenen kitaplar arasında %50 oranında görülmüştür. Nesne/Varlıklarda Özellik Ekleme %9 oranında, İnsanlara Özellik Ekleme ise %1 oranında görülmüştür.

Şekil 4.12. Hayvanlara Özellik Ekleme Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.12'de yer alan dokuzuncu resim, örneklem grubunda yer alan “Dünyanın En Güzel Ülkesi” adlı kitaba aittir. Resimde, baykuşun kaşları olduğu görülmektedir. Ancak, baykuşların fiziksel özellikleri arasında kaşlarının olması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu bağlamda, bu unsur; görsel mizahi unsurlardan

fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik ekleme- hayvanlarda özellik ekleme alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.12’de yer alan onuncu resim, örneklem grubunda yer alan “İyi Geceler Farecikler” adlı kitaba aittir. Resimde, bir farenin kirpiklerinin, iki farenin de kaşları olduğu görülmektedir. Fakat, farelerin fiziksel özellikleri arasında, kirpiklerinin olması, kaşlarının olması gibi özellikler yer almamaktadır. Bu doğrultuda, bu unsur; görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik ekleme- hayvanlarda özellik ekleme alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 11, Karanlıktan Korkan Mum s.21

Resim 12, Değnek Adam s.26

Şekil 4.13. Nesne/Varlıklara Özellik Ekleme Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.13.’te yer alan on birinci resim, örneklem grubunda yer alan “Karanlıktan Korkan Mum” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan mumların; kaşlarının, gözlerinin, kirpiklerinin, burunlarının, ağızlarının, kollarının ve parmaklarının olduğu görülmektedir. Ancak, mumların kaş, göz, burun gibi fiziksel özellikleri bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu unsur, görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik ekleme – nesne/varlıklarda özellik ekleme alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.13.’te yer alan on ikinci resim, örneklem grubunda yer alan “Değnek Adam” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan değneklerin; kaşları, gözleri, burun ağızları, kolları ve parmakları olduğu görülmektedir. Fakat, değneklerin kaş, göz, burun, kol ve parmak gibi fiziksel özellikleri bulunmamaktadır. Burada bir özellik ekleme yapıldığından dolayı bu unsur görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt

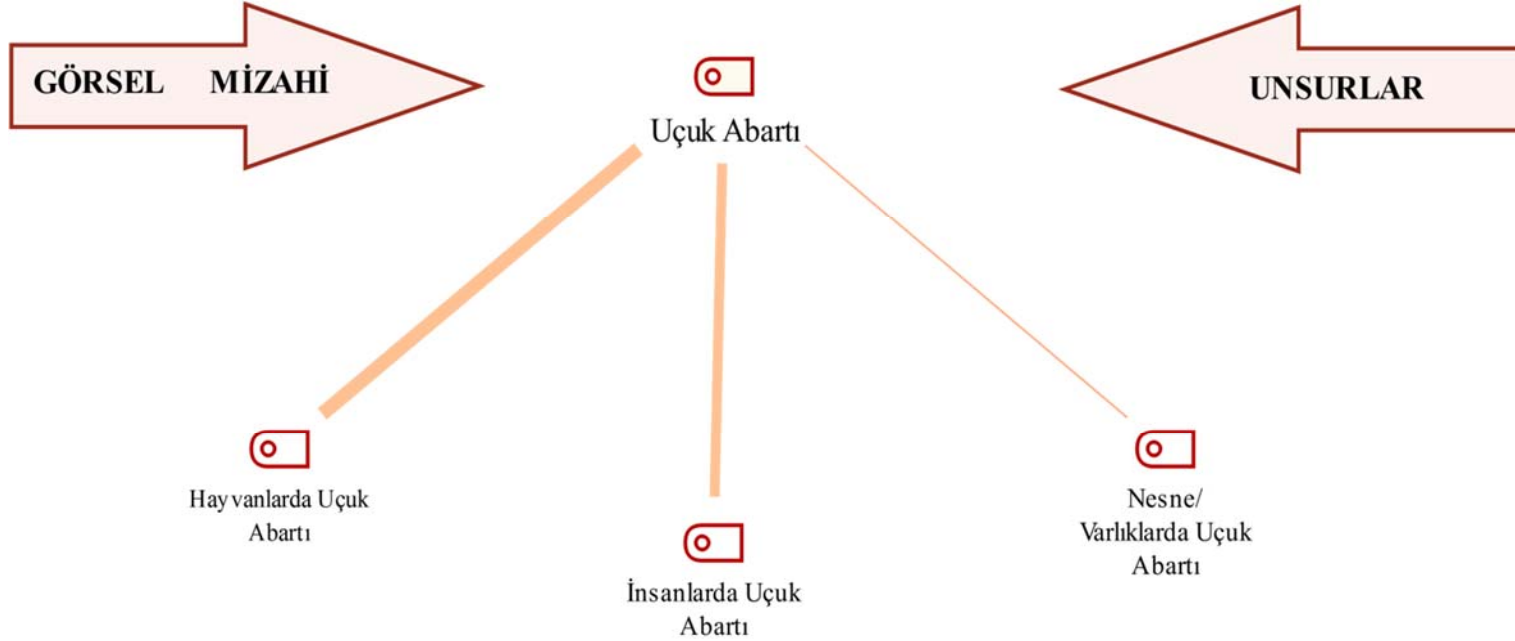
unsurunun, özellik ekleme – nesne/varlıklarda özellik ekleme alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.14. İnsanlara Özellik Ekleme Unsurlarına İlişkin Resimler

Şekil 4.14.' te yer alan resim örneklem grubunda yer alan “Nunu” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan çocuğun bıyıkları olduğu görülmektedir. Ancak, bu durum küçük bir çocuğun fiziksel özellikleri arasında yer almamaktadır. Bu doğrultuda bu unsur, görsel mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon alt unsurunun, özellik ekleme-insanlara özellik ekleme alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

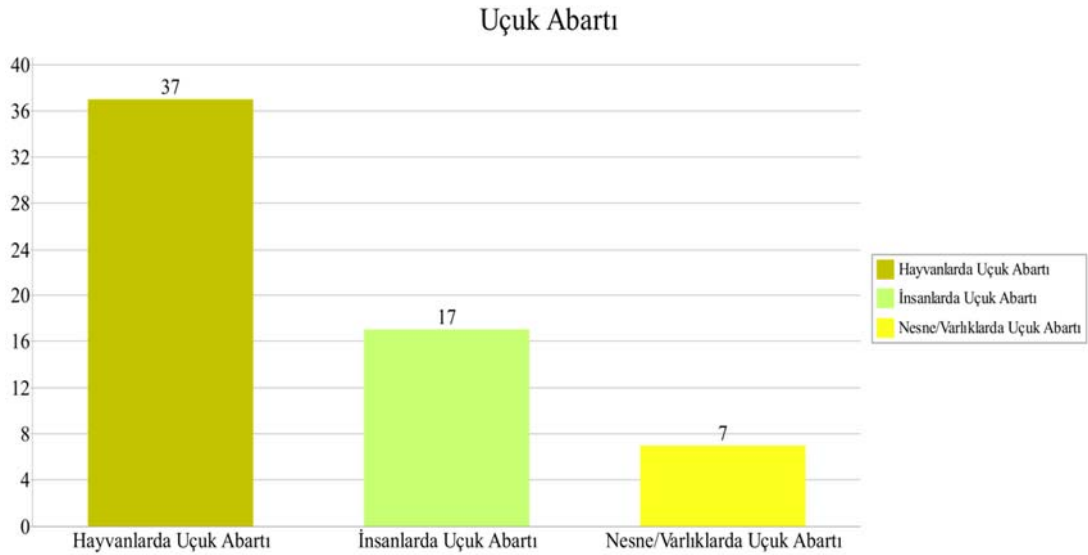
4.2.3. Uçuk Abartı Unsuruna Ait Bulgular

Şekil 4.15. Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Frekans Dağılımı

Şekil 4.15.'e bakıldığında “Uçuk Abartı” unsuruna ait frekans (sıklık) tablosu görülmektedir. Bu tabloda uçuk abartı unsurunun üç alt kodu olan; “Hayvanlarda Uçuk Abartı, İnsanlarda Uçuk Abartı ve Nesne/Varlıklarda Uçuk Abartı” unsurlar yer almaktadır. Bu alt

kodlar arasında, en yüksek frekansa sahip olan unsurun “Hayvanlarda Uçuk Abartı” olduğu görülmektedir. Bu unsuru takiben, yüksek frekans sahip olan unsur, “İnsanlarda Uçuk Abartı” unsurudur. En düşük frekansa sahip olan unsur ise, “Nesne/Varlıklarda Uçuk Abartı” olarak görülmektedir.

Şekil 4.16. Uçuk Abartı Unsuru Yüzde (%) Dağılımı

Şekil 4.16.'da göre görsel mizahi unsurlardan Uçuk Abartının üç alt kodu yer almaktadır. İncelenen kitaplar arasında en fazla oranda görülen unsur (%37) “Hayvanlarda Uçuk Abartı” unsurudur. Bu unsuru takiben, “İnsanlarda Uçuk Abartı Unsuru” (%17) oranında yer aldığı görülmektedir. İncelenen kitaplar arasında, bu üç alt kod arasında en az orana sahip unsurun (%7) Nesne/Varlıklarda Uçuk Abartı unsuru olduğu görülmektedir.

Resim 14, Bir Dostluk Masalı, s.4

Resim 15, Akıllı Tilkinin Masalı, s.9

Şekil 4.17. Hayvanlarda Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.17.' de yer alan on dördüncü resim, örneklem grubunda yer alan “Bir Dostluk Masalı” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan sincabın, kuyruğunun olağan boyutlarından çok daha uzun olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bu unsur; görsel mizahi unsurlar – uçuk abartı- hayvanlarda uçuk abartı alt kodu kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.17.' de yer alan on beşinci resim, örneklem grubunda yer alan “Akıllı Tilkinin Masalı” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan böceğin, olağan boyutlarından çok daha büyük bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda bu unsur; görsel mizahi unsurlar kategorisinin uçuk abartı- hayvanlarda uçuk abartı alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.18. İnsanlarda Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.18.' de yer alan on altıncı resim, örneklem grubunda yer alan “Bana Öyle Bakma” adlı kitaba aittir. Resimde çocuğun gözlerinin olağan göz boyutlarından çok daha büyük bir şekilde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu unsur, görsel mizahi unsurlar kategorisinin alt kodları olan uçuk abartı- insanlarda uçuk abartı kodu dahilinde değerlendirilmiştir.

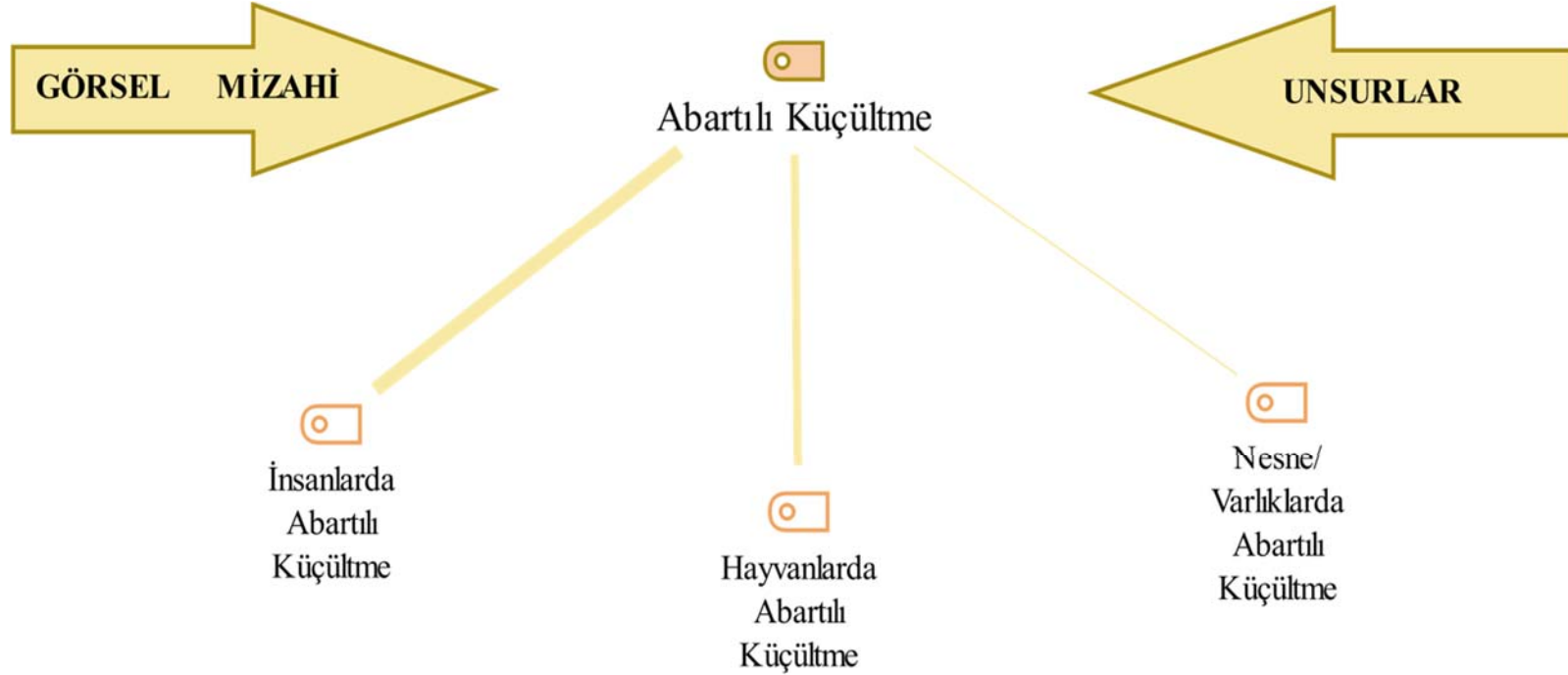
Şekil 4.18.' de yer alan on altıncı resim, örneklem grubunda yer alan “Babasının Bir Tanesi” adlı kitaba aittir. Resimde, yer alan adamın gövdesinin ve kollarının çok büyük boyutlarda olduğu görülmektedir. Bu resimde, boyutlarda bir artış yapılmıştır. Bu doğrultuda bu unsur; görsel mizahi unsurlar kategorisinin uçuk abartı- insanlarda uçuk abartı alt kodları kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 18, Kara Tina, s.14

Şekil 4.19. Nesne / Varlıklarda Uçuk Abartı Unsuruna İlişkin Resimler

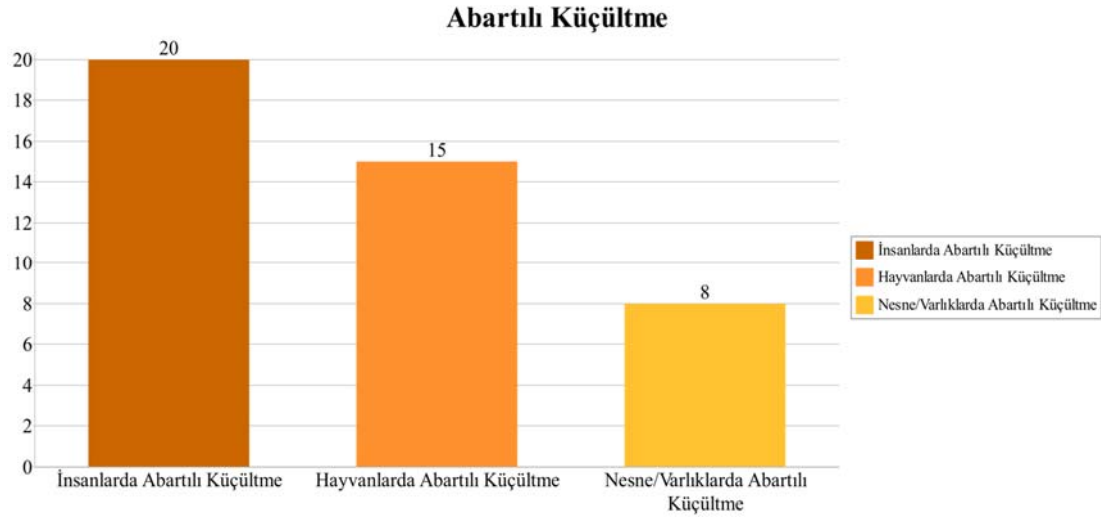
4.2.4. Abartılı Küçültme Unsuruna Ait Bulgular

Şekil 4.20. Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Frekans Dağılımı

Tablo 4.20.'e bakıldığında “Abartılı Küçültme” unsuruna ait frekans (sıklık) tablosu görülmektedir. Bu tabloda abartılı küçültme unsurunun üç alt kodu olan; “İnsanlarda Abartılı Küçültme, Hayvanlarda Abartılı Küçültme ve Nesne/Varlıklarda Abartılı Küçültme”

unsurları yer almaktadır. Bu alt kodlar arasında, en yüksek frekansa sahip olan unsurun “İnsanlarda Abartılı Küçültme” olduğu görülmektedir. Bu unsuru takiben, yüksek frekansa sahip olan unsur, “Hayvanlarda Abartılı Küçültme” unsurudur. Abartılı Küçültme, unsurunun üç alt kodu arasında en düşük frekansa sahip unsurun, “Nesne/Varlıklarda Abartılı Küçültme” olduğu görülmektedir.

Şekil 4.21. Abartılı Küçültme Unsuru Yüzde (%) Dağılımı

Şekil 4.21.’ e göre görsel mizahi unsurlardan, Abartılı Küçültme unsurunun üç alt kodu yer almaktadır. İncelenen kitaplar arasında en fazla oranda görülen unsurun %20 ile “İnsanlarda Abartılı Küçültme” unsurudur. Bu unsuru, %15 ile “Hayvanlarda Abartılı Küçültme” unsurunun takip ettiği görülmektedir. İncelenen kitaplar arasında, bu üç alt kod arasında en az orana sahip unsurun %8 ile “Nesne/Varlıklarda Abartılı Küçültme” unsuru olduğu görülmektedir.

Resim 19, Çorbamda Zürafa Var, s.15

Resim 20, Çöp Adam, s.14

Şekil 4.22. İnsanlarda Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.22.’ de yer alan on dokuzuncu resim, örneklem grubunda yer alan “Çorbamda Zürafa Var” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan çocuğun, gövdesinin ve ayaklarının olabileceğinden küçük boyutlarda yer aldığı görülmektedir. Burada, boyutlarda bir azalma yapıldığından bu unsur görsel mizahi unsurlar kategorisinin, alt kodları olan, “Abartılı Küçültme- İnsanlarda Abartılı Küçültme” kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.22.’ de yer alan yirminci resim, örneklem grubunda yer alan “Çöp Adam” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan çocuğun, ayaklarının olabileceğinden küçük boyutlarda yer aldığı görülmektedir. Burada, boyutlarda bir azalma yapıldığından dolayı bu unsur görsel mizahi unsurlar kategorisinin, alt kodları olan, “Abartılı Küçültme- İnsanlarda Abartılı Küçültme” kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.23. Hayvanlarda Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.23.' te yer alan yirmi birinci resim, örneklem grubunda yer alan “Büyük Macera” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan Kanada Geyiğinin, kulaklarının olabileceğinden küçük boyutlarda yer aldığı görülmektedir. Burada, boyutlarda bir azalma yapıldığından dolayı bu unsur görsel mizahi unsurlar kategorisinin, alt kodları olan, “Abartılı Küçültme- Hayvanlarda Abartılı Küçültme” kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.23.' te yer alan yirmi ikinci resim, örneklem grubunda yer alan “Kötü Sözler Kötü Kokar” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan köpeğin, kulaklarının olabileceğinden küçük boyutlarda yer aldığı görülmektedir. Burada, boyutlarda bir azalma yapıldığından dolayı bu unsur görsel mizahi unsurlar kategorisinin, , alt kodları olan, “Abartılı Küçültme- Hayvanlarda Abartılı Küçültme” kapsamında değerlendirilmiştir.

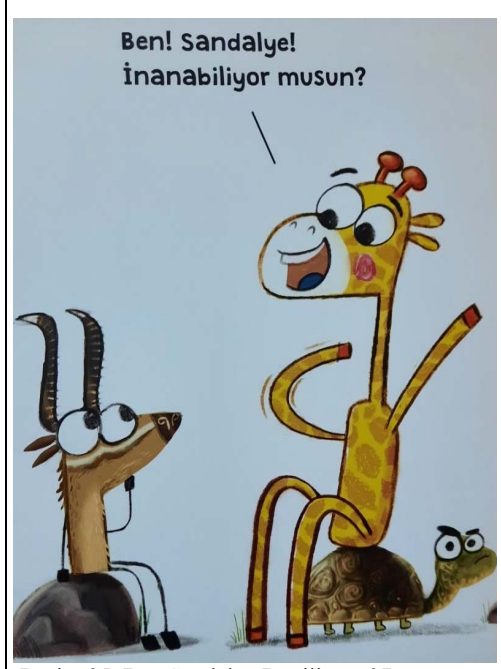
Resim 23, Mutluluk Bir Tilkidir, s.35

Şekil 4.24. Nesne/ Varlıklarda Abartılı Küçültme Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.24.' te yer alan yirmi üçüncü resim, örneklem grubunda yer alan “Mutluluk Bir Tilkidir” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan Roze'nin taktığı aşçı şapkasının olabileceği boyutlardan küçük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bu unsur görsel mizahi unsurlar kategorisinin, , alt kodları olan, “Abartılı Küçültme-Nesne/ Varlıklarda Abartılı Küçültme” kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 24, Ben Sandalye Değilim, s.5

Resim 25, Ben Sandalye Değilim, s.37

Resim 26, Ben Sandalye Değilim, s.37

Şekil 4.25. Karikatürleştirme Esprisi Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.25.' te yer alan yirmi dördüncü resim, örneklem grubunda yer alan “Ben Sandalye Değilim” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan, maymunun gözlerinin ve

yanaklarının boyutlarının abartılarak gülünç bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Bu bağlamda bu unsur; görsel mizahi unsurlardan “Karikatürleştirme Esprisi” unsuru kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.25.’ te yer alan yirmi beşinci resim, örneklem grubunda yer alan “Ben Sandalye Değilim” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan kaplumbağanın, gözlerinin boyutlarının farklı boyutlarda verilerek komik bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda bu unsur; görsel mizahi unsurlardan “Karikatürleştirme Esprisi” unsuru kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 26, Babam Yanımdayken, s.26

Şekil 4.26. Kostüm Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.26.’ da yer alan yirmi altıncı resim, örneklem grubunda yer alan “Babam Yanımdayken” adlı kitaba aittir. Resimde, günümüz dünyasına ait olmayan, “superman” kıyafetleri giyen bir karakter yer aldığı görülmektedir. Bu sebeple, bu unsur; görsel mizahi unsurlardan “Kostüm” unsuru kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 27, Harika Şeyler Yaşayacaksın, s. 33

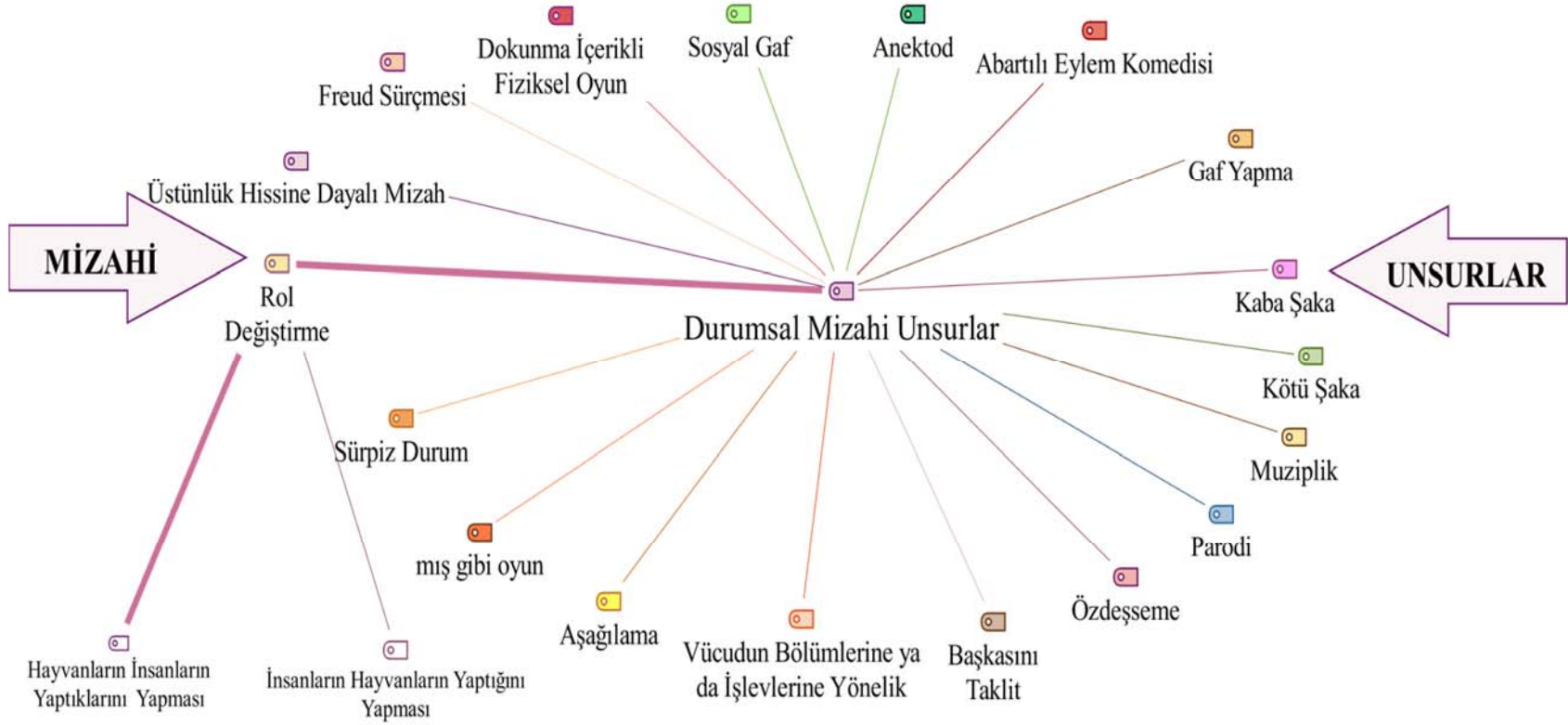
Resim 28, Annemin Çantası, s.27

Şekil 4.27. Maskeleye Unsura İlişkin Resimler

Şekil 4.27.' de yer alan yirmi yedinci resim, örneklem grubunda yer alan “Harika Şeyler Yaşayacaksın” adlı kitaba aittir. Resimde, görünüşü gizleyen karakterler yer almaktadır. Bu sebeple bu unsur; görsel mizahi unsurlarından maskeleye unsur kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.27.' de yer alan yirmi sekizinci resim, örneklem grubunda yer alan “Annemin Çantası” adlı kitaba aittir. Resimde, görünüşü gizleyen karakterler yer almaktadır. Bu sebeple bu unsur, görsel mizahi unsurlardan maskeleye unsur kapsamında değerlendirilmiştir.

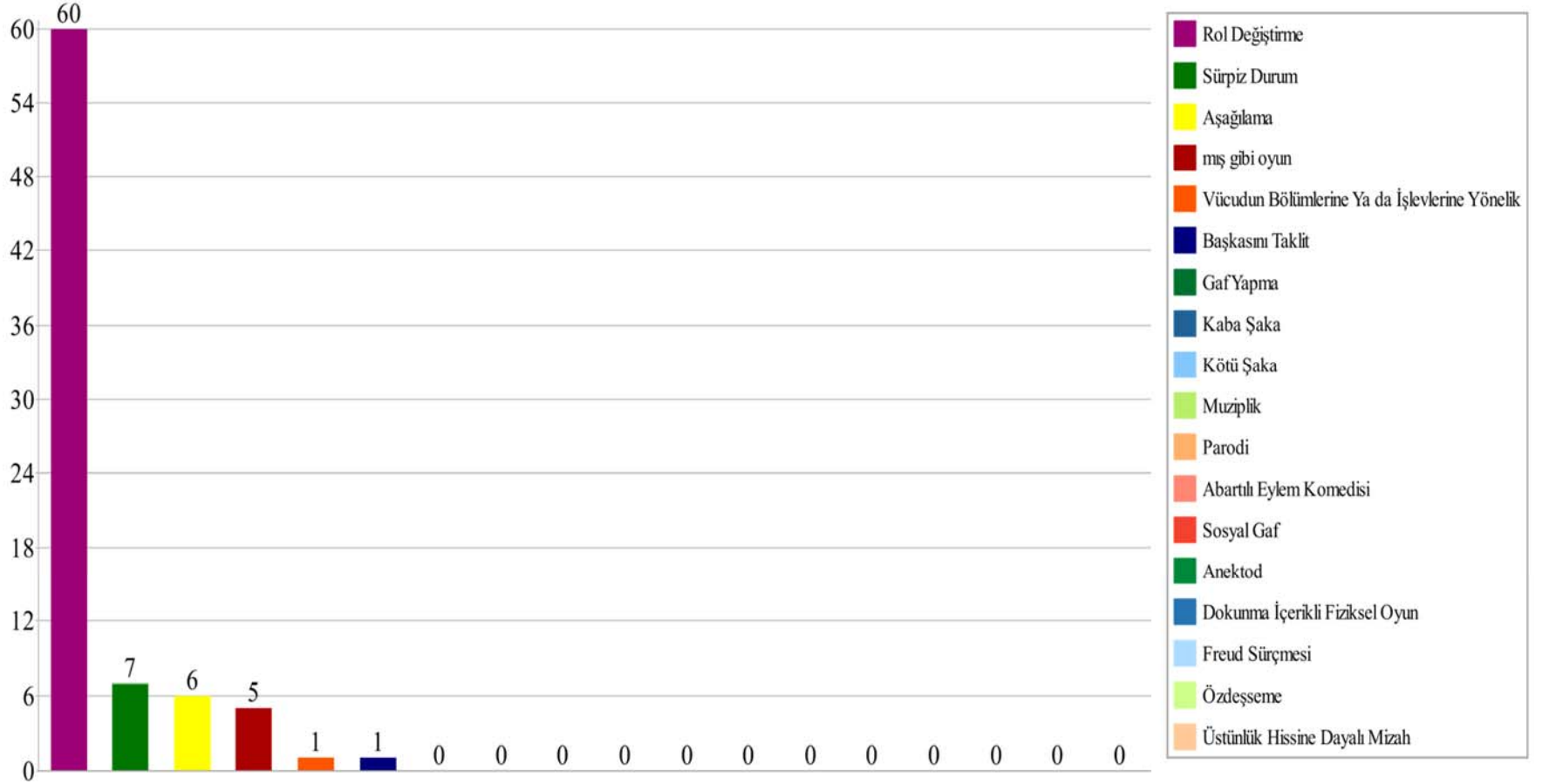
4.2.5. Durumsal Mizahi Unsurlara Ait Bulgular

Şekil 4.28. Durumsal Mizahi Unsurlara İlişkin Frekans Dağılımı

Şekil 4.28.’ de durumsal mizahi unsurlar kategorisine ilişkin frekans (sıklık) tablosu yer almaktadır. Durumsal mizahi unsurlar; rol değiştirme, sürpriz durum, -miş gibi oyun, aşağılama, vücudun bölümleri ya da işlevlerine yönelik komik sözler, başkasını taklit, özdeşleme, parodi, muziplik, kötü şaka, kaba şaka, gaf yapma, abartılı eylem komedisi, anekdot, sosyal gaf, dokunma içerikli fiziksel oyun, Freud sürçmesi ve üstünlük hissine dayalı mizah unsurlarından oluşmaktadır. Şekil 2.28.’ e göre, durumsal mizahi unsurlar kategorisinden en yüksek frekansa sahip unsurun “Rol Değiştirme” olduğu görülmektedir. Rol değiştirme unsurunun iki alt kodu olan, “Hayvanların İnsanların Yaptıklarını Yapması” ve “İnsanların Hayvanların Yaptıklarını Yapması” şeklinde incelenmiştir. Bu iki alt kod arasında, yüksek frekansa sahip olan kod, “Hayvanların İnsanların Yaptıklarını Yapması” unsurudur. Düşük frekansa sahip olan kod ise, “İnsanların Hayvanların Yaptığını Yapması” unsurudur. Şekil 4.28.’ e göre durumsal mizahi unsurlar kategorisindeki diğer unsurların frekanslarının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

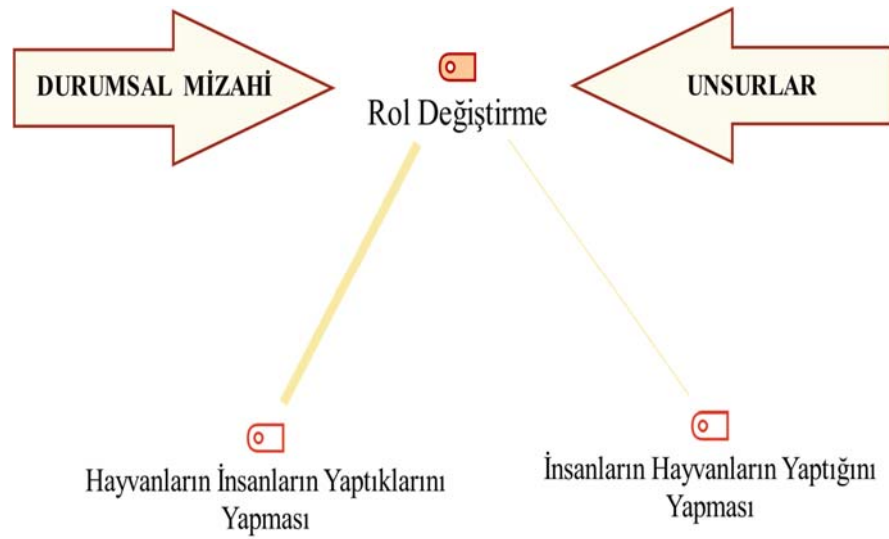
Durumsal Mizahi Unsurlar

Şekil 4.29. Durumsal Mizahi Unsurlar Yüzde (%) Grafiği

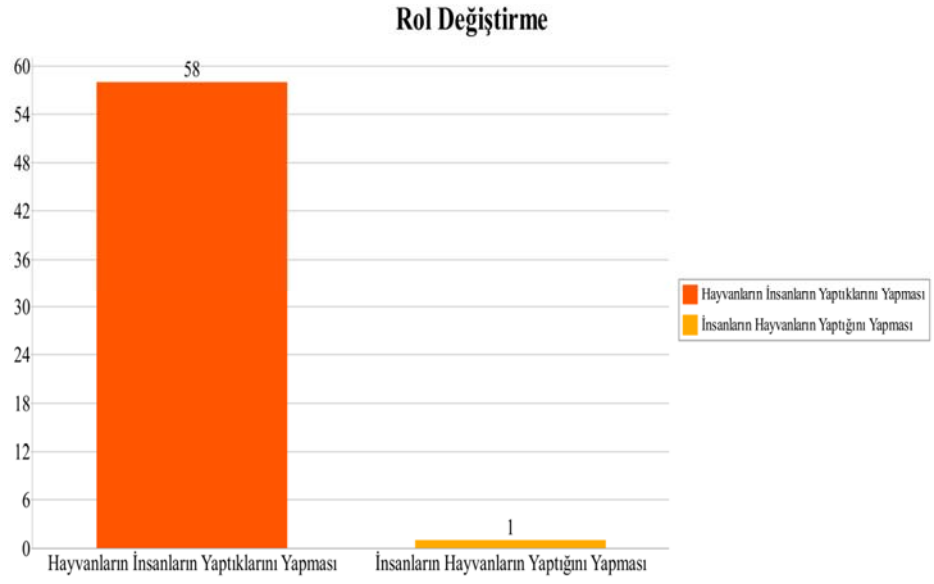
Şekil 4.29.'da durumsal mizahi unsurlar kategorisinde %60 oran ile en çok görülen unsurun “Rol Değiştirme” olduğu görülmektedir. İncelenen resimli çocuk kitapları arasında bu unsuru takiben görülen unsurların oranları şu şekildedir; %7 oran ile “Sürpriz Durum” unsuru, %6 oran ile “Aşağılama” unsuru, %5 oran ile –miş gibi oyun, %1 oran ile “Vücudun Bölümleri ya da İşlevlerine Yönelik Kullanılan Komik Sözler” unsuru, %1 oran ile de “Başkasını Taklit” unsurunun yer aldığı görülmektedir.

4.2.6. Rol Değiştirme Unsuruna Ait Bulgular

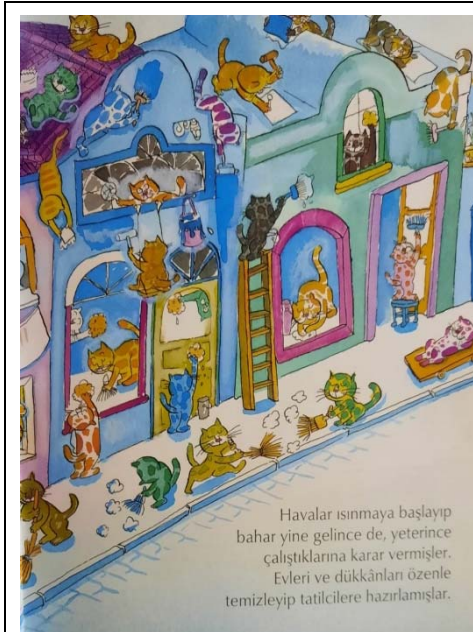
Şekil 4.30. Rol Değiştirme Unsuru Frekans Dağılımı

Şekil 4.30.'da durumsal mizahi unsurlar kategorisinin, rol değiştirme unsurunun iki alt kodunun frekans tablosu yer almaktadır. Tabloda, incelenen resimli çocuk kitapları arasında, hayvanların insanların yaptıklarını yapması durumunun –örneğin, bir hayvanın kek çırpması, örgü örmesi gibi- daha yüksek frekansta olduğu görülmektedir. İnsanların hayvanların yaptığını eylemleri yapması ya da hayvanların sahip olduğu gibi özelliklere sahip olmasının daha düşük bir frekansta olduğu görülmektedir.

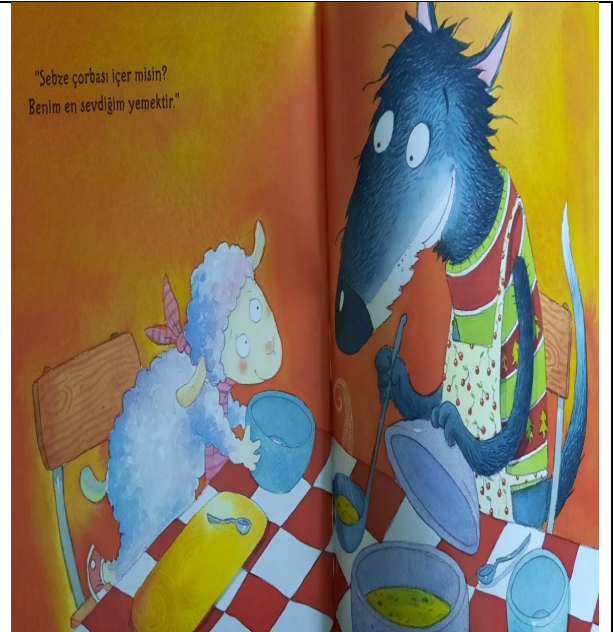

Şekil 4.31. Rol Değişirme Unsuru Yüzde (%) Grafiği

Şekil 4.31.'e bakıldığında, incelenen resimli çocuk kitaplarında, “Hayvanların İnsanların Yaptıklarını Yapması” alt kodunun %58 oranında olduğu görülmektedir. “İnsanların Hayvanların Yaptığını Yapması” alt kodunun ise %1 oranında olduğu görülmektedir.

Resim 29, Kedi Adası, s.24

Resim 30, Akşam Yemeğine Gelen Kuzu, s.23-24

Resim 31, Bir Dostluk Masalı, s.9

Şekil 4.32. Hayvanların İnsanlarını Yaptıklarını Yapmasına İlişkin Resimler

Şekil 4.32.'de yer alan yirmi dokuzuncu resim, örneklem grubunda yer alan “Kedi Adası” adlı kitaba aittir. Resimde, bez, süpürge, fırça yardımıyla temizlik yapan kedilerin olduğu görülmektedir. Fırça, bez, süpürge gibi eşyalarla temizlik yapmak insanlara özgü olan eylemlerdir. Bu bağlamda, bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin rol değiştirme- hayvanların insanların yaptıklarını yapması kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.32.'de yer alan otuzuncu resim, örneklem grubunda yer alan “Akşam Yemeğine Gelen Kuzu” adlı kitaba aittir. Resimde, kurdun kuzuya kepçe yardımıyla çorba servis ettiği görülmektedir. Yemekleri kepçe yardımıyla servis etmek insanlara özgü bir eylemdir. Bu doğrultuda bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin rol değiştirme- hayvanların insanların yaptıklarını yapması kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.32.'de yer alan otuz birinci resim, örneklem grubunda yer alan “Bir Dostluk Masalı” adlı kitaba aittir. Resimde, battaniye ören bir kaplumbağa olduğu görülmektedir. Örgü örmek, insanlara özgü olan bir eylemdir. Bu nedenle bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin rol değiştirme- hayvanların insanların yaptıklarını yapması kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.33. İnsanların Hayvanların Yaptıklarını Yapmasına İlişkin Resimler

Şekil 4.33.' te yer alan otuz ikinci resim, örneklem grubunda yer alan "Babamın Battaniyesi" adlı kitaba aittir. Resimde yer alan metinde, kitaptaki karakterin diğer karakterlerle birlikte "miyavladıklarını" belirtmiştir. "Miyavlamak" kedilere özgü bir davranıştır. Bu bağlamda bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin rol değiştirme- insanların hayvanların yaptıklarını yapması kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 33, Eyvah Mutfakta Fil Var!, s.1-2

Resim 34, Çorbamda Zürafa Var, s.7-8

Şekil 4.34. Sürpriz Durum Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.34.' te yer alan otuz üçüncü resim, örneklem grubundaki “Eyvah Mutfakta Fil Var!” isimli kitaba aittir. Resimde, mutfagında fil gören, şaşırmış bir çocuk yer almaktadır. Burada, beklenmeyen bir durum ile karşı karşıya kalındığı için bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin alt kodu olan “Sürpriz Durum” kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.34.' te yer alan resim, otuz dördüncü resim, örneklem grubundaki “Çorbamda Zürafa Var” adlı kitaba aittir. Resimde, yer alan çocuk, kâsede timsahın

gözlerini görmüş ve onu kurbağa zannetmiştir. Kâseden, timsahın çıkması, çocuk için beklenmeyen bir durum olmuştur. Bu bağlamda bu unsur, durumsal mizahi unsurlar kategorisinin alt kodu olan “Sürpriz Durum” kapsamında değerlendirilmiştir.

Resim 35, Kış Kedileri, s.1

Resim 36, Olduğun Gibisin, s.5-6

Şekil 4.35. Aşağılama Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.35.' te yer alan otuz beşinci resim, örneklem grubundaki “Kış Kedileri” adlı bir kitaba aittir. Resimde yer alan karakter baba kedinin bir evi vardır, anne kedi ve çocuğu ile birlikte yaşamaktadırlar. Baba kedi, çocuk kediye dışarıdaki kedilerin “garip ve vahşi” olduğunu söyleyerek, dışarıdaki kedileri aşağılamıştır. Bu sebeple bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin alt kodu olan “Aşağılama” unsuru kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.35.' te yer alan otuz altıncı resim, örneklem grubundaki “Olduğın Gibisin” adlı kitaba aittir. Resimde yer alan atın, tavşan ile olan bir diyalogu yer almaktadır. At, kendini “Büyük Tavşan” olarak tanıtan tavşana, çok küçük olduğunu alaylı bir şekilde söylediği metinde belirtilmiştir. Bu nedenle bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin alt kodu olan “Aşağılama” unsuru kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.36. –Mış Gibi Oyun Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.36.' da yer alan otuz sekizinci resim, örneklem grubundaki “Babamın Battaniyesi” adlı kitaba aittir. Resimde, çocukların babaları ile oynadığı bir oyunda battaniyenin çadıra dönüştüğü yani, battaniyenin çadırmış gibi kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, bu unsur durumsal mizahi unsurlardan –mış gibi oyun kodu kapsamında değerlendirilmiştir.

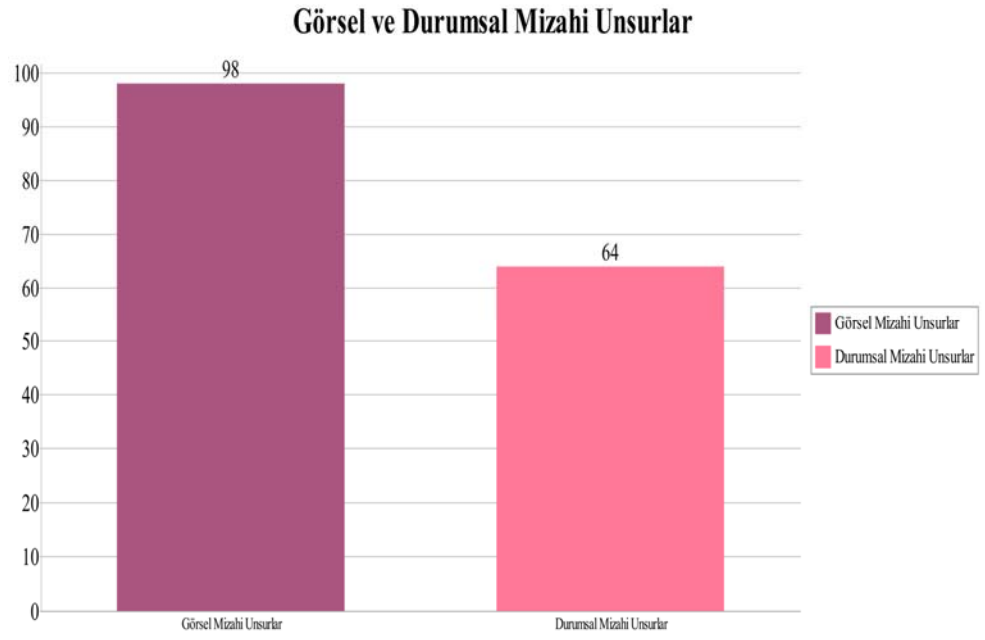
Şekil 4.37. Vücudun Bölümleri Ya da İşlevlerine Yönelik Kullanılan Komik Sözler Unsuruna İlişkin Resimler

Şekil 4.37.' de yer alan otuz dokuzuncu resim, örneklem grubundaki, Eyvah Mutfakta Fil Var!" adlı kitaba aittir. Resimde çocuğun, kaplanın küçük tuvaletini yapmadığını, büyüğünü yaptığını yüz mimikleriyle komik bir şekilde ifade etmiştir. Bu bağlamda bu unsur durumsal mizahi unsurlardan; vücudun bölümleri ya da işlevlerine yönelik kullanılan komik sözler unsuru kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.38. Başkasını Taklit Unsurlarına İlişkin Resimler

Şekil 4.38.' de yer alan otuz dokuzuncu resim, örneklem grubundaki “Çorbamda Zürafa Var” adlı kitaba aittir. Resimde, garsonun timsahı mutfağa götürmeye çalıştığı görülmektedir. Garson, aynı zamanda müşteriye, size hemen yeni bir kâse çorba getiriyorum derken, timsahın yeme seslerini yansıtmıştır. Bu nedenle bu unsur; durumsal mizahi unsurlar kategorisinin “Başkasını Taklit” kodu kapsamında değerlendirilmiştir.

Şekil 4.39. Görsel ve Durumsal Mizahi Unsurlar

Şekil 4.39'a göre incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterdeki görsel mizahi unsurlara (%98), durumsal mizahi unsurlardan (%64) daha fazla yer verildiği söylenebilir.

5. TARTIŞMA

Resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin çocukların mizahi gelişimine uygunluğunu mizahi unsurlar açısından çeşitli unsurlara göre inceleyen bu çalışmada elde edilen veriler nitel yöntem analizi ile analiz edilmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular, yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalar ve ilgili alanyazın bağlamında tartışılacaktır.

Araştırmada incelenen 100 adet resimli çocuk kitabında mizahi unsur dağılımının Türkçe'ye çevrilmiş kitaplarda (%73) Türkçe kitaplara (%27) göre çok daha fazla olduğu görülmüştür (Bkz. Şekil 4.1.). Pektaş (2015) tarafından yapılan çalışmada, okulöncesi dönemdeki resimli çocuk kitaplarında yer alan dil sanatları incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 1981-2014 yılları arasında farklı yazar ve yayınevi tarafından hazırlanan 180 tane resimli hikâye kitabı oluşturmaktadır. Betimsel tarama modeli ile ele alınan araştırmanın verileri, iki ana bölümden oluşan "Kitap Kayıt Formu" ile toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çeviri olan hikâye kitaplarında kullanılan mecaz ve dil sanatları, çeviri olmayan kitaplara göre daha fazla olduğu görülmüştür (70).

Resimli çocuk kitaplarındaki karakterleri görsel ve durumsal mizahi unsurları detaylı olarak incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, karakterlerde yer alan görsel mizahi unsurların (%98), durumsal mizahi unsurlardan (%64) daha fazla olduğu görülmüştür (Bkz. Şekil 4.39.). Sever (2018)'in aktarımına göre, resimli çocuk kitaplarında yer alan resimler, metinlerden bağımsız bir unsur olarak önemli olmasının yanı sıra, metnin sınırlarını genişleten, zenginleştiren işlevlere de sahiptir (1). Johnson (2010) tarafından 2005-2010 yılları arasında yayınlanan resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurları inceleyen çalışmada randomize olarak seçilen 20 kitap içerisinde incelemiştir. Bunun sonucunda, görsel ve durumsal mizahi unsurların içerisinde bulunduğu "Kavramsızlık Uyumsuzluk" (McGhee modelinde 3.evre) evresinin %62 oranda yer aldığı aktarılmıştır (95). Akıncı (2015) tarafından yapılan resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurları inceleyen çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 54 kitap nitel yöntem analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda görsel mizahi unsurların (%63), durumsal mizahi unsurların ise (%22) oranda yer aldığı bildirilmiştir (88). McGhee (1979), ana karakterlerin tanımlanması ya da komik resimlerde çizim yapma tarzı gibi mizaha ilişkin ipuçlarının

tümü, bir alıcıya durumun eğlenceli olması gerektiği konusunda iletişim kurmaya yardımcı olur. Çocuklar, dünya hakkında daha az deneyime sahip olduklarından, uyumsuzluğun eğlenceli olduğundan, tehdit edici veya tuhaf olmadığından emin olmak için bu ipuçlarına yetişkinlerden daha çok ihtiyaç duyarlar (96). Bu bağlamda, görsel ve durumsal mizahi unsurları oluşturan “Kavramsal Uyumsuzluk” evresinin fazla görülmesi çocukların bu ipuçlarını daha fazla gözlemlediği, eğlenceli durumların daha fazla yer aldığına dair çıkarıma yapılabilir.

İncelenen 100 kitap arasında en görsel mizahi unsurlar içerisinde en çok görülen mizahi unsurun fiziksel deformasyon (%91) olduğu görülmüştür. Bu unsuru takiben sırasıyla en çok yer alan mizahi unsurlar; “Kavramsal Tutarsızlık (%63), Uçuk Abartı (%53), Abartılı Küçültme (%39), Karikatürleştirme Esprisi (%7), Kostüm (%6), Maskeleye (%5) olarak yer almıştır (Bkz. Şekil 4.4.)

Daha önce genel bilgiler bölümünde bahsedilen “Okul öncesi dönemdeki çocuklar gelişimlerinde yeni ilerlemelerden dolayı diğer yaş gruplarındaki çocuklardan daha çok kendilerine komik gelen mizahi uyumsuzluklar vardır. Bu mizahi uyumsuzluk da, bu yaş grubuna yönelik resimler aracılığıyla görsel mizah; insanların, hayvanların ve nesnelerin fiziksel olarak değiştirilmesini içerecektir. Bu fiziksel değişiklikler; fiziksel deformasyon, fiziksel özellikleri ekleme, fiziksel özellikleri çıkarma gibi değişiklikleri kapsamaktadır. “Tek gözlü bir adam, iki ayaklı bir deve, kuyruksuz bir kedi fiziksel özellikleri çıkarma kategorisine dahilken, üç kuyruklu bir köpek, kaşları olan bir kurbağa, kirpikleri olan bir ördek fiziksel özellikleri ekleme kategorisine dahildir.”(96), açıklaması ile, bu araştırmanın bulgularından elde edilen sonuç doğrultusunda, incelenen kitaplar arasında görülen fiziksel deformasyon oranının (%91) yüksek olması, bu unsurun 2-7 yaş arasındaki çocukların McGhee'nin 2-7 yaş arasındaki çocukları kapsayan “Kavramsal Uyumsuzluk Evresi”ne uygun olduğu, dolayısıyla da çocukların mizahi gelişimine uygun olduğu çıkarımı yapılabilir. Bu araştırma kapsamında kitaplarda yer alan mizahi unsurlardan fiziksel deformasyon unsurunun daha derinlemesine incelenebilmesi için kitaplardaki fiziksel deformasyon unsuru; “Özellik Ekleme” ve “Özellik Çıkarma olmak üzere iki ayrı kategoride değerlendirilmiştir (Bkz. Şekil 4.7.) “Özellik Ekleme” kategorisi ise; “İnsanlara Özellik Ekleme, Hayvanlara Özellik Ekleme ve Nesne/Varlıklara Özellik Ekleme” şeklinde gruplara ayrılmıştır. Yapılan incelemeler

ve analizler sonucu, Hayvanlara Özellik Ekleme (%50), Nesne/Varlıklara Özellik Ekleme (%9) ve İnsanlara Özellik Ekleme (%1) oranında yer aldığı görülmüştür. (Bkz. Şekil 4.11) Hayvanlara yapılan özellik eklemelerin genellikle; kaş ekleme ve kirpik ekleme olduğu gözlemlenmiştir. Nesne/Varlıklara yapılan eklemelerin ise; kaş, göz, burun, ağız gibi vücut bölümleri olduğu gözlenmiştir. İnsanlara yapılan özellik eklemede ise karakter bir küçük çocuğa yapılan bıyık ekleme olduğu gözlemlenmiştir. Fiziksel deformasyon unsurunun özellik çıkarma kategorisi ise, “İnsanlarda Özellik Çıkarma, Hayvanlarda Özellik Çıkarma olarak iki grupta incelenmiştir. İncelenen kitaplar arasında, Nesne/Varlıklarda özellik çıkarma unsuruna rastlanmamıştır (Bkz. Şekil 4.8.) İnsanlarda Özellik Çıkarmada ise, incelenen kitaplarda yer alan karakterlerin genellikle ayaklarının olmaması, parmaklarının olmaması, burun deliklerinin, kirpiklerinin olmaması şeklinde yer aldığı görülmüştür. Hayvanlarda Özellik Çıkarmada ise, karakter hayvanların parmaklarının yer almaması, burun deliklerinin olmaması şeklinde yer aldığı gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 4.10) Akıncı (2015)’nin yaptığı araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, fiziksel deformasyon unsurunun görsel mizahi unsurlar arasından en çok görülen ikinci unsur olduğu bildirilmiştir (88).

Görsel mizahi unsurlar içerisinde en çok görülen ikinci mizahi unsur “Kavramsal Tutarsızlık” (%63) unsuru olmuştur. Kavramsal Tutarsızlık unsuru, incelenen kitaplar arasında, insanlardan hayvanlara transfer edilen özellikler şeklinde görülmüştür. Örneğin, Şekil 4.5’te yer alan birinci resimde baton tutan bir farenin olması, ikinci resimde tavşanın kitapları tutuyor olması, üçüncü resimde denizanasının yaka kartı takmış olması ve dördüncü resimde karakter kuşların kıyafetli bir şekilde yer alıyor olması “Kavramsal Tutarsızlık” kategorisinde örnektir. Bu durumlar, insanlar özgüdür ve hayvan karakterlerin kitaplarda bu şekilde yer alması fantastiktir. Sever (2019)’e okulöncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplardaki karakterlerin çocukların eğlenmesi, gülmesi için arkadaş rolünü üstlendiğini, çocukların karakterle beraber düşsel yolculuklara çıkarak, çocukların düşsel gereksinimlerini fantastik bir kurgu çerçevesinde aktarıldığını bildirmiştir (1). Bu bağlamda, incelenen kitaplarda bu fantastik kurgulara sıkça yer verilerek çocukların bu ihtiyaçlarına ve 2-7 yaş aralığında mizahi gelişimlerine uygunluk gösterdiği düşünülmektedir.

Görsel mizahi unsurlar içerisinde en çok görülen üçüncü mizahi unsur “Uçuk Abartı” unsurudur. Uçuk Abartı unsurunun, daha derinlemesine ve detaylı bir şekilde incelenebilmesi amacıyla üç gruba ayrılmıştır; “İnsanlarda Uçuk Abartı, Hayvanlarda Uçuk Abartı ve Nesne/Varlıklarda Uçuk Abartı”(Bkz. Şekil 4.16.). Yapılan analizler sonucu, incelenen kitaplar arasında en fazla uçuk abartının, hayvanlarda yapıldığı (%37) gözlemlenmiştir. Hayvanlarda yapılan uçuk abartı mizahi unsurlarının hayvanların kuyruklarının, gözlerinin v.b. vücut bölümlerinin veya vücutlarının olduklarından çok daha uzun veya büyük çizilerek uçuk abartı yapıldığı gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 4.17.). İncelenen kitaplar arasında yapılan analizler sonucu insanlarda yapılan uçuk abartının %17, nesne/varlıklarda yapılan uçuk abartının ise %7 oranında yer aldığı görülmüştür. İnsanlarda yer alan uçuk abartı karakterlerin, gözlerinin olabileceğinden çok daha büyük çizilmiş ya da kollarının olabileceğinden çok daha genişçe çizilmesi ile vücut bölümlerine yönelik olduğu gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 4.18.). Nesne/Varlıklarda yapılan uçuk abartı ise örneğin, bir virüse insani özelliklerle atfedilerek, bir virüsün olabileceğinden çok daha büyük boyutlarda çizilerek görsel açıdan mizahi unsurlar yaratıldığı gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 4.19.). Bariaud (1989)’da çocuk gelişimi ve mizah konusuna ilişkin yaptığı araştırmalar ve incelemeler sonucunda, insanlarda, hayvanlarda veya nesne/varlıklarda yapılan boyutların çarpıtılmasının dört yaşından itibaren çocukların çizimlerinde yer aldığını bildirmiştir. Bu boyut çarpıtmalarının; örneğin insanları çok büyük, çok küçük, çok uzun, çok büyük bir şapkanın ya da çok büyük ayakkabıların yer alması şeklinde olduğundan bahsederek, 3-6 yaş arasındaki çocukların bu çarpıtmaları komik bulduklarını belirterek bunlara tepki olarak gülümsediklerini ya da kahkaha attıklarını bildirmiştir (96). Bu doğrultuda, incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde uçuk abartı mizahi unsuruna yer verilmesinin çocukların kitaplardan daha çok keyif almasına dolayısıyla kitaplarla daha güçlü bir bağ kurmalarına katkı sunabileceği düşünülmektedir. İncelenen resimli kitaplarında yer alan uçuk abartı unsurunun okul öncesi dönemdeki çocukların mizahi gelişim evrelerine uygunluk gösterdiği gözlemlenmiştir.

Görsel mizahi unsurlar içerisinde görülen dördüncü mizahi unsur “Abartılı Küçültme” unsuru (%37) olmuştur. Abartılı Küçültme unsurunun daha derinlemesine ve detaylı bir şekilde incelenebilmesi için; “İnsanlarda Abartılı Küçültme,

Hayvanlarda Abartılı Küçültme, Nesne/Varlıklarda Abartılı Küçültme” şeklinde gruplara ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucu, kitaplarda yer alan karakterlerde Abartılı Küçültme unsurunun en fazla görüldüğü unsur (%20) “İnsanlarda Abartılı Küçültme” unsurudur. Bunu takiben “Hayvanlarda Abartılı Küçültme” (%15) ikinci sırada yer almaktadır. Abartılı Küçültme unsurunun incelenen kitaplar arasında en az görüldüğü grup ise “Nesne/Varlıklarda Abartılı Küçültme” (%8) unsuru olmuştur (Bkz. Şekil 4.21.). İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan abartılı küçültme unsuruna az yer verildiği gözlemlenmiştir. Bariaud (1989)’un belirttiği üzere boyut çarpıtmaları (uçuk abartı, abartılı küçültme) okul öncesi dönemdeki çocukların keyif aldıkları mizahi unsurlar arasındadır (96). Bu doğrultuda resimli çocuk kitaplarında abartılı küçültme unsurunun daha fazla yer almasının 2-7 yaş arasında bulunan çocukların mizahi gelişimlerine daha çok katkı sunulacağı söylenebilir.

Görsel mizahi unsurlar içerisinde görülen beşinci mizahi unsurun “Karikatürleştirme Esprisi” (%7) olmuştur. Karakterlerin veya vücut bölümlerinin abartılarak komik bir şekilde verilmesi, karikatürleştirme esprisi olarak ifade edilmiştir (88). İncelenen resimli kitaplarda yer alan karakterlerde karikatürleştirme esprisi unsurunun az sayıda olduğu görülmüştür. Karakaş (2012)’ye göre, yaşam boyu gelişimsel evrelerin içerisinde merak duygusunun en üst safhada olduğu okulöncesi dönemde, bu merak duygusu ile bütünleştirilerek kullanılan karikatürlerin konuşma becerileri ve görsel okuma becerilerinin gelişiminde önemli rol oynayabileceği aktarımını yapmıştır (97). Bu doğrultuda, resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerdeki, karikatürleştirme esprilerinin daha fazla kullanımının çocukların gelişimine olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, karikatürleştirme esprileri doğrultusunda yapılacak olan boyut çarpıtmalarının artması nedeniyle, McGhee’nin 3. Evresi olan “Kavramsal Uyumsuzluk” evresine daha fazla uygun olacağı çıkarımı yapılabilir.

Görsel mizahi unsur kategorisinde yer alan son iki unsur sırasıyla Kostüm (%6) ve Maskeleye (%5) şeklinde yer almıştır. Bu unsurların, incelenen kitaplar arasında çok az olduğu gözlemlenmiştir. Bariaud (1989)’da McGhee’nin mizah evrelerini ele aldığı ve üçüncü evrede (Kavramsal Uyumsuzluk Evresi) değindiği çalışmada, karakterlerin kostüm, maske gibi unsurları kullanmış olmasının kitaba komik bir değer katmasının yanı sıra eğlenceli bir atmosferin de oluşumuna katkı

sunduğunu bildirmiştir (96). Ancak, incelenen kitaplar arasındaki bu unsurlara oldukça az yer verildiği ve bu sebeple mizahi gelişim açısından yeterli uygunluk göstermediği düşünülmektedir (Bkz. Şekil 4.26 ve Şekil 4.27). Sever (2019), kitaplarda yer alan resimlerin, metnin iletisine zenginlik katması gerektiğinin yanı sıra, çocukların görsel algılarını geliştirecek, hayal kurmalarına, düşünmelerine ve eğlenmelerine de katkı sunacak nitelikte olmalarının önem taşıdığını bildirmiştir. (25). Sever'in aktarımı doğrultusunda, metinlere zenginlik kattığı aynı zamanda çocukların hayal kurmalarına ve eğlenmelerine katkı sağladığı düşünülen “kostüm” ve “maskeleme” mizahi unsurlarının resimli çocuk kitaplarındaki karakterlerde yer almasının kitapların içeriğine zenginlik katacağı düşünülmektedir.

İncelenen 100 resimli çocuk kitabı içerisinde durumsal mizah kategorisinde en fazla bulunan unsur “Rol Değiştirme” (%60) unsur olmuştur (Bkz Şekil 4.29.). Rol değiştirme unsurunun daha detaylı incelenebilmesi ve türler arasında özellik transferleri yapıldığının saptanabilmesi amacıyla “Hayvanların İnsanların Yaptıklarını Yapması” ve “İnsanların Hayvanların Yaptıklarını Yapması” şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucu, hayvanlara insanların yaptıkları eylemleri atfedilmesine (%58), insanlara hayvanların yaptıkları eylemlerin atfedilmesinden (%1) daha fazla rastlanıldığı gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 4.31.). İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan hayvan karakterlere atfedilen insani özelliklerden en sık rastlanılanları arasında; hayvan karakterlerin kıyafet giymeleri, çatal-bıçak yardımıyla yemek yemeleri, örgü örmeleri, enstrüman çalmaları, arkadaşları olan diğer hayvan karakterlerle beraber ortak eylemler yapmaları (oyun oynamaları, alışveriş yapmaları v.b.), kitap okumaları gibi eylemler yer almıştır (Bkz. Şekil 4.32.). McGhee (1971), kitaplarda yer alan uyumsuzlukların –örneğin, flüt çalan bir kurbağa- çocuklara önceki deneyimlerden farklı geldiği ve bunun gerçekliğin bir oyunu olduğu ipuçlarını yakaladıkları için; yani bunun sadece hayal dünyasında var olabileceğini algılayabildiklerinden söz konusu ilgili uyumsuzluklar onlara komik gelmekte ve onları güldürmektedir (98). Bu bağlamda, kitaplarda yer alan karakterlerdeki bu uyumsuzluklara sıkça rastlanması çocukların kitapları incelerken, dinlerken ya da okurken daha fazla keyif almasını sağlayacağı ve kitaplara karşı olumlu bir tutum geliştireceklerine yardımcı olabileceği söylenebilir. Sever (2019), kitaplarda yer alan karakterlerin çocukların yaşları, gelişimleri ve deneyim zenginliklerine paralel olarak

insan özelliklerini sezdiren özellikler taşımaları gerektiğini vurgulamıştır. Çocuk edebiyatında yer alan eserlerdeki karakterlerin iyi geliştirilmiş devingen nitelikte olmalarının, çocukların kitaba ve okumaya ilgisini arttıran önemli bir unsur olduğunu aktarmıştır (25). Bu doğrultuda, incelenen resimli kitaplarda yer alan hayvan karakterlere sıklıkla insani özellikler atfedilmesinin çocukların 2-7 yaş arasındaki çocukların mizahi gelişimi açısından uygun ve olumlu olduğu düşünülmektedir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde, insanlara hayvanlardan özellikler atfedilmesine az (%1) rastlanılmıştır. Sever (2019), kitapların çocukların yaşamlarının ilk yıllarında çevrelerindeki nesnelere ve canlıları görsel kimlikleriyle tanıtarak kavramsal gelişimlerinin desteklenmesinde önemli bir rolü olduğunu aktarmıştır (25). Bariaud (1989)'un aktarımıyla McGhee (1971), kitaplarda yer alan kavramsal temsillerin ihlal edilmesinden ve bu doğrultuda oluşan uyumsuzluktan çocukların keyif aldığı belirtilmiştir (96). Bu bağlamlarda bakıldığında, hem çocukların mizahi gelişimlerine paralellik göstermesi bakımından hem de kavramsal gelişimlerine destek sağlayabilmesi açısından; insanlara, hayvanlardan daha sıklıkla özellikler atfederek ilgili mizahi gelişimlerine daha çok uygunluk göstereceği düşünülmektedir.

Durumsal mizahi unsurlar kategorisinden sürpriz durum unsuruna incelenen kitaplarda az rastlanılmıştır (%7). İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin öngörülemez durumlarla karşı karşıya kalmalarının fazla olmadığı görülmüştür. Southam (2005)'in aktarımıyla McGhee (1979), uyumsuzluğun mizahın her çeşidinde olduğunu vurgulamıştır. Uyumsuzluk, bir hikâyeye, olay ya da durumun tahmin edilebilir mantıklı bir çerçevede sonuçlanması yerine öngörülemez sürpriz bir durumun ortaya çıkması ile oluşur. Bu doğrultuda, bireylerde tahmin edilemeyen bir olayın meydana gelmesi ile gerilim oluşur. Ancak, bireyler bunu gülümseme, kahkaha olarak yeniden yapılandırıldığında gerilim azalır ve buna paralel olarak rahatlama meydana gelir (63). Bu bağlamda, uyumsuzluk çerçevesinde değerlendirilen sürpriz durum mizahi unsuruna daha sık yer verilmesinin 2-7 yaş aralığındaki çocukların mizahi gelişimlerine ve ihtiyaçlarına uygunluk göstereceği düşünülmektedir.

Durumsal mizahi unsurlar kategorisi içerisinde yer alan "Aşağılama" unsuru incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin eylemlerinde az

(%6) rastlanılmıştır. Bu nedenle, incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin bu mizahi unsur açısından yeterli uygunluk göstermediği gözlemlenmiştir. Bariaud (1989), uygun olmayan sosyal durumlar, saçma olaylar, kaba şakalar veyahut talihsiz durumların okulöncesindeki çocukları güldürdüğünü, eğlendirdiğini bildirmiştir. Bu doğrultuda, resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin yaşadıkları olaylarda bu mizah unsuruna daha sıklıkla yer verilmesinin okulöncesi dönem çocuklarının mizahi gelişimlerine daha çok uygunluk sağlayacağı düşünülmektedir.

Durumsal mizahi unsurlar kategorisi içerisinde yer alan “-Mış gibi Oyun” unsuruna incelenen kitaplar arasında az (%5) rastlanıldığı gözlemlenmiştir. –Mış gibi oyun, kitapta yer alan karakterlerin nesne/nesneleri temel işlevlerinden farklı işlevlerde kullanma eylemlerini içermektedir. McGhee’nin mizahi gelişim evrelerinden birinci evresini oluşturan bu evrede 18-20 ay aralığındaki çocukların nesneleri ana işlevlerinden farklı olacak şekilde kullandıklarında bundan keyif aldıklarını, çünkü eylemin taklit ettikleri işlevin bir parçası olduğunun farkında olduklarını bildirmiştir (95). Bu bağlamda, resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin nesneleri farklı işlevlerde kullanmaları ile ilgili durumlara yer verilmesinin 18-20 ay aralığındaki çocukların içinde buldukları gelişim dönemine paralel olan mizahi gelişimlerine uygun olacağı düşünülmektedir.

Durumsal mizahi unsurlar arasında bulunan “Vücudun Bölümleri Ya da İşlevlerine Yönelik Kullanılan Komik Sözler” unsurunu incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin az sayıda (%1) kullandığı gözlemlenmiştir. Bariaud (1989)’un aktarımıyla Wolfenstein (1954), çocukluk dönemindeki mizah içeriğinin duygusal gelişimlerinin birbirini izleyen adımlardan oluştuğunu buna paralel olarak çocukların deneyimleri ile ilgili yaşadıkları endişe, kaygı gibi duygu durumlarının dışa vurumu olarak ifade etmiştir. Örneğin, çocukların sfinkter kontrol endişelerinin bu temaya bağlı mizah üretmelerine neden olduğunu bildirmiştir (96). İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin bu temaya bağlı mizah üretmelerine çok az sıklıkta rastlanıldığı söylenebilir. Resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde bu mizah unsuruna yer verilmesinin özellikle tuvalet alışkanlığı kazanma döneminde olan çocukların içinde buldukları gelişimsel döneme paralel oluşan kaygı, endişe gibi

duyguların hafifletilmesinde, gelişimlerine uygun mizahi unsurlarla olumlu katkılar sağlanabileceği düşünülmektedir.

Durumsal mizahi unsurlar arasında yer alan “Başkasını Taklit” unsurunun incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde az sayıda (%1) rastlanıldığı gözlemlenmiştir. Akıncı (2015), başkasını taklit unsurunu, kitabın görsellerini izleyen ya da okuyan bireylerde komik bir etki yaratabilmek amacıyla bir eylemin taklit edilmesi olarak tanımlamıştır. İncelenen resimli çocuk kitaplarında bu unsur, Çorbamda Zürafa Var adlı resimli çocuk kitabında, garsonun mutfağa aldığı timsahın “Ham” sesi taklidini yaparak müşteriye verdiği cevap sırasında gözlemlenmiştir. McGhee (1971), kavramsal temsillerin ihlaline (2-7 yaş) örnek oluşturacak bu unsurun çeşitlerine incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin eylemleri arasında az rastlanılmıştır.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde, gaf yapma, sosyal gaf, kötü şaka, muziplik, anekdot, parodi, Freud sürçmesi mizahi unsurlarına başvurulmadığı gözlemlenmiştir. Bu unsurlara incelenen resimli çocuk kitaplarında rastlanılmaması, incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin 2-7 yaş arasındaki çocukların mizahi gelişimine uygunluğunu gösterdiği düşünülmektedir. Johnson (2010) aktarımıyla McGhee (1979), bu unsurları mizahi gelişim evrelerinin 4. Evreye uygunluk gösterdiğinin ifade etmiştir (68). Çocukların mizahi gelişiminde 4. Evre, somut işlemler döneminin başlamasıyla, çocukta yeni bilişsel yeteneklerin gelişmesine paralel olarak mizah gelişiminde de değişikliklerin yaşandığı, yetişkin türü mizaha adım atılan dönem olarak bildirilmiştir (96).

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin eylemlerinde, özdeşleme, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah ve abartılı eylem komedisi mizahi unsurlarına hiç rastlanmamıştır. McGhee'nin 3. Evresi kapsamında değerlendirilebilecek bu mizahi unsurlara resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerde daha sıklıkla yer verilmesinin 2-7 yaş arasındaki çocukların mizahi gelişimine uygunluk göstereceği düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, çocukların kitap okuma alışkanlıkları ve kitap sevgisinin olduğu yaşamın ilk yıllarında edinilen kitaplarda yer alan karakterlerin çocukların resimlerini izlerken, metinlerini okurken veya dinlerken etkilendikleri karakterlerin mizahi gelişimlerine uygunluğunun incelenmesidir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir; araştırma kapsamında incelenen 100 resimli çocuk kitabının %23'ü Türkçe, %77'si Türkçe'ye çevrilmiş kitaplardan oluşmaktadır. İncelenen resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurlarının dağılımı kitabın Türkçe kitaplarda %27, Türkçe'ye çevrilmiş kitaplarda ise %73'tür. İncelenen 100 resimli çocuk kitabının 99'nda mizahi unsurlara rastlanılmıştır. İncelenen kitaplarda yer alan görsel mizahi unsurlar %98 oranında yer alırken (örneğin, karakterin olduğundan çok daha fazla büyük –uçuk abartı- ya da küçük çizilmiş olması –abartılı küçültme-, karakterlerde var olan kimi özelliklerin kaldırılması –fiziksel deformasyon- v.b. unsurlar), durumsal mizahi unsurlara (örneğin, hayvan karakterin enstrüman çalması, hayvan karakterin çatal-bıçak yardımıyla yemek yemesi vb.) %64 oranında rastlanılmıştır.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin görsel mizahi unsurlar içerisinde en fazla yer verilen ilk üç unsur sırasıyla “Fiziksel Deformasyon (%91)”, “Kavramsal Tutarsızlık (%63)”, “Uçuk Abartı (%53)” şeklindedir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterler durumsal mizahi unsurlar açısından incelendiğinde en çok yer alan ilk üç unsur sırasıyla “Rol Değiştirme (%60)”, “Sürpriz durum (%7)”, “Aşağılama (%6)” şeklindedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular sonucunda, resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin 2-7 yaş arasındaki çocukların mizahi gelişimine uygun olduğu belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, aşağıda yer verilen önerilerin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir;

- Görsel mizahi unsurlardan; “Abartılı Küçültme”, “Karikatürleştirme Esprisi”, “Kostüm” ve “Maskeleye” unsurlarına daha çok yer verilebilir.

- Durumsal mizahi unsurlardan; “Sürpriz durum”, “Vücutun Bölümlerine ya da İşlevlerine Yönelik Komik Sözler” ve “Başkasını Taklit” unsurlarında daha çok yer verilebilir.
- Alan uzmanlarından danışmanlık alınarak, kitabın hitap edeceği yaş grubunun gelişimsel özellikleri ve mizahi gelişim evreleri göz önünde bulundurularak kitapta yer alan karakterler çocukların mizahi gelişimine uygunluk gösterecek şekilde oluşturulabilir.
- Kitaplarda yer alan karakterlerin mizahi unsurlar çerçevesinde düş gücünü geliştirebilecek nitelikte olmasına özen gösterilebilir.
- Çocuk kütüphanelerine kitaplar seçerken mizahi unsurlar açısından zengin içerikli kitapların yer almasına özen gösterilebilir.
- Kültür Bakanlığı bünyesinde Çocuk Gelişimci, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi uzmanlarının yer alması, çocukların gelişim aşamalarına, mizahi gelişim evrelerine uygun kitapların belirlenmesinde önemli katkılar sağlayabilir.
- Kitaplarda yer alan karakterlerde “Uçuk Abartı” ve “Abartılı Küçültme” unsurlarının bir arada kullanılması ile çocukların çok “büyük”, çok “küçük” gibi kavramlarını somut olarak görebilme ve öğrenebilmeleri sağlanabilir.
- Türkçe yazılan kitaplarda yer alan mizahi unsurlara daha çok yer verilebilir.
- Okul öncesi dönemdeki çocuklar göz önünde bulundurulduğunda, henüz okuma bilmediklerinden kitapta yer alan karakterler ve yarattıkları olay kurgusu resimlere daha anlaşılır bir şekilde yer verilmesine dikkat edilebilir.
- Resimli çocuk kitabı yazarları çocukların bilişsel gelişim düzeyleri ile mizahi gelişimleri arasında paralellik olduğunu gözeterek çocukların gelişimine daha çok katkı sağlayan kitaplar sunabilirler.
- Çocuklara kitapları alan yetişkinler, aynı şekilde çocukların gelişim düzeyleri ile okurken, dinlerken ya da resimlerini izlerken komik bulacakları resimlerin arasında paralellik olduğunu göz önünde bulundurarak gelişimsel açıdan uygun kitap seçimleri yapabilirler.

7. KAYNAKLAR

1. Sever S. Çocuk ve edebiyat. 10. Baskı. Ankara: Tudem Yayıncılık; 2019.
2. Çiçek T. Çocuk edebiyatı denilince. İstanbul: Doğu Kitabevi Yayınları; 2017
3. Karagül S. Çocuk edebiyatının temel işlevleri: Felski'nin yaklaşımı doğrultusunda bir değerlendirme. Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi. 2019; 5(2): 334-351.
4. Tüfekçi Can D. Çocuk edebiyatı kuramsal yaklaşım. Konya: Eğitim Yayınevi; 2014
5. Şirin M. R. Edebiyat ve çocuk edebiyatı, edebiyatın amacı ve işlevi. Türk Dili Dergisi. 2016; CX (780): 12-31.
6. Göz B. Kendilik değerini koruma bağlamında çocuk edebiyatı eserlerinin kullanımı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2015; 8(40): 486-493.
7. Gezici N, Kılınç FE. Çocuk edebiyatının tanımı, amacı, işlevi, tarihçesi ve Çocuk edebiyatının çocukların gelişimlerine katkısı. Ceylan Ş, Editör. Çocuk edebiyatı. Ankara; Eğitim Kitap Yayıncılık: 2020.
8. Sevgisunar MK. Günümüzde çocuk edebiyatı ve gerçeklik. Eğitim Bilim Toplum Dergisi. 2017; 15 (60): 10-24.
9. Gönen M. Alanın bileşenleri bağlamında çocuk edebiyatı öğretiminin amacı ve işlevi. Mustafa Ruhi Şahin, Editör. Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı. 2014; CVII (756): 277-278.
10. Sarıyüce HL. Türk çocuk ve gençlik edebiyatı ansiklopedisi 1. İstanbul: Nar Yayınları;2012.
11. Külük C. Resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalı ve çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yeri: Delioğlu'nun resimlediği yapıtlar üzerine bir inceleme. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013; 2(2): 393-417.
12. Şahin G. Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyaran olarak resim. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2014; 9(3): 1309-1324.
13. Erdem AÜ, Aydos EH, Çoban A. Resimli çocuk kitaplarında yer alan olumsuz duygular ve karakterlerin kullandığı baş etme stratejileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; 17(2): 914-931.
14. Uğurlu SB. Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. Turkish Studies. 2013; 8(4): 1381-1393.
15. Strasser J, Seplocha H. Using picture books to support young children's literacy. Childhood Education. 2007; 83(4): 219-224
16. Lukens RJ, Smith JJ, Coffel CM. Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış. Günyüz M, Sarıçam S, Editörler. İstanbul; Erdem Yayınları: 2018.
17. Eslen Ziya H, Erhart I. Dengeli, ölçülü, yetinen ve tek tip Türk çocuğu: Resimli çocuk kitaplarında kimlik inşası. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. 2013; 16(1): 46-73.
18. Yu, X. Exploring visual perception and children's interpretations of picture books. Library & Information Science Research. 2012; 34(4): 292-299.
19. Yıldız C, Yazıcı DN, Durmuşoğlu MC. 2010-2015 yılları arasında yayımlanmış resimli çocuk kitaplarının resimleme özelliklerinin incelenmesi. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi. 2016; 1(1): 43-55.
20. Altun D. Pre-service preschool teachers' reading habits, attitudes and experiences as predictors of their level of competence in selecting children's illustrated storybooks. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2018; 7(3): 826-852.
21. Kara C. Çocuk kitapları için karakter tasarımından kitap tasarımına deneysel bir illüstrasyon uygulaması. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi. 2019; (42): 33-50.

22. Bayraktar V, Ersoy Ö. Çocukların devam ettikleri okul türüne göre annelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2018; 14(3): 1222-1234.
23. Çakmak Güleç H, Geçgel H. Okulöncesinde edebiyat ve kitap. 2. Baskı. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2017.
24. Montag JL, Jones MN, Smith LB. The words children hear: Picture books and the statistics for language learning. Psychological Science. 2015; 26(9): 1489-1496.
25. Sever S. Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü. 3. Baskı. Ankara: Tudem Yayınları; 2019.
26. Sever S. Sanatsal uyaranlarla dil öğretimi. Ankara: Tudem Yayınları; 2018.
27. Anlar B, Serdaroğlu A, Yakut A. Gelişimsel Çocuk Nörolojisi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi; 2008.
28. Ohgi S, Loo KK, Mizuike C. Frontal brain activation in young children during picture book reading with their mothers. Acta Paediatrica. 2010; 99(2): 225-229.
29. Samur AÖİ, Arıkan Y. Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2018; 27(1): 165-182.
30. Kılıç Z, Değirmenci Ş, Ünsal FÖ, Balat GU. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarında yer alan temel kavramların incelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; (44): 424-441.
31. Harper LJ. Using picture books to promote social-emotional literacy. Young Children. 2016; 71(3): 80-86.
32. Erdem AÜ, Aydos EH, Çoban A. Resimli çocuk kitaplarında yer alan olumsuz duygular ve karakterlerin kullandığı baş etme stratejileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; 17(2): 914-931.
33. Yazıcı Okuyan H, Gedikoğlu YG. Aytül Akal'ın çocuk kitaplarında çevre bilinci ve duyarlılığı. Electronic Turkish Studies. 2012; 7(2): 793-806.
34. Jackson MM, Heath MA. Preserving guam's culture with culturally responsive children's stories. School Psychology International. 2017; 38(5): 458-472.
35. Karataş E. Çocuk edebiyatında karakter Kavramı. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2014; (33): 60-79.
36. Bulut S. Okulöncesi dönem öğretmenlerinin çocuk edebiyatı yapıtlarını seçme ölçütü olarak yazınsal karakterlere yükledikleri anlam. Ana Dili Eğitimi Dergisi. 2018; 6(3): 714-729.
37. Çınar P. (2015). Resimli çocuk kitaplarında giyimle kadın karakterler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. 2015; 48(1): 1-18.
38. Yılmaz O. Kurgusal nitelikli çocuk kitapları ve karakter eğitimi. Ana Dili Eğitimi Dergisi. 2016; 4(3): 311-325.
39. Young TA, Hadaway N L, Ward BA. International children's trade books: Building blocks for character education. Childhood Education. 2013; 89(6): 379-386.
40. Helterbran VR. Linking character education and global understanding through children's picture books. Kappa Delta Pi Record. 2009; 45(2): 69-73.
41. Almerico GM. Building character through literacy with children's literature. Research in Higher Education Journal. 2014; 26: 1-13.
42. Mar RA. Stories and the promotion of social cognition. Current Directions in Psychological Science. 2018; 27(4): 257-262.
43. Karaaslan A, Bencik Kangal S, Arslan S. (2018). Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarında yer alan baba figürünün incelenmesi. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR). 2018; 2(2): 18-31.

44. Sayıl M. Yaşam Boyu Bakış Açısı. Yüksel G, Editör. Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi. 13. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2016.
45. Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. 26. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık; 2018.
46. Yardımcı İ. Mizah kavramı ve sanattaki yeri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2010; 3(2): 1-41.
47. Samson AC, Gross JJ. Humour as emotion regulation: The differential consequences of negative versus positive humour. *Cognition & emotion*. 2012; 26(2): 375-384.
48. Öğüt Eker G. İnsan, Kültür, Mizah: Eğlence Endüstrisinde Tüketim Nesnesi Olarak Mizah. 2. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları; 2014.
49. Arslan AS. Geleneğin yeniden üretimi ve tüketimi kapsamında bir deneme: Sosyal medya ve mizah. III. Uluslararası Genç Halkbilimciler Sempozyumu Bildirileri; 19 Kasım 2016; Ankara. Ankara; Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü Yayınları; 2017. s.22-38.
50. Martin Rod A. *The Psychology of Humor: An Integrative Approach*. Boston: Elsevier Academic Press; 2007.
51. Bergen D, Rousta, MM. Developing creativity and humor: The role of the playful mind. Uria SRL, Baer J, Kaufman JC, editörler. In *creativity and humor*. America: Academic Press; 2019.
52. Orekoya OS, Chan ES, Chik MP. Humor and reading motivation in children: Does the tickling work. *International Journal of Education*. 2014;6(1): 61-72.
53. Airenti G. Playing with expectations: A contextual view of humor development. *Frontiers in Psychology*. 2016; 7(1392): 1-12.
54. Gnevek O, Musijchuk M, Musıchuk S. Humor as a means for developing student creativity. *Revista Espacios*. 2018; 39(40): 21-32
55. Oshima K. Functions of Humor in Intercultural Communication and Educational Environments. *Intercultural Communication in Asia: Education, Language and Values, Multilingual Education*. Japan: Springer International Publishing; 2018.
56. Martin RA. Humor. Gallagher MW, Lopez SJ, Editörler. *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures*. America; American Psychological Association: 2019.
57. Esseily R, Rat-Fischer L, Somogyi E, O'Regan KJ, Fagard J. Humour production may enhance observational learning of a new tool-use action in 18 month old infants. *Cognition and Emotion*. 2016; 30 (4): 817-825.
58. Mata-McMahon J. Spirituality and humour: Making connections for early childhood education. *International Journal of Children's Spirituality*. 2017; 22(2): 170-178.
59. Wardhana DEC, Hati GM. A study of toddler's humor linguistic mind. *Journal of Intensive Studies on Language, Literature, Art and Culture*. 2017; 1(2): 64-68.
60. Karaman F. Fatih Erdoğan'ın kitaplarında mizah öğesinin bilişsel ve duyuşsal işlev açısından incelenmesi. *Turkish Studies International Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 2016; 11(21): 709-718.
61. Gezer A, Çelik Y. Mizah ekseninde ironi çerçevesinde anlam ilişkileri ve Ayşe Kilimci'nin hikâyelerinde mizahî dil. *Current Research in Social Sciences*. 2017;3(3): 98-114.
62. Martin RA, Ford T. *The psychology of humor: An integrative approach*. Second Edition. United States: Academic press; 2018.
63. Southam M. Humor development: An important cognitive and social skill in the growing child. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*. 2005; 25(1-2): 105-117.
64. Goldstein, J, Ruch W. Paul McGhee and humor research. *Humor* 2018; 31(2): 169-181.
65. Mallan K. *Laugh lines: Exploring humour in children's literature*. Australia: Ambassador Press; 1993.

66. McGhee P. *Humor: The Lighter Path to Resilience and Health*. United States: AuthorHouse Press; 2010.
67. McGhee P. Head, shoulders, knees and peanut butter. What makes young children laugh [Internet]. 2011 [Erişim Tarihi 08 Aralık 2020]. Erişim adresi: http://www.laughterremedy.com/article_pdfs/Developmental%20changes.pdf.
68. Johnson M. Two realities of women in Northern social work: Privilege and oppression. [Yüksek Lisans Tezi]. Canada: The University of Northern British Columbia; 2010.
69. Savaş S. İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci başarısına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 2014; 2(1): 73-88.
70. Pektaş D, Kangal SB. Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarındaki dil sanatlarının incelenmesi. Doğan Ö. Editör. *Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi*; 12 Mayıs 2015; Ankara. Ankara: Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı; 2015. s.125-137.
71. Berger J, Wilson D, Potts L, Polivka B. Wacky wednesday: Use of distraction through humor to reduce preoperative anxiety in children and their parents. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*. 2014; 29(4): 285-291.
72. Şakiroğlu Y, Kılıç Y. Mizah temelli etkinliklerin 7. sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine etkisi. *Ağrı İbrahim Çeçen Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2019; 2(5): 43-66.
73. Oruç Ş. Sosyal bilgiler öğretiminde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2010; (3): 56-73.
74. Pala Ş, Gönen M. Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*. 2018; 4(18): 1784-1802.
75. Receptoğlu E, Receptoğlu S. Ortaöğretim öğrencilerinin mizah tarzları ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 2018; 13(27): 1247-1264.
76. Hamzadayı E, Çetinkaya G. Çocuk okurların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişmelerindeki işlevleri açısından Aytül Akal'da mizah ögesinin kullanımı. *Turkish Studies International Periodical For The Language*. 2013; 8(4): 489-498.
77. Dirican R, Bekir H, Bayraktar V. Resimli hikaye kitaplarında sözel mizah unsurları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 2020; 13(29): 243-261.
78. Bilokçuoğlu H, Debreli E. Use of humour in language classes: an effective filter for affective filter?. *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*. 2018; 14(3): 347-359.
79. Katipoğlu M, Eken Z, KÖRBAY M. Matematik öğretiminde eğlence ve mizah içeren karikatürlerin kullanılmasının öğrencilerin matematik başarısına ve matematik kaygısına etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 2017; 3(1): 32-45.
80. Sim IO. Humor intervention program for children with chronic illness. *Applied Nursing Research*. 2015; 28(4): 404-412.
81. Yolcu O, Gündoğdu K, Vural RA. Fen bilimleri dersinde mizah temelli geliştirilen içerik üzerine bir durum çalışması. *TEKE Dergisi*. 2018; 7(2): 1305-1332.
82. Dilidüzgün S. Çağdaş çocuk yazını: Yazın eğitime atılan ilk adım. 3. Baskı. Ankara; Tudem Yayınları: 2018.
83. Yavuzer H. Resimleriyle çocuk: Resimleriyle çocuğu tanıma. 24. Baskı. İstanbul; Remzi Kitabevi: 2019.
84. Ulug E, Bayraktar A. Determination of the required features of children's picture books. *Journal of Education and Future*. 2014; (6): 25-42.
85. Kıbrıs İ. Çocuk edebiyatı. 7. Baskı. Ankara; Kök Yayıncılık: 2016.

86. Kara, C. Çocuk Kitapları İllüstrasyonunda Karakter Tasarım Yöntemlerinin Sınıflandırılması. *International Social Sciences Studies Journal*. 2019; 5(30): 685-696.
87. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 11. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2018
88. Akıncı Ş. Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2015.
89. Creswell W. J. Beş Nitel Araştırma Yaklaşımı. Bütün B., Demir B.S., Editörler. Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. 3. Baskı. Ankara: Siyasal Yayın; 2013.
90. Payne G, Payne J. Key Concepts in Social Research. London: Sage Publications; 2004.
91. Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün Ö.E., Karadeniz Ş., Demirel F. Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Pegem Akademi Yayınları; 2014.
92. Alpar R. Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik. 5.Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık; 2018
93. Lincoln SY, Guba EG. The Constructivist Credo. California: Left Coast Press; 2013
94. Christensen LB, Johnson RB, Turner LA. Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz. Aypay A, Editör. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık; 2015
95. Johnson MA. Humor in Children's Picture Books [Master's Thesis]. North Carolina: North Carolina University; 2010.
96. Bariaud, F. Age differences in children's humor. *Journal of Children in Contemporary Society*. 1989; 20(1-2): 15-45.
97. Karakas R. The use of cartoons for developing the skills of understanding and analyzing of children in preschool period. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2012; 46: 3026-3030.
98. McGhee, PE. Development of the humor response: A review of the literature. *Psychological Bulletin*. 1971; 76(5): 328.
99. Zbaracki MD. (2003). A descriptive study of how humor in literature serves to engage children in their reading [PhD thesis]. America; The Ohio State University; 2003.
100. Thomas WB, Judith DB, Helen JH. Teaching Young Adult Literature: Developing Students as World Citizens. United States: Sage Publications; 2014.
101. Türkiye Yayıncılar Birliği, 2020 Kitap Pazarı Raporu [Internet]. 2021 [Erişim Tarihi 4 Nisan 2021]. Erişim adresi: http://turkyaybir.org.tr/wp-content/uploads/2021/03/Kitap-Pazar%C4%B1-Raporu_2020_Son.pdf

8. EKLER

EK-1: ETİK KOMİSYON İZİNİ

Tarih: 10/09/2020
Sayı: 35853172-000-E.00001230740

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-000
Konu : Didem ASLANYÜREK (Etik Komisyon İzni)

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 07.09.2020 tarihli ve 68552689-000/00001224507 sayılı yazı.

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencilerinden **Didem ASLANYÜREK**'in **Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL** sorumluluğunda yürüttüğü "**Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların Mizahi Gelişimine Uygunluğu Açısından İncelenmesi**" konulu tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonununun **08 Eylül 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-izmalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 55422od7-52ec-4a73-8c8e-923a72cfe837 kodu ile erişebilirsiniz. İlgili 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992 E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPAL

**EK-2: RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ
UNSURLARI İNCELEME FORMU İZİN BELGESİ**

şengül akıncı 06.03.2020

Alıcılar: ben v

Merhabalar,
Elbette kullanabilirsiniz. Ancak yayın çıkaracak
iseniz ekteki makaleye atıfta bulunursanız sevinirim.

İyi çalışmalar dilerim.

EK-3: TURNİTİN DİJİTAL MAKBUZ

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen:	Didem Aslanyürek
Ödev başlığı:	Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların...
Gönderi Başlığı:	Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların...
Dosya adı:	Didem_Aslany_rek-Y_ksek_Lisans_Tezl.docx
Dosya boyutu:	7.32M
Sayfa sayısı:	92
Kelime sayısı:	16,348
Karakter sayısı:	118,595
Gönderim Tarihi:	04-May-2021 11:06PM (UTC+0300)
Gönderim Numarası:	1578057838

Copyright 2021 Turnitin. Tüm hakları saklıdır.

EK-4: ORJİNALLİK RAPORU

Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Çocukların Mizahi Gelişimine Uygunluğu Açısından İncelenmesi

ORJİNALLİK RAPORU

% 4	% 4	% 1	% 1
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 2
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
3	www.diamed98.com İnternet Kaynağı	<% 1
4	ejercongress.org İnternet Kaynağı	<% 1
5	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<% 1
6	Submitted to Anadolu University Öğrenci Ödevi	<% 1
7	ALTUN, Hilal Oytun. "1975-2009 Yılları arasında Bitlis'te çocuklara verilen adlar", Atatürk Üniversitesi, 2011. Yayın	<% 1
8	Submitted to Dokuz Eylul Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1

**EK-5: RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ
UNSURLARI İNCELEME FORMU**

Mizahi Unsurlar	İnceleme Kriteri
Kavramsal Tutarsızlık	Resimlerde birbiri ile uyuşmayan, ilgisiz durumların yer alması. Örneğin, “şapka giyen inek”, “küvetteki köpek”, “diş fırçalayan bir fil” gibi.
Fiziksel Deformasyon:	Resimlerde bir nesne ya da varlığa bir özellik ekleme ya da bir özelliği ondan alma gibi durumların yer alması. Örneğin, tek gözlü bir adam, 3 kanatlı kuş gibi.
Karikatürleştirme Esprileri:	Vücutun bölümlerinin ya da karakterlerin abartılarak gülünç bir şekilde verilmesi
Uçuk Abartı:	Resimlerde yer alan şekil, boyut, sayı, duygular, ya da olaydaki her türlü abartılı durum. Örneğin, “çok büyük bir ilaç” ya da “çok şişman bir adam” gibi.
Abartılı Küçültme:	Resimlerde yer alan şekil, boyut, sayı, duygu ya da olaydaki her türlü azaltma/küçültme durumu. Örneğin, “ çok küçük ellere sahip olan bir kadın” ya da “çok kısa boylu bir adam” gibi.
Maskeleme	Resimlerde kim olduğunu gizlemek için görünüşünü kıyafet yoluyla değiştirme adına yer alan her şey. Örneğin, “maske takmış biri” ya da “bir palyaço” gibi.
Kostüm	Resimlerde, giyildiği dönem ve zaman ait olmayan kıyafetleri giyen karakterlerin yer alması. Örneğin, “günümüz dünyasında Süpermen kıyafeti giyen çocuk” gibi.
Türkçe’de Almayan Sesler	Yer Cümlelerde geçen, yazı ve konuşma dilinde kullanımı saçma, mantıksız olan ve Türkçe ‘ye ait olmayan ifadeler. Örneğin, “Gırrrr” .

Saçma Kelime	Cümlelerde geçen, karşılığı olmayan saçma, anlamsız kelimeler. Örneğin, “abra kadabra”
Kafiye	Cümlelerde ya da metin içi ifadelerde geçen uyaklı ifadeler. Örneğin, “ Hay Allah siz ne yaptınız, Ne diye Mina’yla inatlaştınız?” gibi
Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek	Cümlelerde geçen, bir nesne ya da varlığın ait olduğu isimle değil de, farklı bir isim ile çağırıldığı ifadeler. Örneğin, “köpeğe fil” demek, “Ali’ye Ayşe” demek gibi.
Kelimelerin Saçma Dizilişi:	Cümlelerde geçen kelimelerin saçma bir şekilde dizildiği ifadeler. Örneğin, “Bella köpeğini sayfada gezintiye çıkarmıştı” gibi.
Tekrarlı Kafiye	Çocukların uyaklı bir biçimde çıkardıkları anlamsız ses ya da kelimeler. Örneğin, “araba, yabara, kadaba” gibi.
Kavramsal Açıdan Yanlış Ses	Cümlelerde, birbiri ile uyuşmayan ve birbirinden farklı olan kavramların ya da varlıkların ilişkilendirilerek ifade edilmesi. Örneğin, “ havlayan bir kedi” gibi.
Garip Sesler:	Cümlelerde yer alan, varlıkların kendilerinden beklenenden farklı bir ses çıkardığı ifadeler. Örneğin, “ çok iri bir adamdan çok ince bir sesin çıkması” gibi.
Kes Yapıştır Söz:	Cümlelerde, 2 ya da 3 sözcüğün birer parçasını bir araya getirerek yeni bir sözcüğün yapıldığı ifadeler. Örneğin, “Fakir Fukara Fonu” na Fak Fuk Fon” gibi.
Fıkra:	Cümlelerde geçen, ince anlamlı, şakalı öykücük; Bektaşî fıkrası, Nasrettin Hoca'dan bir fıkra gibi.
Zıt Anlamlı Kelime:	Cümlelerde, zıt anlama gelen sözcüklerin bir arada kullanıldığı ifadeler. Örneğin “geleceğin kızı geçmişin adamından kaçınır” gibi.

Sözevirtim:	Farklı anlamlara gelen sözcükler arasında bulunan ses benzerliğinden dolayı yapılan kelime oyunları. (Sözevirtim sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı “pun” dur)
Tık Tık Kimse Yok Mu Tarzı Şaka/Oyun:	Cümlelerde geçen, soru ve cevabın -“tık tık “ -“ kim o?” -“x” -“ hangi x?” kalıbına benzer şekilde kullanıldığı ifadeler. Örneğin, “tık tık Kim o? Ben kapıcı Memo” gibi.
Bilmece:	Temel ve Bektaşî fıkrası gibi güldürü unsuru taşıyan metinler
Özlü Taşlama	Cümlelerde geçen, Bireyler topluluğuna yönelik yapılan taşlama biçimindeki ifadeler
Şakalaşma	Cümlelerde geçen, Karşılıklı yapılan şakalar ve esprilerin yer aldığı ifadeler.
Saraka	Sözel bir espri türü olup, özünde espri yapılan kişinin sözcüğün kast edilen anlamının farkında olmaması bulunmaktadır (Saraka sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı “sarcasm” dır)
İroni	Cümlelerde, bir kelimenin tam tersini ima ederek bir kişi ya da olay ile alay etmek amacı ile kullanılan ifadeler
Yergi	Topumlarda bireysel yetersizlikleri ve kusurları, boş inanç ve adaletsizlikleri dolaylı yollardan çoğu kez de gülünçleştirerek eleştirerek kullanılan sanat biçimleri için kullanılan kavramdır. Örneğin, kolej yerine yanlışlıkla akıl hastanesin giren birisi kapıcıya : “koleje geleceğime yanlışlıkla akıl hastanesine geldim” der Kapıcı gülümseyerek

	“haklısınız ancak buradan çıkmak için ilerleme göstermeniz gerekiyor” der.
Zıdır Bilmecce	Cümlelerde geçen, niçin-çünkü kalıbına dayanan ve soru sorma yoluyla yapılan mizaha dayanan ifadeler. Örneğin, Yerin kulağı var benim de kulağım var peki ben yer miyim? Yemeeem! Ya da “Demir ve bakır açıkta kalırsa paslanır, altına ne olur?” “Çalarlar!” gibi
Mış Gibi Oyun	Bir nesnenin başka bir nesneymiş gibi kullanıldığı durumlar. Örneğin, bir çocuğun boş bir tuvalet kağıdı rulosunu bilezikmiş gibi koluna geçirerek oynaması gibi.
Sürpriz Durum	Beklenmedik ani sonuçlarla gelişen olayların gerçekleştiği durumlar.
Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun	Gıdıklama gibi fiziksel içerikli oyunları içeren şaka ya da durumlar.
Gaf Yapma	Pot kırma ve çam devirmeyi içeren durumlar. Örneğin, çok kilolu birisine “aa hamile misiniz?” demek ya da söylenmemesi gereken bir anda, birtakım sözler sarf etmek
Vücudun Bölümleri Ya Da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler	Çocukların idrar ve bağırsak kontrolünde yaşadıkları kazalar ve bununla ilgili yapılan esprileri içeren durumlar.(Bu mizahi unsurun İngilizcedeki karşılığı “potty humor” dır)
Abartılı Eylem Komedi	Gürültülü hızlı fiziksel şakaları içeren durumlar.
Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah	Birtakım fiziksel, sosyal ve bilişsel becerileri çoktan elde etmiş olan birinin, bunları henüz elde etmemiş ya da elde etmeye çalışan birisine karşı kendini üstün hissetmesine dayalı olarak yapılan mizah. Örneğin, 3 yaşındaki bir çocuğun yeni yeni yürümeye çalışan küçük bir çocukla alay etmesi.

Özdeşleme	<p>Kişinin benzerlikler, ortak nitelikler, andıran durumlar nedeniyle bir kişinin başka biriyle, bir şeyi başka bir şeyle gülünç bir biçimde karıştırmasıdır. Örneğin,</p> <p>-“sana armağan ettiğim sırt kaşıyıcı işine yarıyor mu?”</p> <p>-“o sırt kaşımak için miydi? Eşim onu bana salata yedirmek için kullanıyor”.</p>
Rol Değiştirme	<p>Hayvanların insanlar, insanların ise hayvanlara ait kimi özelliklere sahip olması ya da eylemleri yaptığı durumlar. Örneğin, “bir köpeğin bilgisayar kullanması” ya da bir “sincapın küpe takması” gibi</p>
Parodi	<p>Bilinen bir eserin komik bir şekilde taklit edildiği durumlar. Örneğin , Orhan Veli Kanık’a ait olan</p> <p>“Ne atom bombası Ne Londra konferansı Bir elinde cımbız Bir elinde ayna; Umurunda mı dünya” mısralarının,</p> <p>“Bir elinde cep telefonu Bir elinde ipod Umurunda mı dünya” şeklinde değiştirilmesi</p>
Aşağılama	<p>Birinin aşağılanıp, hor görüldüğü ve alaya alındığı durumlar</p>
Sosyal Gaf	<p>Sosyal bir ortamda yapılan gaf.</p>
Başkasını Taklit	<p>İzleyicide komik bir etki bırakmak için bir davranış ya da kişiyi taklit etme. “Örneğin, bir çocuğun araba sesini taklit etmesi” gibi</p>
Muziplik	<p>Başkasına yönelik olarak yapılan eylemsel, kaba ve rahatsızlık verici şakalardır. Birisinin yüzüne pasta fırlatmak buna örnek olarak verilebilir. Dil</p>

	<p>aracılığı ile sözel yolla yapılan esprinin aksine esprinin eylem ya da uygulamaya sokulmasıdır. Bu esprilerde ani gürültü, patlama sesi; kötü tattaki yiyeceklerin yedirilmesi, uyurken yüzün boyanması, fare ya da yılan maketleri yerleştirme gibi çoğu beş duyuya hitap eden, yapılan kişiye rahatsızlık veren esprilerdir</p>
Freud Sürçmesi	<p>Bilinçaltının etkisi ile konuşma, bellek ya da fiziksel eylemde ortaya çıkan yanlış ve sapmalardır. Bu tür sürçmeler espri amaçlı yapılabileceği gibi bilinçsiz bir şekilde de ortaya çıkabilir</p>
Kötü Şaka	<p>Özel bir espri türü olmaktan çok cinsellik, bazı vücut bölümleri, itici bazı fizyolojik işlevler gibi konulara dayalı mizah üretmedir. Irk ve etnik farklılıkları kullanarak mizah yapma da bu tür şakalardan sayılmaktadır</p>
Anektod	<p>Fıkraya benzeyen ancak fıkradan farklı olarak bir kişi hakkında özel bir dedikodu ya da sırrın ağızdan ağza yayılmasını anlatır. Genellikle ünlü insanlar ile ilgili yapılan esprilerdir. Örneğin, “Churchill bir gün”, Erdal İnönü bir gün” diye başlayan espri tipleri bu gruptandır.</p>

EK-6: ÖRNEKLEM GRUBUNDA YER ALAN RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI

	Kitap Adı	Yazar	Yayınevi
1.	İyilik	Alison Green	İş Bankası Kültür Yayınları
2.	Babamın Battaniyesi	Sara şahinkanat	Yapı Kredi Yayınları
3.	Mutlu Su Aygırı	Richard Edwards	İş Bankası Kültür Yayınları
4.	Hayvanlar Senfonisi	Dan Brown	Altın Kitap
5.	Önce Hayal	Judit Malika Liberman	Redhouse Kidz Yayınları
6.	Babam Yanımdayken	Kolektif	Redhouse Kidz Yayınları
7.	Annemin Çantası	Sara Şahinkanat	Yapı Kredi Yayınları
8.	Şu Yaramaz Tavşanlar	Ciara Flood	İş Bankası Kültür Yayınları
9.	Duygular	Libby Walden	Hep Kitap
10.	Uykusu Gelmeyen Porsuk	Costanze Von Kitzing Çev/ Leyla Çınar	İş Bankası Kültür Yayınları
11.	Bir Dostluk Masalı	Sussanna Isern	Uçanbalık Yayıncılık
12.	Komik Hayvan İsimleri Bakanlığı	Kes Gray, Nikki Dyson Çev. Canan Bolel	Domingo Yayınevi
13.	Hiç Hata Yapmayan Kız	Mark Pett, Gary Rubinstein Çev. Meltem Özdemir	1001 Çiçek
14.	Pezzettino	Leo Lionni	Elma Yayınevi
15.	İşte Benim Bir Günüm	Matt Lamothe	Redhouse Kidz Yayınları
16.	İyi Uykular Arkadaşlar	Lindhya Ashman	Beyaz Balina Yayınları
17.	Frederick	Leo Lionni	Elma Yayınevi
18.	Olduğun Gibisin	Oliver Clerc	Aylak Kitap
19.	İyi Yürekli Dev Memo	Julia Danoldson	İş Bankası Kültür Yayınları

20.	Ay'ı Kim Çaldı?	Helen Stratton	Yapı Kredi Yayınları
21.	Değnek Adam	Julia Danoldson	İş Bankası Kültür Yayınları
22.	Aç Tırtıl	Eric Carle	Mavi Bulut Yayıncılık
23.	Gergedanlar Krep Yemez	Anna Kemp	Pearson Logman
24.	Eyvah Mutfakta Fil Var	Smriti Halls	Beyaz Balina Yayınları
25.	Kelime Koleksiyoncusu	Peter H. Reynolds	Altın Kitaplar
26.	Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	Sara Şahinkanat	Yapı Kredi Yayınları
27.	Cebimdeki Mandalina Ağaçları	Şermin Yaşar	Doğan Egmont YAYINCILIK
28.	Minik Salyongoz Pepe ile Dev Balina Zeze	Julia Danoldson	İş Bankası Kültür Yayınları
29.	Minik Balık Okyanus Macerası	Julia Danoldson	İş Bankası Kültür Yayınları
30.	Çorbamda Zürafa Var	Ross Brucah	Beyaz Balina Yayınları
31.	Hiçbir Şey Yapmama Günü	Beatrica Alemagna	Aylak Kitap
32.	Ben Sandalye Değilim	Ross Burach	Beyaz Balina Yayınları
33.	Kış Kedileri	Janet Lawler	İş Bankası Kültür Yayınları
34.	Duvarın Arkasında Ne Var	Ayşegül Dede	Timaş Çocuk
35.	Yoğun Bir Yıl	Leo Lionni	Elma Yayınevi
36.	Ben İnsanım	Susan Verde	Altın Kitap
37.	Akıllı Tilkinin Masalı	Debi Gliori	İş Bankası Kültür Yayınları
38.	Babasının Bir Tanesi	Zack Bush	Beyaz Balina Yayınları
39.	Küçük Bir Sorunum Var Dedi Ayı	Heinz Jainsch	Yapı Kredi Yayınları
40.	Karanlıktan Korkan Mum	Selen Aydın	Günüşiği Kitapları

41.	Zor Balık	Büşra Tarçalır	Redhouse Kidz Yayınları
42.	Yazı Yazan İnekler	Doreen Cronin	Beyaz Balina Yayınları
43.	Bir Ağaç	Radriigo Mattioli	Abm Yayınevi
44.	Kırmızı Kanatlı Baykuş	Feridun Oral	Yapı Kredi Yayınları
45.	Komşudaki Tiyatro	Sonja Danowski	Ketebe
46.	Bana Öyle Bakma	Gökçe Gökçeer	Kırmızı Kedi
47.	Büyüme	Libby Walden	Hep Kitap
48.	Bir Kavanoz Mutluluk	Davide Cali	Uçanbalık Yayıncılık
49.	Belki	Kolektif	Nar Çocuk
50.	Ayı Geldi	Richard T. Morris	Ketebe
51.	Alexander ve Oyuncak Fare	Leo Lionni	Elma Yayınevi
52.	Küçük Cesur Tavşan Hopi	Nicola Kinnear	Beyaz Balina Yayınları
53.	Ben Yapmadım	Lucy Barnard	İş Bankası Kültür Yayınları
54.	Huysuz Uğur Böceği	Eric Carle	Kuraldışı Yayınları
55.	İnek Möli Asla Unutmaz	Pınar Erbaş	Masalperest
56.	Benim Babam Kötü Örnek	Aslı Tohumcu	Can Çocuk Yayınları
57.	Büyük Macera	Elina Ellis	İş Bankası Kültür Yayınları
58.	İyi Geceler Farecikler	Frances Watson	1001 Çiçek
59.	Bu Vücut Benim Ben ne Dersem O olur	Jayneen Sandeers	Beyaz Balina Yayınları
60.	Pig Adında Yalancı	Aoran Blabey	Beyaz Balina Yayınları
61.	Bir Sevgi Masalı	Lori Haskins Houran	Beyaz Balina Yayınları
62.	Sevginin Gücü	Caroline Richards	İş Bankası Kültür Yayınları
63.	Köpekler bale yapmaz	Anna Kemp	Pearson

64.	Deniz'in Sıfır Atık Kitabı	Sima Özkan	Redhouse Kidz Yayınları
65.	Bugün Nasıl Hissediyorsun?	Molly Potter	Altın Kitaplar
66.	Bizon Raymon	Lou Beachesne	Çınar Yayınları
67.	Kedi Adası	Behiç Ak	Can Çocuk
68.	Hoş Geldim	Rayka Kumru	Hep Kitap
69.	Yüzyüz	Leo Lionni	Elma Yayınevi
70.	Onun Adı Ay Tozu	Katia Canciani	1001 Çiçek
71.	Renk Canavarı	Anna Llenas	Nesin Yayınevi
72.	Uykuya Dalamayan Minik Yediuyurun Hikayesi	Sabine Bohlman	Yapı kredi Yayınları
73.	Kısa Boylu Zürafa	Yasemin Temizarabacı Yıldırım	Yapı Kredi Yayınları
74.	Su Prensesi	Susan Verde	Nar Çocuk
75.	Kütüphane Tavşanı	Annie Silvestro	Beyaz Balina Yayınları
76.	Harika Şeyler Yaşayacaksın	Emily Winfield Martin	Epsilon Yayınevi
77.	Matthew'un Rüyası	Leo Lionni	Elma Yayınevi
78.	Kaybolan Eldiven	Sharon Harmer	İş Bankası Kültür Yayınları
79.	Küçük Mavi Sandalye	Cary Fagan	Uçanbalık Yayıncılık
80.	İşte Ben!	Stephanie Moss	İş Bankası Kültür Yayınları
81.	Çöp Adam	Gülşen Manisalı	Masalperest
82.	Uykusuz Koala	Kübra Nur Özkeçeci	Beyaz Balina Yayınları
83.	Tavşan Dinledi	Cori Doerrfeld	Gergedan
84.	Kötü Sözler Kötü Kokar	Mauro Scarpa	Nar Çocuk
85.	Dünya'nın En Güzel Ülkesi	Özge A. Lokmanekim	Abm Yayınları
86.	Lea ve Fil	Kim Sena	Çınar Yayınları
87.	Kirpi ve Sergi	Özge Bahar Sunar	Redhouse Kidz Yayınları

88.	Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga	Feridun Oral	Yapı Kredi Yayınları
89.	Tırtıl Boyu	Leo Lionni	Elma Yayınevi
90.	Nunu	Özlem Fedai Korçak	Elma Yayınevi
91.	Gece Maymunu Gündüz Maymunu	Julia Donaldson	1001 Çiçek
92.	Kutu Değil	Antoinnette Portis	Beyaz Balina Yayınları
93.	Dünyanın En Büyük evi	Leo Lionni	Elma Yayınevi
94.	Tırtık Tütüyor	Robert Starling	Final Kültür Sanat Yayınları
95.	Uğur Böceği Uç Uç Lusi	Sharon King Chai	İş Bankası Kültür Yayınları
96.	Uçan Süpürge İyi Yürekli Cadı ve 4 Kafadar	Julia Danolds	İş Bankası Kültür Yayınları
97.	Fırtınalı Gece	Debi Gliori	İş Bankası Kültür Yayınları
98.	Kara Tina	Gizem Gözde Uçar	Altın Kitaplar
99.	Mutluluk Bir Tilkidir	Evelina Dacentina	Hippo Kitap
100.	Akşam Yemeğine Gelen Kuzu	Steve Smallman	Beyaz Balina Yayınları

9. ÖZGEÇMİŞ

